

JOME PÄ JAYE TZYÄJKYAJUPÄ
TZYAPMUJSYAJUPÄ I'PS KO MOJS TOTOJAYE'OMO TU'KAPYÄ WYE'NEPÄ'IS
KYOJAMPAPÄ
MAJKSYKU JAMAPÄ MAYU POYA'OMO TE' MOJSA MONE KO YÄJT KO TUMÄ
AME'IS KYOJAMPAPÄ

Kowina'is 'yanhkimkutyäjkis kyojampapä
Kyetyajpamä te' anhkimkutyam
Kyetyajpamä ka mujspa tzyapmujsa'ä te' totojayeram

MAJKIS KO MAJKSYKUYOMOPÄ ANHKIMKUY

Manuel Velasco Coello, Kowina kyo'anhkimpapä'is Tzyiyapas najs, tyajk mujsyajpa te' kyo'anhkimyajpapä: ke te' tukis ko tujtapyä anhkimkutyäjkis, kyäwejayu te' ko'anhkimpapä yä' toto jaye:

MAJKIS KO MAJKSYKUYOMOPÄ ANHKIMKUY

Te' tukis ko tujtapyä anhkimkutyäjkis ijtipä Tzyiyapasis 'yanhkimkutyoto'omo, tzyajmapya anhkä te' anhkimkutyoto'is; y

KYOKIPSYAJUSE

Ke te' i'ps ko majkpä articulo'omo, wi'napä fracción, kyojampapä te' Tyiyapas najsis 'yanhkimkutyoto'is, tyzajmapya te' tujkpamä anhkimkutyam tzyäjkya'ä anhkimkutyam ji' kyejya'epä tyojsykuyomoram, te'serike kejpamä mujspapä tzyäjkya'ä mumu koroyaram, jujtzye tzyapyajpase te' anhkimkuyistam ijtyajupä mexiconajsomo.

Te' wäpä yojsykuy y mujspapä kyo'sa anhke i'is, wäpä tiyäre ne pyämipäjkupä te' pä'nis 'ijtkuyomoram, tyajk yojsyajpa anhkä yä'serampä tiram, jurä mujsпамä tzeptumya'ä te' päntam nye'kä'omoram y te' anhkimyajpapäjin, yä'isante tyajk tukpäjkpapä wärapä yojsykutyam ntä ijtkojame'omoram, jurä kejpamä sa'sa jujtzye ne tyajyaju te' tumin tzi'yaräjpapä te' tumtumäpä anhkimkutyäjktam.

Te'koroya, te' kuyay jama'omo febrero poya'isnye kyojampapä te' ame'is 2014, tzyapmujsyaju tumä totojaye te' mejiko najsomo, jurä jyawyätzäjkyaajpa te' anhkimkutyam ijtyajupä ntä najsomoram, wä'kä te'se mujsä mumupä'is tzyamanhwakä jurä y ti'omo ne tyayaju te' tumin te' kejpamä sa'sa te' totoram y anhke'is'is mujsпамä kyo'sa.

Te'se, te' ne ntä ntzapta'upä anhkimkuy wyätzäjkayajupä te' articulo'oram 6, 73, 76, 89, 105, 108, 110, 111, 116 y 122, tumä articulo'omo, nyämapya te' tzyäjkyaajpamä te' anhkimkutyam ijtipä ntä mexico najsomoram wä'kä tzyäkä tumä anhkimkuy makapä'is kyene jujtzye ne tyaju tumin te' anhkimpapä'is, te'serike jujtzye te' pänistam kyämusäya'ä ka te'se syutyajpa y jujtzye kyejnaya'ä te' pänis nyäyiram ijtyajupä te' anhkimpapä'is kyä'omoram, anhkimkutyäjkomoram y te'

anhkimkutyäjkomoram kyojamyajpapä mumu te' kowina'istam, jurä tzyapyajpamä jujtzye maka tzyäjkya'e, maka tyajk yojsya'e y jujtzye maka wyätzäjkya'e te' anhkimkutyam ijtyajujse te' mexico najsomo, y te' tumtumäpä mäja kupkuyomoram, makapä'is kyetya'e jujtzye yajk yojsya'ä te' anhkimkutyam mujspapä'is tyajk ijsya'ä te' päntam su'tpapä kyetya'ä y te'serike kyejnaya'ä te' nyäyiram.

Ne myakuyjk majksyku jama mayu poya'omo te' 2015 ame'is kyojampapä, tzyapmujsyaju tumä totojaye'omo, te' anhkimkuy kejpamä mumu jujtzye ne tyajyaju te' tumin y jujtzye ne tyojsyaju tumtumäpä anhkimkutyäjkam y te'serike mumu pä'nis mujsä kyetya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkya'ajupä, yä' anhkimkujyinh wä'käre sunyi tyukä te' yojsykutyam, te' täjk tujkpamä te' anhkimkutyam, tzyäjkupäre jujtzye tzyampase te' anhkimkutyoto'is ijupä ntä najsomoram jujtzye tzyampase te'p käjsmäpä jaye'is, wyätzäjkpapä yä' toto jaye'is, tyajk tumä ajpamä te' yojsykutyam y jujtzye mujsä ntä nhkämetza te' jujtzye ne tyojsyaju tumtumäpä anhkimkutyäjkam ijtyä'ajupä ntä najsomoram, wä'kä te'se te' pä'nistam myujsya'ä sa'sa tipä yojsykuy ne tyujku y jujtzye ne myaku, te'se, kye'a sa'sa ti'omo ne tyaräju te' tumin.

Te'koroya, yäti ne 'yanhkimupä'is, kyetpapänhte ke te' yojsykuy ne tzyäjkupä te' anhkimpapä'is ntä najsokojame'omoram, wäkte te' pä'nistam myujsya'ä sa'sa jujtzye ne tzyäjkya'aju tyojsykutyam mumu te' anhkimyajpapä'is, te'se wä'kä kyänukya'ä wäpä tiyä, y te' pä'nistam kyetya'ä tirampä yojsykuy ne tzyäjkya'aju, ka wä o ji' wyä ne tyojsyajujse, jurä makamä tzyajmaya'e te' anhkimkutyäjkam tzyäjkya'ä sunyi tyojsykutyam jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam y mujspa anhkas tzyäjkya'ä nye'käram jana kyätkokätya'ä.

Te'se ne makuse tyuki te' yojsykuy, wäpäre ntä näjkyä te' yojsykuy sunyi tzäjtäjpapä, wäpä tiyäse syuni tä yajk tukpäjktampapä'is, te'käsinte, te' anhkimpapä'is makapä tzyame ti'omo ne tyaju te' tumin y myujsya'ä mumu pä'nistam, kejpamä sa'sa jujtzyeram yaju y ti'omoram y te'serike mumu te' anhkimkutyäjkijstam, makamä ke'e wä'kä mumupä'is tzyäjkya'ä te'se te' anhkimkutyäjkistam, makamä tyajk mujsya'e te' päntam, tirampä yojsykutyam ne tzyäjkya'ajupä y jujtzyem tzyäjkya'aju te' kupkukyoroyaram, pyäjkpase te' anhkimkuyistam nyä ijtyajupä.

Te'serike, jene wä ntä ntzamä ke te' anhkimkuy tyajk mujspapä'is te' päntam tirampä yojsykuy ne tzyäjkya'aju te' anhkimkutyäjkistam myetzpapänhte, kyämetzpa, kye'panh, pyäjkintzyokpanh, y tzyapmujspanh te' yojsykutyam, te'serike kyämetzpanh te' toto'omoram, tikoroya te'se ijtu jayupä y tiram nyä ijupä, kye'japanh te' totojayeram y ka ti'omopä tänhkujyaye'omoram wyä'nyaju mujspapä ntä nhketya'ä, te'koroya sunyinhte wäpä wyä'nya'ä tzyampase te' anhkimkuyistam nye'kä'omoram jurä mumupä'is mujsä kyetya'ä.

Ne tzyapuse te' käjsmäpä jaye'is, te' tu'ktyampä anhkimyajpapä ijtyajupä wäpänhhte tzyäjkmetzya'ä wäpä tiyä te' pätkoroyaram, kyämanäjaya'ä te' wä'kokyutyam y tyajk mujsya'ä sa'sa ke makapäre kyotzokya'e, te'koroyamänhte tzyäjkya'ajupä te'

anhkimkuy kejpamä mumu juztze ne tyajyaju te' tumin y jujtzye ne tyojsyaju tumtumäpä anhkimkutyäjkam y te'serike mumu pä'nis mujsä kyetya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkajupä Tzyiyapasnajsomo, syutpa anhkä wä'kä mumu pä'nis myujsä sa'sa tiyä ne tyujku y te'se kyena ti'omo maka kotzonhoya'e te' päntam, jujtzye maka tzyäjkya'e, myujsya'ä te' anhkimkutyam y eyarampä yojsykutyam ijtyajupä te' anhkimkutyäjkomoram, te'se sa'sa wä'kä tyukpäkä y wiyunhse'ajä te' anhkimpapäjinh y te' päntamjinh.

Tä nämpase, ka wiyunhsere ntä najsomoram te' ne myakuk majkujstäjkay jama octubre poya'omo te' 2006 ame'isnye, tzyapmujsyajupänhte tumä totojaye metza ko'mapä, pujtupä totojaye'omo nyäjmajpapä *Periodico Oficial* jurä tzya'manhwajkpamä sa'sa jujtzye wä'kä tyojsya'ä sunyi te' anhkimkutyäjkam y te'serike tyajk mujsya'ä te' päntam mumu ne tzyäjkajupä te' Tzyiyapasnajsomo, te'isamänhte yäti anhkas ne kyetupä te' yojsykutyam y kotzonhokyutyam ijtyajupä te' anhkimkutyoto'omo kyojampapä'is ntä *México* najstam, te'serinh kejketa, ke te' anhkimkutyam nikätyaräjupänte tzyäjkwätzäjkajpa anhkä te' anhkimkutyam y jurä jyapyujtyajumä te' anhkimkuy kejpamä mumu juztze ne tyajyaju te' tumin y jujtzye ne tyojsyaju tumtumäpä anhkimkutyäjkam y te'serike mumu pä'nis mujsä kyetya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkajupä, te'kamänhte tyajyajupä y tzyäjkya'ä eyapä jomepä jujtzye jyometzäjkajujse te' anhkimkutyam kätyajupä ame'omoram tzampase te' anhkimkutyoto'is tä kojamtampapä'is, nämpase te' mäjäpä anhkimkuy, nyäjmajpanh te' tujkpamä anhkimkutyam ijtyajupä tumtumäpä mäjä kupkuyomoram, wyätzäjkya'ä te' 'yanhkimkutyam jujtzye pyäjkpase.

Te'semänhte, yä' anhkimkutyoto, maka tyajk yojsya'e mumu Tzyiyapasnajsomo, pyäjkintzyokajpanh mumu jujtzye tzyampase wi'napä anhkikutyam'is tirampä yojsykuy ne tzyäjkajupä te' anhkimkutyäjkistam y te'serike mujsä kyojsya'ä mumu pä'nistam makamä tzyäjkya'e jujtzye tzyajmaya'äse te' anhkimpapä'is, te'se wä'kä sunyi tyukpäkä tzyapyajse te' anhkimkuyistam ijtyajupä ntä *México* najsomoram.

Te'serike, yä' anhkimkutyotojinh, eyapä ti'omo wäkanhte, mumu pä'nis mujsä kyämetza tiyä syunä nijuripä anhkimpapä'is tzyajma nitiyä, jurä makamä tzyajmaya'e jujtzye maka tzyäki pyäjkpase; makamä tzaptumya'e eyarampä pänjinhtam kyetyajpapä'is yäserampä yojsykutyam; tzyapkopujksä sunyi te' wäpä yojsykuy ne tzyäjkupä te' anhkimkutyäjkis kyetpapä'is jujtzye ne myaku te' anhkimkutyäjkis tyojsykutyam y te'serike ti'omo ne tyajyaju te' tumin kupkuyisnye, te'se wä'kä mumupä'istam tzyapyä'ä sunyi juräram nye tyajyaju te' tumin; y te'se mumu pä'nis tzyäkä sunyi te' tyojskutyam ji' nyu'mya'emä nitiyä y makamä tyajk kejya'e tirampä yojsykutyam ne tzyäjkajupä, makamä tzyapmujsya'e te' pä'nomoram jujtzye mujspa yojstumya'e wä'kä te'istam kyetyajkerari y te'se sunyi tyukä te' yojskutyam.

Te'koroya, wä'kä ntä nhkänukä ne ntä sutupä, tzyampase yä' Anhkimkutyoto'is, yä' anhkimkuyis nyä ijtu sone ko'mapä jayeram kejpamä yä'ram:

- Ijtu jurä nämpamä sa'sa tiramte maka tzyäjkya'e mumu ti'omo y mumu jujtzye maka pyäki wä'kä mujsä kyämetzya'ä ne syutyajupä, yä'

pyäjkpapänhte wä'kä tzyäjkya'ä mumu te' pänistam kyetyajpapä'is jujtzye ne myaku te' yojsykutyam te' anhkimkutyäjkomoram kejpase yä' anhkimkutyoto'omo, jurä makamä kyotzowe te' päntam ka sutpase myujsya'ä jujtze ne tyujku te' anhkimkutyäjkis tyojskutyam.

- Tzyampanh tirampä totoram maka tzyäjkya'e ka ne sutuse kyämetzya'ä te' yojsykutyam ne tyujkupä jurä myujsyajpa anhkas te' pä'nistam, te'serike jujtzye mujsä ntä nä menak yojsya'ä te' jayeram.
- Te'serike, makapänhte tzyapya'e irampä päntam maka kyojtya'e makapä'is kyetya'e te' yojsykutyam y jurä ne tyajyaju te' tumin y jujtzye ne tyojsyaju tumtumäpä anhkimkutyäjktam y te'serike mumu pä'nis mujsä kyetya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkya'ä yä' Tzyiyapasnajsomo.
- Te'serike, makanh tzyäjkya'ä tumä tumkuy pänisnye'ram, makapä'is kyetya'e jujtzye ne myaku te' yojsykutyam ame ko ameram y ti'omo ne tyajyaju te' tumin; makarinh kyetyajkere jujtzyeram tzyiyaju tumin te' anhkimkutyäjktam y ti'omo ne tyajyaju, te'serike tzyajmaya'ä ka pyajtyajpa tijuripä ji' wyäpä tiyä; tzyajmaya'ä jujtzye wäkä tumtum jama wyätzäjkya'ä te' tyojsykutyam te' anhkimkutyäjkis.
- Te' pä'nistam makapä'is tzyapmujsya'e te' tyojsykutyam, tzajmayaräpänthe te' anhkimyajpapä'is, anhkimkutyäjkistam kyetyajpaä'is yäserampä yojsykutyam y mumu te' päntam wäpä'is tyajk kejya'ä tirampä yojsukutyam ne tzyäjkya'ä jujtzye kejpase te' jaye'omo *fracción* / tujtapyä articulo'omo ijtupä te' anhkimkutyoto'omo kyo'anhkimpapä'is yä' México najs y te' i'ps ko tu'kapyä'omo anhkimkuyomo kyetpapä'is te' yojsykutyam jurä ne tyajyaju te' tumin y jujtzye ne tyojsyaju tumtumäpä anhkimkutyäjktam y te'serike mumu pä'nis mujsä kyetya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkya'ä yä'.
- Tzyampapänhte sa'sa jujtzye ijtuse te' Titulo Quinto'omo yä' anhkimkuyis kyojampapä, jujtzye wä'kä tzyäjkya'ä sunyi te' tyojsykutyam, jujtzye pyäjkpa, tirampä jama'omoram maka 'yaktzokya'e tumtumäpä totojayeram, te'serike te' makapä kye'jaya'e te' anhkimyajpapä'is ijtyajupä tä najskojame'omoram te' nyäjmajpapä Kowina'ajpapä, tujkpamä te' anhkimkutyam y jurä kyämetzyajpamä mumu tiram México najsomo, mujä kupkuyomoram y ntä nhkojame'omoram.
- Jujtzye ijtuse yä' anhkimkutyoto'omo, kejpapänhte jujtzye maka ijtya'e tumtumäpä yojsykutyam mujspapä kyena mumu pä'nis y te'serike ji' mujsipä kyena mumu pänis, makamä tzyapya'e tikoroya ji' mujsi tzyapmujsya'ä te' yojsykutyam, makamä tyajk kejya'e tikoroya te'se ne tzyäjkya'ä y jurärampä

pä'nistam mujspa kyetya'e, makamä tzyamanhwajkya'e sa'sa te' totojinh tikoroya ne syutyaju te' yojsykuy.

- Tzyampanh sa'sa jujtzye y tirampä jama'omoram maka mujsi kyämetzya'ä te' yojsykutyam mumu te' pä'nistam tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam tzyajmayajuse te' anhkimyajpapä'is, te' serike ka täjkäpya tumin jujtzye ne tzyäjkyajujse te' tyojskutyam.
- Tzyampapänhte sa'sa jujtzyektam maka kyetya'e te' totoram makapä 'yaktzokya'e te' anhkimkutyäjkomo kyetpapä'is mumu te' yojskutyam ne tyujkupä y kyetya'ä yä' Tzyiyapasnajsomo.
- Tzyapketarinh tiyä maka tzi'yarä'i ka wä ne tyojsya'ä y te'serinh maka kyowatziyajkere, yä makapänhte tzyame te' anhkimkutyäjki tyajk mujspapä'is te' päntam tirampä yojsykuy ne tzyäjkyaju te' anhkimkutyäjki tam Tzyiyapasnajsomo.

Jujtzye ne tzyapujse te' käj smärampä jaye'istam, yä' anhkimkutyoto'is sunyinhte pyäjki ntzyokpapä mumu te' anhkimkutyam wä'kä sa'sa tyukä te' yojsykutyam y te'se mumu päni kyämetza ne sutupä myujsä jujtzye kejpase te' anhkimkutyoto'omo kyo'anhkimpapä'is ntä México najstam y te' anhkimkuyis tyajk mujspapä'is te' päntam tirampä yojsykuy ne tzyäjkyaju te' anhkimkutyäjki tam y te'serike i'istam mujspa kyämetzya'ä, makamä kyetya'e jujtzye tzyampase tutmtumäpä anhkimkuyistam ijtyajupä yä toto'omo.

Tzyapyajpase te' käj smärampä jaye'is te' Honorable Congreso'is ijtyupä ntä Ntzyiyapasnajsomoram, ne tzyapmujsu yä' anhkimkutyam:

Anhkimkuy kejpamä jujtze ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjkam y te'serike i'istam mujspa kyetya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkajupä Tzyiyapasnajsomo

Wi'napä título
Ntä mpatpamä myumu te' anhkimkutyam

Tumäpä capítulo
Syutpapä kyänu'kä te' anhkimkuyis

Wi'napä artículo.- Yä' anhkimkuy mumu pätkoroyare, mumu pä'nis makapä pyäjkintzyokya'e Tzyiyapasnajsomo, yä' anhkimkuy Tzyiyapasnajsomorire makapä tyajk yojsya'e tzyampase te' tujtayomopä artículo, apartado "A" ijtipä te' anhkimkutyoto'omo kyojampapä'is te' mexico najs, te'serike te' anhkimkutyoto'is kyojampapä'is te' Tzyiyapasnajs, kejpamä jujtze wä tzyäkya'ä sunyi tyojskutyam te' anhkimkutyäjkistam y te'serike mumu pä'nis mujsä kyetya'ä.

Syutpapänhte kyena sunyi te' anhkimkutyäjkis tyojsykutyam y te'serike mumu pä'nis myujsu tiyä ne tzyäjkajaju te' anhkimkutyäjkistam jurä ijtyajumä anhkimyajpapä, mäja kupkutyam, ijtumä kowina'is 'yanhkimkutyäjkam nyäjmajpapä *Legislativo, Ejecutivo y Judicial*, tyumnhkäyi yojsyajpapä, päntam mye'tzyajpapä'is anhkimkutyam, nyä yojsyajpapä'is eyarumin y anhkimpapä'is tyumin, te'serike anhke ipä pätkot pyäjkpapä'is y nyä yojspapä'is anhkimpapä'is tyumin uka anhkimpapäre yä' Tzyiyapasnajsomo.

Metza'omopä artículo.- Tire syutpa kyänu'kä yä' anhkimkuyis:

I. Wäkte mumu pä'nis myujsä mumu te' yojsykutyam ne tzyäjkajupä te' anhkimkutyäjkistam jujtze kejpase te' anhkimkutyoto'istam kyojampapä'is ntä mexico najstam jurä kejpamä ke te' päntam kotzokyaräjpapäre sunyi.

II. tyajk tukä sa'sa te' yojsykuy tzyäjkajupä te' anhkimyajpapä'is y te'serike tzyapya'ä ti'omo ne tyajyaju te' tumin, maka tzyapmujsya'e sa'sa jujtze te' pänistam mujspa kyämetzya'ä te' tumtumäpä yojsykutyam, jujtze tzyampase yä' anhkimkutyoto'is.

III. makapänhte kyene wä'kä mumu te' päntam tyäjkäya'ä yä' yojsykuyomo y te'se kyetya'ä jujtze maka tumä yojsya'e wä'kä sunyi tyukpäjkya'ä te' wäpä tiyä.

IV. wä'kä sunyi tyukpäkä y tzyajmaya'ä te' päntam ti'omo nye tyajyaju te' tumin, jurä makamä tzyäjkya'e, tzyapya'e, y wyätzäjkya'e tumtum jama, sa'sa, wiyunhse y ntä näjkyäpyamä, tirampä yojsykutye maka tzyäjkya'e tumtumäpä anhkimyajpapä'is te' yojsyajpamä.

V. maka tzyapmujsi te' anhkimkutyam y jujtze maka tzyäjkya'e wä'kä mumu pä'nis myujsya'ä te' yojsykuy ne tzyäjkajupä te' anhkimkutyäjkistam, wiyunhsepä, ntä näjkyäpyapä, jome tzäjkupä, tanpä'upä y mumu pä'nis mujspapä kyena y

maka tzyäjkya'e jujtzye ne syutyajujse te' pä'nistam, ijtuse te te' tumin y tumtumäpä ijtukyamse ijtyajupä te' kupkuyomoram.

VI. maka tzyame tirampä yojsykuy maka tzyäki y jujtzye te' anhkimkutyäjkis tzyapmujspapä'is tirampä yojskuy ne tyujku te' Tzyiyapasnajsomo.

VII. maka tzyame jujtzye maka tujkya'e sa'sa y wiyunhse te' yojsykutyam makamä kyotzokya'e te' anhkimyajpapä y te'serike maka kyowatziya'e, jujtzye tzyampase te' anhkimkuyis kyetpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam y te' tzyapmujspapä'is ne tyujkuse te' yojsykutyam Tzyiyapasnajsomo y jujtzye tyajk yojsya'ä yä' anhkimkuy.

VIII. maka kyene te' wa'kokyutyam y jujtzye wä tzyäjkya'ä te' yojsykutyam ka pyäjkpa wyätzäkä te' anhkimkutyäjkis kyetpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam y tzyapmujspapä'is ne tyujkuse te' yojsykutyam Tzyiyapasnajsomo.

Tu'kayomopä artículo.- Wä'kä mujsä nyä yojsya'ä yä' Anhkimkuy maka nyäjktyäya'e yä'se:

I. **kokipsupä jawyätzäjkuy:** jawyätzäjkuy y kojtanhäkyuy wätzäjkupä sunyi makapä jyaya'e ji' tyotzyäkimä ni'iyä, makak tyajk yojse tumpänis, wä'kä te'se te' yajksyurampä pänistam mujsäri tyajk yojsyajkera yä' anhkimkuy, mumu pä'nis tzyäjkpase y pyäjkpase te' anhkimkuyis.

II.- **Anhkimkutyäjktam:** anhkimkutyäjktamte nyä ijtyajupä'is o mujspapä'is tä tzajmaya'ä tirampä yojsykuy ne tzyäjkya'ä te' anhkimkutyäjkistam, ijtyajujse te' 'yanhkimkuyomoram o eyarampä jaye'istam tzyajmayajpapä'is jujtzye tyojsya'ä.

III. **Käwejoyajupä päntam:** te're te' päntam, pänt o yomo, yojspapä te' anhkimkutyäjkomo kyetpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam Tzyiyapasnajsomo.

IV. **Kowina kyä'weyajupä:** te' kowinasänhte makapä kyene mumu, maka tzyäki tyojsykuy kowinase, te'serinh maka manhkere tumkuyomoram ka te'se pyäjkpa ne syutyajuk myawä te' kowina anhkimkutyäjkisnye kyetpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam Tzyiyapasnajsomo.

V. **Tumkuy kyetpapä'is wäkä tyukä sa'sa te' yojsykuy:** tumkutye tzyampapä te' metzapä capitulo'is mojsapyä titulo'isnye ijtupä yä anhkimkuyomo.

VI. **Anhkimopyapä:** te're te' päntam, pänt o yomo, kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam tzyapmujspapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam Tzyiyapasnajsomo.

VII. **Kyetpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjkam:** te're te' makapä'is kyene jujtzye ne tzyäjk te' tyojsykuy te' anhkimkutyäjkis tzyapmujspapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjkam Tzyiyapasnajsomo;

VIII. **Aku'ajkyajupä jayeram:** te' yojsykutyam kejayapapä te' tänhkujyatyäjkomoram mujspapä tyajk yojsya'ä y myenak we'nya'ä ka i'is syutpa o kye'pa, yä'serampäre:

- a) **Mujspapä ntä nhketya'ä:** Te' jayeram makapänhte mujsi kyetya'ä anhke i'is, tikoroya syutya'ä.
 - b) **Nyä ijupä'is myumu tiyä:** Te' tumtumäpä jaye'is nyä ijupä'upänhte mumu tiyä sa'sa kejpamä te' yojskutyam.
 - c) **Ji' ntä nhkoyo'epä:** ka i'is syutpä te' totojayeram yojsykuyisnye jinte mapä kyoyo'e nityä;
 - d) **Ni'is ji' mujsi nyajintyukä:** te' totojayeram yojsykuyisnye makapäre tzyiya'e anhke iyä makapä'is kye'e y jinte pyena jyatzyäyaya'ä nyäyi.
 - e) **Tumtum jama wyätzäjkya'epä:** te' totojayeram makapänhte wyätzäjkya'e jujtzye ne tyujkuse tumtum jama.
 - f) **Makapä ijteki:** mumu jamanhte makapä nyä ijtukya'e, te'koroya te' wi'narampä totojayeram yojsykuyisnye mujspapä kyetya'ä te' pä'nistam makapänhte nyä kyotaya'e tijuripä wä'kä ntä mujsä jurärampäre.
 - g) **Wi'narampä:** te'mänhte te' wi'na tujkyajupä totojayeram ji' mujsipä ntä we'nya'ä nijujtzye.
 - h) **Mujspapä tyu'nya'ä tänhkuy jaye'istam:** sunyinhte maka tzyäjkya'e te' totojayeram yojsykuyisnyeram wä'kä mujsä tyu'nya'ä te' tänhkuy jaye'istam.
 - i) **Mujspapä ntä nä yojsya'ä jujtzye ntä sutpase:** te' totojayeram yojsykuyisnyeram makapänhte mujsi nyä yojsa anhke i'is y te'serinhthe wä'kä sunyi nyä ijtya'ä y kyetya'ä wä'kä te'se mujsä ntä wä'nä te' tänhkuy jaye'omoram, makapä mujsi kyetya'ä te' pä'nistam syutyajpapä'is y ka nyä yojsyajpase ji' ma kyoyo'ya'e nijujtzye.
 - j) **Mujspapä nyä yojsya'ä syutyajpase:** makapänhte jyaya'e ka tikoroya nyä yojsyaju te' totojayeram yojsykuyisnyeram, te'rinhte ma kyeya'e ka nyä yojsyajpase.
- IX. **Pä'nis nyäyiram:** yä' pä'niste nyäyiram mujspapä ntä nhkejnaya'ä y ntä ijspäjkaya'ä o 'yijspäjkya'ä.
- X. **Näyiram ji' mujsipä kyena anhke i'is:** yä'is maka kyene wä'ka jana anhke i'is mujsä kyämetza te' näyiram o ka sutpase nyä yojsya'ä eyapä tikoroya wä'kä tyajksyutzäjkya'ä o ka yä'is tyajk tokopya te' pä't. Nämpase ni'is ji' mujsi kyena te' näyiram ka yä'is maka tyotzyäki ore pän anhkä, eyapä kipsokuy nyä ijtu anhkä, mumu tiyä wyä'ajpa anhkä, wanhamopya o pyäjkinhhtzyokpa yomtzäjkpapä pä't o päntzäjkpapä yomo, kyipspase o ka tumäpä wanhamokuy nyä ijtu; wäpä ijtkuy nyä ijtu anhkä, ko'ka'e ji' kyipsi anhkä sunyi; ka kejpa jujtzyena 'yanhkuram, tipä nä'pin nyä ijtu y eyarampä tiram nyä ijupä te'sem mitu anhkä iri najsakpajkäjsi.
- XI. **Totojaye:** te' totojayeram, tzyamanhwajkyajpamä, 'yanhmayajpamä, jyatzyäyajpamä te' nye tyujkupä, jujtzye ne kyopujtu, totoram, totokä'wejkuy, tzaptumkuy, tukpäkutyam, jujtzye tä tukpäkä, totomujskuy, yojstumkuy, tzaptumpajkuy, jujtzye tä yojsa, totojayeram o anhke tipä totoram makapä'is

tyajk ke'e tire maka mujsi ntzäkä, jujtzye ma nyojse y tiram maka mujsi ntzyäjkya'ä te' anhkimyajpapä'is makapaä'is tzyapmujsya'e tyojsykutyam, koyosyajpapä'is y te'serike te' kowina'is pyäntam, ji' ma mamä kyetya'e jurä tzunhu te' toto y ni tipä jama tujku. Te' totojaye mujspapänhte nu'kä jayupä, ntä nhkämanä, nta a'mä o jujtzyente ntzyiya'ä.

XII. Tujkyajupä totojayeram: sone ko'mapä totojayeramte, sunyi nyä ijtyajupä, wä'nupä y tumä tzapyajpapä, tipä yojsykuy ne tzyäjkyaajupä te' pä'nis tzya'manhwajkyajpapä'is te' tyojsykutyam.

XIII. Totojayeram mujspapä ntä nhkämetzya'ä: totoramte mujspapä ntä nhkämetzya'ä ijtyajupä tanpäyajumä mumu te' yojsykutyam y mujsпамä jyawyätzäjkya'ä, ka jujtzye syutyajpase y te'se mujsä kyo'sya'ä te' pä'nistam.

XIV. Totojayeram anhke i'is mujspapä tyu'nya'ä: yä' jayeram te'ramte te' mujspapäri kyetyajkera te' pä'nistam kye'yajpapä'is myujsya'ä jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimyajpapä, jujtzye kejpase te' anhkimkuyomoram y te'serike te' ji' tyajksyurampä pä'nistam mujsä tyu'nya'ä y nyä ijtya'ä kyä'omo o eyapä ti'omoram mujsпамä tyu'nya'ä o kyety'ä te' totojayeram.

XV. Totojayeram ji' mumu pä'nis mujsipä kyetya'ä te' totojayeram: totoramte nyä ijtyajupä'is näyiram te' pä'nisnyeram 'yijspäjkyaajpapä o ijspäjkyaajrapä.

XVI. Totojayeram mumu pä'nis mujspapä kyena: te're te' totojayeram wärampä mujspapä tyajk yojsya'ä te' pä'nistam, wä'kä te'se myujsya'ä tirampä yojsykutyam ne tzyäjkyaaju te' anhkimyajpapä'is syutpapä anhkimpapä'is tzya'manhwajkyä'ä.

XVII. Totojayeram wenerampäri mujspapä ketyarä'ä: te're mumu te' tzapmujskutyam ji' mujsipä kyetya'ä anhke ipä pä'nis.

XVIII. Anhkimkutyäjk: Te're te' anhkimkutyäjk tzyapmujspapä'is te' yojsykutyam ne tzyäjkyaajupä te' anhkimyajpapä'is Tzyiyapasnajsomo.

XIX. Anhkimkutyäjk ijtupä ntä najskojame'omoram: te're te' anhkimkutyäjk ijtupä ntä najskojame'omoram kyetpapä'is sunyi wä'kä tyukä te' yojsykutyam, mumu pä'nis mujspapä tyu'nä y kyejnapyapä'is te' pä'nis nyäyiram.

XX. Anhkimkuy: te're te' anhkimkuy kyetpapä'is sunyi wä'kä tyukä te' yojsykutyam, mumu pä'nis mujspapä tyu'nä ijtupä Tzyiyapasnajsomo.

XXI. Totojaye ijtpä'umä myumu anhkikutyam: te're te' totojaye ijtpä'umä myumu te' anhkimkutyam kyetpapä'is sunyi wä'kä tyukä te' yojsykutyam, mumu pä'nis mujspapä tyu'nä

XXII. Sunyi wä'kä tyujkyä'ä te' yojsykutyam: te' tyojsykutyam makapä tzya'manhwajkyä'e te' anhkimyajpapä'is wäpäre tyajk kejya'ä mumu pätkoroyaram y jyawyätzäjkya'ä jän jä'nä, jururam nyä ijtyaju sunyi ne tyujkyajupä tumtumäpä yojsykutyam te' internetomo y jurä ntä mpatpamä myumu te' anhkimkutyotoram, ni'is ji' makamä ntzyajme nityä o ka sutpase nhke'a totojajejinh, wä'kä te'se sunyi tzyapmujsya'ä te' anhkimpapä'is tyojsykutyam.

XXIII. Jurä ntä mpatpamä myumu te' anhkimkutyotoram: te're ntä mpatpamä myumu te' anhkimkutyotoram kyetpapä'is sunyi wä'kä tyojsya'ä te' anhkimyajpapä.

XXIV. ijtpäyajpamä mumu te' päntam kyetyajpapä'is te' yojsykutyam: Tumnhkutye jurä maka ijtpäya'e te' päntam kyetyajpapä'is jujtzye ne myaku te' anhkimkutyäjkis tyojsykutyam jujtzye tzyajmayajpase yä' Anhkimkuyis.

XXV. Kejpamä jujtzye ne myaku te' yojskutyam: te're te' kejpamä sa'sa myumu te' yojsykutyam ne tzyäkyajupä te' anhkimyajpapä'is, jujtzye tzyampase yä' anhkimkuyis.

XXVI. Myenak tu'nyajpamä te' totojayeram: Yä' maka tuki kye'yajpak te' pä'nistam myenak tu'nya'ä te' totojayeram ji' kyetya'e anhkä wä jujtzye tujkuse te' yojsykutyam makapä tzyäki jujtzye tzyajmapyase te' anhkimkuyistam y te'se mujsä nyä irä te' totojayeram jurä kejpamä jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimyajpapä, wyätzäjkya'ä, tyajintyujkya'ä y jana tyajk kejya'ä te' näyiran, ijtuse te' wi'napä capitulo'omo kyojampapä te' majkujstäjkapyä titulo'is kejpase yä' anhkimkuyomo.

XXVII. Anhkimkuy: Anhkimkutye ijtyajupä o jurä tzaptumyajpamä ijtupä te' tumäpä capitulo'omo kejpapä te' majk tumäpä titulo'omo ijtupä yä' anhkimkuyomo, tzyäkyajupä te' pä'nistam tzyapmujsyajpapä'is te' tyojsykutyam jurä anhkas kyojamyajpase y makapä tyajk yojsya'e tumtumäpä'is jujtzye pyäjkpase te'koroyaram.

XXVIII. Kyojampapä'is mumu te' anhkimkutyäjktam: Te're te' pä't makapä'is kyetya'e myumu te' anhkimkutyäjktam y te' tzaptumnhkutya'm makapä tujkya'e.

XXIX. Yojsyajpapä anhkimkutyäjkomoram: Te'ramte te' kejjajpapä te' anhkimkuyomo kyojampapä'is te' Tzyiyapasnajs y te'serike te' anhkimkuyomo jurä kejpamä jujtzye wä'kä tyojsya'ä myumu te' päntam anhkimkutyäjkomoram te' Tzyiyapasomo.

XXX. Anhkimkuy kyojampapä'is te' México najs: Te're te' anhkimkuy makapä'is kyojame myumu te' México najs kejpamä jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam, mujspamä kyämetzya'ä te' yojsykutyam y kyetyajpamä te' pä'nis nyäyiram kejpase te' wi'napä capitulo'omo te'serike ijtuse te' metzapä titulo'mo ijtpäyajumä te' anhkimkutyam.

XXXI. Päntam makapä'is tzya'manhwajkya'e tyojsykutyam: jujtzye kejpase te' wi'napä capitulo'omo ijtupä mojsyapä titulo'omo.

XXXII. totojayeram mujspapä tyu'nya'ä mumu pä'nistam: Totojayero o yojsykutyamte mujspapä tyu'nya'ä u tyajk tzunhya'ä wenerampä jayeram ka te'se syutyajpa.

Metza'omopä título
Tzyamanhwajkpamä jujztyerampäre te' anhkimkutyam

Wi'napä capítulo
Jujztye ne syutuse tyojsa te' anhkimkutyäjk

Majksykuyomopä artículo: te' yojsykuyomo, ne kyämetzyajuk o ne nyäjktyäyajuse te' anhkimkutyam, yä' anhkimkuy, y te' eyarampä ijtyajupä ne nyä yojsyajupä, te' pä'nistam tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam y te' anhkimkutyäjkis makapänhte yojsya'e jujztye tzyampase yä capítulo'is.

Mojsayomopä artículo: Sunyi makapä tuki yojsykuy y mumu pä'nis mujspapä'is kyena te' totojayeram yojsykuyisnye'ram makapänhte kyetya'e tyukä jujztye ne syutuse y tzyamanhwajkyajpase te' anhkimkuyistam ijtyajupä te' anhkimkutyoto'omo kyojampapä'is ntä México najstam, te'serike te' anhkimkuyomoram nyäjmajpapä'omo *Declaración Universal de los Derechos Humanos, el Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos, la Convención Americana sobre Derechos* y eyarampä anhkimkuyomoram ijtyajupä najsakopajkomo pyäjkintzyokyajupäm te' anhkimyajpapä'is ntä najskejame'omoram, te'serinhke nyäjktyäyajpase te' anhkimyajpapä'is myujsyajpapä'is yä'serampä yojsykutyam, y jujztye ijtujsse te' anhkimkutyoto'omo kyojampapä'is ntä Tzyiyapas najstam.

Tujtapyä artículo: Te'serike jujztye ne sutuse tyojsa sunyi y mumu pä'nis mujsä tyu'nyä'ä te' totojayeram kejpase te' anhkimkuyomoram, y te'se mujsä tyukä jujztye kejpase yä' capítulo'omo, tzyäjkya'ä tyojsykutyam tzyajmapyase te' anhkimkutyäjkis yä'senhte ne sutupä tyojsa:

- I. **Wiyunhajkuy:** Yä'isamänhte makapä tyajk wanhjamyuki te' yojsykutyam y te'serike te' anhkimkutyam ne tyajk yojsyajupä, kejpa anhkä te' anhkimkutyäjkis tyojsykuy ne tzyäjkupä wiyunhsere te'se ne myakupä, jurä makamä ke'e sa'sa jujztye tujkyaju tumtumä, ka wiyunhsereampäre y ka mujspa ntä mpäjkintzyokya'ä;
- II. **Jä'na makapä tuki:** Yä' yojsykutyte makapä kyene te' anhkikutyäjkis jujztye ne myakyaju tyojsykutyam te' anhkimkutyäjkisnyeram, sunyi, te'serike mumu pä'nis kyteya'ä te' anhkimyajpapä'is tyojsykutyam nyä ijtyajupä kyä'omoram.
- III. **Ni'iyä ji' ma mä kyotzokya'e:** Te' anhkimkutyäjkis makapänhte kyene ni'iyä jana kyotzokya'ä y te'serike sunyi tyojsa nye'kä te'se wä'kä jana 'yirä kijpkuy nye'kä'omoram y te'se sunyi tyukä te' tyojsykutyam ji' ma mä kyotzokya'e ni' iyä ka te'se pyäjkpa te' yojsykuyistam;
- IV. **Tyumnhkäyi makamä yojsse:** te' anhkimkutyäjk tyumnhkäyinhte makapä tzyäki tyojskuy ni'is ji' ma mä tzyajme nitiyä o 'yanhkimi;
- V. **Wiyunhsapä tukpatkuy yojsykuyisnye:** te' anhkimkutyäjkis makapänhte kyene sunyi tyukä te' tyojsykutyam, makamä tyajk koke'e y

tzya'manhwake tumtumä jujtzyere tujkyajupä y te'serike jujtzye tzyajmapyase te' anhkimkuyistam ne tyajk yojsyaräpä yä' jama'omo;

- VI. **Kejpamä mumu te' yojsykutyam:** te're myumu te' totojayeram ijtyajupä te' anhkimyajpapä'is kyä'omoram tzyapmujsyajpapä'is jujtzye ne tyujku te' tyojsykutyam, makapä mujsi kyena anhke i'is, tanpä'upä y mujspapä ntä ntunä ti'ora ntä sunä, y mujspapänhte ntä mpä'rä sunyi ijtyupä jujtzye tzyajmapyase te' anhkimkuyistam;
- VII. **Wiyunhajkusye:** Te' anhkimkutyäjkis makapänhte tzyäki tyojsykuy jujtzyenhomo nyä ijtyuse tumin, yä'ä makapänhte nyä yojsya'e tikoroya kye'yaju anhkä y te'se mujsä wyätzäjkya'ä ne syutyajupä tiyä, ji ma mä tyajk yojsya'e tumäpä kipsokyuy;
- VIII. **Sunyi makamä yojsya'e te' päntam:** te' päntam yojsyajpapä te' anhkimkutyäjkomo makapäre tyajk yojsya'e te' myujsokyutyam wä'kä te'se tyukä sunyi te' tyojsykutyam jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam, te'serike
- IX. **Tzyapmujsyajpamä myumu ne tyujkupä:** te' anhkimkutyäjkistam makapänhte tzyapyä'e sa'sa jujtzye ne tyujku te' yojsykutyam y myumu te' tyojsykutyam tzyäjkyaajpapä, te'serike tyajk mujsya'ä te' päntam jujtzye ne myaku te' tyojsykutyam.

Te' anhkimkutyäjkis makapänhte kyene wä'kä mumu pä'nis syutpapä kyämetza te' totojayeram mujsä tzyäkä.

Ni'iyänhte ji' mujsi ma tyajsyutzäjkya'ä o tyajintyujkyä'ä ka ne sutuse myujsä te' ijtyajupä totojayeram jurä kejpamä jujtzye ne myaku te' anhkimyajpapä'is tyojsykutyam.

Metzapä capitulo

Jujtzye wä tyojsya'ä te' anhkimyajpapä makapä'is tzyapmujsya'e te' tyojsykutyam

Ku'yapyä artículo. Te'se jujtzye ne sutuse tzyäjkya'ä te' tyojsykutyam tzyapmujsyajpamä y mumu pä'nis mujpapä tyu'nä jujtzye kejpase te' anhkimkutyoto'omo, y te'se tyukä kejpase yä' capitulo'omo, makamä tzyäjkya'e tyojsykutyam jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam y yä'senhte wä'kä tyojsya'ä:

- I. Mumu pä'nis mujspapäre kyämetza te' anhkimyajpapä'is tyojsykukyäsiram, ni'is ji' ma mä tzyajme nitiyä, jinänhte wäpä tyajksyutzäjkya'ä nitikoroya ka ji' sunise tzyi'ya'ä te' totojayeram ne kye'upä.
- II. Mumu te' totojayeram ijtyajupä te' anhkimyajpapä'is kyä'omo, te'serike te' tujkyajupäm, nyäpujtyajupäm, pyäjkintzyokyajupäm, kyämetzyajupä, tzyäjkwätzäkyajupäm o nyä yojsyajpapä jurä anhkas tzyajmapyase te' 'yanhkimkuyis mumu te'e makapänhte tyajk mujsya'e te' päntam myumu tujkuse, ji' ma mä tyame, te'koroya wäpänhte kyena myumu te' tiram makamä tzyapmujsi o jujtzye ma tzyäki tzyajmapyase yä' anhkimkuyis.

- III. Ne tyujukuk, tzyapmujsyajuk y ne syajyajuk te' totojayeram yojsykuyisnyeram, makapäre ke'e ke mujspa tyu'nya'ä te' pä'nistam, sunyi tujukpä, mujspapä ntä nhkena ke wiyunhsere tujukpä te' yojsykutyam y makapäre tzyajkya'e jujtzye tzyajmapyase te' anhkimkuyis wä'kä mumu pänis mujsä kyetya'ä.
- IV. Maka mye'tzya'e, myumu jama, ke te' totojayeram myumu pänis nyäjktyäya'ä, makapä jyaya'e ji' kyäsmärampä tzame'omoram y te'serike, mujsä nyä ijtya'ä wä'kä tyu'nya'ä y jyaya'ä mas tzyapyajpapä ore'omo te' Tzyiyapasnajsomo, te'serike te' umapä pät koroyaram.
- V. Makapäre tzyapmujsya'e myumu te' yojsykutyam nyä ijtyajupä kyä'omoram te' pätkoroyaram.
- VI. Te' yojsykutyam ne tzyäjkyaajupä myumu pätkoroyare, ji pyena 'yijsanhsajä nitiyapä toto wä'kä tzyi'ya'ä ne sutupä myujsä, ni nye'kä ji' mujsi nämä ke ji' ma tzyi'ya'e yajksyu anhkä.
- VII. Ka i'is sutpa myujsä jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjkta jinte ma pä kyoyowe nitiyä, te'serihnte ka sutpase tyajk kopujksä y ka tzyi'yapa eyarampä totojayeram kye'upä.
- Te'serike ka tzyäjkwätzäjkyaajuse te' yojsykutyam ne syutyajupä myujsya'ä te' yajksyurampä pä'nistam makapänhte tyajk keja'e jujtzye maka kyoyojanhäya'e ka te'se pyäjkpa.
- VIII. Mumu te' totojayeram yojsykuyisnyeram makapänhte kyetya'e jurärampä mujspa 'yijsanhsajya'ä y/o ka ijtuse näyiram o eyarampä tiram ji' mujsi ntä isanhsajä jujtzye kejpase yä anhkimkuyomo.
- IX. Te' anhkimyajpapä'is makapä'is tzyapmujsya'e tyojsykutyam makapänhte jyatzyäya'e myumu te' tyojsykutyam tzyajmayajpse te' 'yanhkimkuyistam.
- X. Kejppänhte ke te' jayeram yojsykuyisnye'ram ijtyajupänhte te'se tzyajmayajpa anhkä te' 'yanhkimkuyistam nyä yojsyajpapä. Ka ja tzyäjkya'ä te' tyojsykutyam tzyajmayajpase te' 'yanhkimkuyistam, makapänhte tzya'manhwajkya'e tikoroya ja tzyäjkya'ä o tikoroya ja tyukä.
- XI. Ka ji' sunise tzyapyä'ä tikoroya ja tyukä te' yojsykutyam, te' anhkimpapä'is makapäre tyajk ke'e o tzyame te' yojsykuy ne kyejayajupä ka ijtu juräpä anhkimkuyomo jana tzyäkä, o tzya'manhwakä ka te' totojayeram ne kyejayajupä jinte tyojsykuy wä'kä tzyäkä.
- XII. Myumu te' totojaye makapä kye'ya'e y ne sutupä myujsya'ä te' pä'nistam jinte wäpä tyamä, jujtzye tzyapyajpase te' anhkimkuyistam ijtyajupä yä' toto'omo.

- XIII. Ne myujsytyoyajuk jujtzye ne myaku te' totojayeram, tzyi'yajpak y makak tzyapmujsya'e te' yojsykutyam ne tyujkyajupä makapäre kyetya'e wä'kä mumu pä'nis mujsä tyu'nä, jujtzye kejpajse te' wi'napä articulo'omo te' anhkimkutyoto'omo kyojampapä'is te' México najs.
- XIV. Mumu te' eyarampä anhkimkutyam makapä tujkyä'e o yä' anhkimkutyoto'omo ijtyajupä.

Tu'kayomopä título
Jujtzye wä'kä tyojsya'ä sunyi, sunyi wä'kä kyipsya'ä tyojsykuyomo y te'serike te' tä ko'anhkimyajpapä'is nyäjktyä te' yojsykuy

Tumäpä capítulo
Te' pämitzi'kuy

Tu'kurujtapyä artículo.- Te' anhkimkutyäjk y te' anhkimyajpapä'is makapä'is tzyapmujsya'e tyojsykutyam sunyi y jän jä'nä wäpäre 'yanhmayarä'ä nye'käram y te'serike te' yojsyajpapä te'kämäram te' mäja kupkuyomoram, jujtzye wä'kä mujsä tzyapmujsya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkajupä te' anhkimyajpapä'is.

Te'serike, te' anhkimkutyäjk maka tumä yojsya'e te' anhkimyajpapä'inh makapä'is tzyapmujsya'e tyojsykutyam, maka pyämitziya'e anhmakyutyäjkomoram, tumnhkuyomoram y päntamjinh ji' tyojsya'epä anhkimyajpapä'inh, makamä tzyäjkya'e anhmakyutyam, tumnhkutyan, myumu te' pänjinhtam ijtyajupä te' kupkuyomoram makapä'is pyämitzi'ya'e wä'kä te' anhkimyajpapä'is tyojsykutyam sunyi tzyäjkya'ä, myumu pänis myujsya'ä tiyä ne tzyäjkajaju y te'serike kyejnaya'ä sa'sa te' pä'nis nyäyiram.

Majkstujtapyä artículo.- te' anhkimkutyäjk, jurä anhkas tzyajmapya te' 'yanhkimkuyis o jujtzye maka tumä yojse eyarampä'inh te'se wä'kä mujsä:

- I. Maka nyäjmaya'e te' anhkimyajpapä anhmakyukäjsi wä'kä te' toto'omoram tzya'mäya'ä jujtzye te' pä'nistam mujsä kyämetzya'ä te' anhkimyajpapä'is tzyäjkajupä yojsykutyam, te'serike jujtzye te' isanhtzi'oyajpapä 'yanhmayajanhäya'ä jurä yojsyajpamä.
- II. Maka tzyapmujsya'e te' anhmakyutyäjkomoram oyajpamä te' sokaram, wä'kä isanhtzi'äyarä'ä jujtzye mujsä kyämetzya'ä te' yojsykutyam tzyäjkajupä te' anhkimyajpapä'is y te'serike kyämetzya'ä juräram tyajyajpa te' tumintam, te'se wä'kä te' tyoto'omoram nyä anhmajpapä jya'yäya'ä yä'serampä tiram, te'serike tzyäjkajapak yojsykuy 'yanhmakyutyäjkomoram y emä.
- III. Mankan pyämitziya'e jurä tyu'nyajpamä te' totojayeram y te' mäja kupkuyomoram kyojtya'ä täjktam jurä mujspamä 'yanhku'akya'ä tipä yojsykutyam ne tzyäjkajaju te' anhkimyajpapä'is y te'serike mujsä kyämetzya'ä jujtzye tzyampase yä' anhkimkuyis y eyarampä'istam nyä yojsyajpapä yä'is.

- IV. Mankh tzapmujsya'e wä'kä te' anhmakyutyäjkomoram, kyojtya'ä jurä mujsämä kyämetzya'ä, tzapmujsya'ä y 'yanhmaya'ä jujtze wä'kä tyojsya'ä sunyi te' anhkimyajpapä y te'serike jujtze mujspa ntä nhkämetzya'ä te' yojsykutyam ne tyujkyajupä.
- V. Mankh yojsstumya'e te' anhmakyutyäjkinhtam, wä'kä mujsä tzyäjkya'ä y tzapmujsya'ä totojayeram jurä tzyapyajpamä jujtze wä'kä tzyäjkya'ä sunyi tyojsykutyam te' anhkimyajpapä'is, tzyapyä'ä jurä ne tyajyaju tyumintam y te'serike jurä mujsä kyämetzya'ä te' pä'nistam tire ne tzyäjkya'ä te' anhkimyajpapä'is.
- VI. Makapänhte mye'tze tyumä yojsya'ä myumu te' anhkimyajpapä'inh, pänjinhtam ijtyajupä kuokuyomoram y eyarampä tumkuyjinhtam anhmakyuyomo y te'se wä'kä mujsä tzapmujsya'ä te' yojsykuy ne tzyäjkya'ä te' anhkimyajpapä'is y te'serike jujtze mujspa kyämetzya'ä te' yojsykutyam te' pä'nistam.
- VII. Mankh tzyäjkya'e totojayeram pätkoroyaram jurä, makamä tzya'manhwake sunyi y nyäjktyäyajpasenhomo jujtze tzyäjkya'ä wä'kä mujsä kyämetzya'ä te' totojayeram te' anhkimyajpapä'is tzyäjkya'ä tyojskukyäsiram.
- VIII. Mankh tzyäki yojsukutyam jurä te' kämetzoyajpapä'is mujsä 'yanhmaya'ä jujtze kyämetzya'ä te' yojsykutyam tzyäjkya'ä te' anhkimyajpapä'is wä'kä te'se pyämipäkä te' tzapmujskuy y nyä yojsya'ä myumu pä'nistam.
- IX. Mankh tzyäjkmetzya'e yojsykuy wä'kä mumu pä'nis mujsä kyämetza syutpapä jujtze ne myaku te' anhkimyajpapä'is tyojsykutyam, te'se jujtze ijtyajpase o yojsyajpase kyupkuyomoram.
- X. Maka kyetya'e jujtze mujspa tzyäjkya'ä täjktam jurä makamä nyä ijtya'e tänhkujayotyäjktam y totojayeram, anhmajpapäkoroyaram anhkimyajpapäkoroyaram wä'kä mujsä kyämetzya'ä y te'se mumu pä'nis mujsä nyä yojsya'ä sunyi te' totojayeram.
- XI. Makapänhte tumä yojse te' anhkimyajpapä'inh tzapmujsyajpapä'is te' tyojsykutyam y anhkimyajpapä pänjinhtam kupkuyomoram wä'kä te'se tyumä yojsya'ä te' tzapmujskuyomo jujtze syutpase te' anhkimpapä'is mumu pä't koroya.

Majkapyä articulo.- te' anhkimyajpapä'is makapä'is tzyapmujsya'e te' tyojsykutyam makapänhte tumä yojsya'e te' anhkimkutyäjinhtam jurä makamä anhmaya'e y jyomewätzäjkyä'e te' totojayeram y te'se sunyi tyukpäkä, te'koroya, makanh tzyäjkyä'e tumä totojaye jurä makamä ke'e tirampä yojsykuy maka tzyäjkyä'e tumtumäpä'is jujtze kejpase yä' anhkimkuyomo.

Majktumäpä articulo.- te' anhkimkutyäjk mapänhte yojse mumu te' anhkimyajpapä'inh anhmakyutyäjkomoram makamä tzyäjkyä'e te' anhmakyutyotoram jurä tzyampamä tikoroyare wäpä tyojsya'ä sunyi te' anhkimyajpapä y tokoroya wä tzyapmujsya'ä te' tyojsykutyam, jurä ne tyajyaju te' tumin, jujtze wä tyosytumya'ä te' päntam tejinhtam wä'kä te'se jana 'yirä nu'mi y te'serike kyetya'ä te' pä'nis nyäyiram.

Majkujstäjkapyä artículo.- Te' anhmakyutyäjkistam, makapänhte kyojtya'e te' 'yijsansajkuyomo jujtze ne tzyapuse yä' käjsmäpä anhkimkuy, tzyamanhwajkyajpamä sa'sa te' anhkimkutyam, jujtze yojsyajpa te' anhkimkutyäjkam.

Majktu'kapyä artículo.- te' anhkimkutyäjk y te' anhkimyajpapä'is makapä'is tzyapmujsya'e te' tyojsykutyam, mujspapänhte tumä yojsya'ä ka te'se syutyajpa, jurä makamä tzaptumya'e nye'kä'omoram yojsyajpase mumu yä' México najsomo y eyarampä najskojame'omoram wä'kä te'se pyämipäkä te' wäpä yojsykuy anhkimyajpapä'isnyeram y jujtze te' pänistam mujsä kyämetzya'ä tzyapyajpase te' anhkimkuyistam.

Majkmajktajskupyä artículo.- wä'kä mujsä tyukä te' yojsykutyam jujtze tzyampase yä' anhkimkuyis, te' anhkimyajpapä'is makapä'is tzyapmujsya'e tyojsykutyam mujspapänhte tzyäjkyä'ä o pyäjkintzyokya'ä, tumnhkäyiram o tumyajumä eyarampä tyäwäjinhtam eyarampä yojsykutyam wärapmä makapä'is:

- I. Tyajk tuki jä'nä te' yojsykutyam anhkimyajpapä'isnyeram jujtze tzyampase yä' anhkimkuyis.
- II. Tyajk tuki sunyi te' totojayeram yojsykuyisnyeram mumu pätkoroya.
- III. Makapänhte mujsi tyajk kämetzya'ä te' päntam sutpapä myujsya'ä te' anhkimpapä'is tyojsykukyäsiram.
- IV. Makapänhte kyetya'e mumu pä'nis 'yijspäjkya'ä te' totojayeram tzyäjkyapapä te' anhkimyajpapä'is tyojskukyäsiram.
- V. Makapänhte tyajk mujsi te' anhkimkutyäjkam tirampä nahkimkutyam ne tyajk yojsyaju kejpamä wä'kä tzyapmujsya'ä te' tyojsykutyam.

Te' anhkimkutyäjkis makapänhte nyäpuri anhkimkutyam jurä maka tzyame jujtze wä'kä tyojsya'ä sunyi te' anhkimyajpapä, jurä makamä nyä yojsya'e te' anhkimkutyam ijtyajupäm mumupä anhkimkutyäjkoroyaram yä' mexico najsomo, tzyäjkyajupä wä'kä te' anhkimyajpapä pyämipäjkya'ä tyojsykuyomoram y tzya'manhwajkanhäya'ä sa'sa te' tyojsykutyam tzyampase yä' anhkimkuyis.

Te' anhkimkuyjinhtam makapänhte mujsi, nyä yoswiruya'ä te' totojayeram tzyäjkujupä te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyapapä'is te' tyojsykutyam, jujtzye ne kye'jayajuse te' pä'nistam, kejpamä sa'sa jujtzye tzyäjkya'ä tzajmayaräjpase.

Majksykuyomopä *Título*

Te' anhkimkutyäjk jurä mujspamä ntä nkämetza te' anhkimkutyäjkis tyojsykutyam

Wi'napä *Capítulo*

Ntä mpatpamä myumu te' anhkimkutyam

Yäjtapyä *artículo*.- Te' anhkimkutyäjk tyumnhkäyire makapä yojse, myujspa sa'sa, ji' ma kyotzowe ni'iyä y maka yojstumi tyäwäjinhtam, kejpase te' fracción VIII ijtupä mojsis ko majk tujtapyä artículo'omo te' anhkimkutyoto'omo kyojampapä'is ntä México najstam y te'serike te' majktajsis ko majkpä artículo'omo ijtupä te' anhkimkutyoto'omo kyo'anhkimpapä'is te' Tzyiyapasnas, makapä'is kyetya'e sa'sa tyukä te' yojsykutyam anhkimyajpapä'isnyeram, te'serike te' pä'nistam mujsä kyämetzya'ä y kejnayarä'ä te' nyäyiram ijtujupä te' anhkimyajpapä'is kyä'omoram te' tzyapmujsyajpapä'is te' yojsykutyam ne tyujkyajupä Tzyiyapasomo; makapänhte nyä iri nye 'yanhkimkuy y tyumin makapä nyä yojse jujtzye syunä nye'kä, maka kyäwiri kotzonzokuy, yojsykuy y te'serinh maka tzyapkere jujtzye maka tuki te' yojsykutyam y nyä yojse te' tyumin, tzyampase te' metzapä capítulo'is kyojampapä te' metza'omopä anhkimkuyis ijtupä yä' anhkimkutyoto'omo.

Wä'kä tyukä sunyi te' tyojsykuy, te' anhkimkutyäjk ji' ma 'yanhkimi nijuräpä anhkimpapä'is, nye'känhte makapä myujsi jujtzye ma yojse y makapänhte nyä iri päntam makapä yojsya'e te'kämä, tyumin y mumu tiyä makapä nyä yojsya'e te' pä'nistam te'se tzyäjkya'ä sunyi te' tyojsykuy jujtzye tzyampase te' nye' 'yanhkimkuyis.

Jujtzye tzyampase te' wäjtäjkispä artículo'is ijtupä yä anhkimkuyomo, te' täjk tujkpamä te' anhkimkutyam makapänhte tzyi'i tumin tujkpa anhkas sa'sa te' tyojsykuy y te'serike tzyäkä jujtzye tzyajmapyase yä anhkimkutyoto'is.

Yä' anhkimkutyäjkis makapärinhte tzyapmujskere tipä yojsykuy ne tzyäjku jujtzye tzyajmapyase yä' anhkimkutyoto'is.

Yäjt ko tumäpä *artículo*.- wä'kä mujsä tzyäkä te' tyojsykuy y mujsä 'yanhkimä, te' anhkimkutyäjkis makapänhte nyä ijtanhäyi yojsyajpä te'kämä makapä tzyajme ka mujspa te' kyo'anhkimpapä'is te' täjk tujkpamä te' anhkimkutyam, ka yä'is myujspa ke ijtanhäyu te' tumin y te'serinh maka kyetkere jana tyajkokätya'ä te' tumin, makapä tyajk yojse jujtzye tzyajmapyase 'yanhkimkutyoto'is y yä'ä makapänhte kyene te' kyo'anhkimpapä'is täjk tujkpamä anhkimkutyam.

Anhke juräpä tyojsykuyomo, te' tyojsykutyam makapä tzyäjkya'e tumtumäpä anhkimkutyäjkistam makapänhte tzyäjkya'e jujtzye ijtuse te' 'yanhkimkuyomoram makapä tzyiya'e te' kyo'anhkimpapä'is te' tujkpmä te' anhkimkutyam.

Metzapä capítulo
Tipä yojsykuy mujspa tzyäkä

Yäjt ko metzapä artículo.- Te' anhkimkutyäjkis maka mujsi tzyäkä yä'serampä yojsykuy:

- I. Kyokipsä mumu te' anhkimkutyam mujspapä nyä yojsya'ä y te' ijtyajupäte' anhkimkutyoto'omo kyojampapä'is ntä México najstam te'serike te' Tzyiyapasisnye, myumu yä' anhkimkutyam ijtyajupä yä anhkimkutyoto'omo.
- II. Makapänhte täjkäyi te' anhkimkutyäjkikomoram tzyäjkyaajpapä'is yä'serampä yojsykuy, makamä tyuni tirampä nahkikutyam ne tzyäjkyaaju eyarampä anhkimkutyäjkistam jujtzye tzyampase te' anhkimkuyis nyä ijtyaju yä' koroya México najsomo.
- III. 'yijspäkä, wyätzäkä mumu te' totojayeram yojsykuyisnyeram ja wyä'aya'äpä jujtzye ne kye'yajuse te' anhkimkuyistam y jujtzye ne kye'jayajuse te' pä'nistam te' anhkimyajpapä tzyapmujsyajpapä'is te' tyojsykutyam, te'serike te' wa'kokyuy makapä tzyäjkya'e ka ji' kyänatzäya'e te' anhkimkutyam tzyampase te' tujtapyä titulo'is ijtupä yä anhkimkuyomo.
- IV. Yä'isamänhte makapä tzyame ka wä te' tyojsykutyam y ka ji' tye'se makapänhte nyiwakäya'e jujtzye ijtuse yä anhkimkuyomo wä'kä mujsä tyajk kopurä ne kyejayajupä yojsykuy.
- V. Yä'is makapänhte syaje te' totojaye sa'sa tzäjkupä te' anhkimkutyäjkomo wä'kä te'se kye'a tire ja wyä'ajä ne syutuse y jujtzye maka tzyäki ka te'se pyäjkpa.
- VI. Makapänhte pyämitzi'i y tzyapmujsi jujtzye mujspa kyämetzya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkyaajupä te' anhkimyajpapä'is jujtzye tzyampase te' anhkimkutyoto'is kyetpapä'is yä'serampä tiram y kyojampapä México najs.
- VII. Pyämitzi'ya'ä te' anhkimyajpapä anhmakyutyäjkomo wä'kä sunyi tzyamanhwajkya'ä te' tyojsykutyam.
- VIII. Makanh pyämitzi'i te' yojsyku jurä mujsämä jyapyujtya'ä te' tänhkujyatyäjkomo y tzyapmujsya'ä mumu yojsykutyam tzyäjkyaajpapä te' anhkimyajpapä'is, jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam.
- IX. Makanh anhmayarä'i yojsyajpapä te' anhkimkutyäjkikomoram, mumu te' päntam kyetyajpapä'is yäserampä yojsykutyam y te' anhkimyajpapä tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam, makanh tzya'manhwajkaya'e mumu te' päntam jujtzye kyämetzya'ä te' yojsykutyam y kyetya'ä sa'sa te' pä'nis nyäyiram.
- X. Makapänhte tzyäki anhkimkutyam jurä makamä tzyame jujtzye wä'kä tyojsya'ä sunyi te' anhkimyajpapä, jurä makamä kyetya'e sa'sa te' tumin

yajkuy y te'serike te' ijtkutyam ijtyajupä te' kupkuyomoram jujtzye makase tzya'mäyi te' anhkimkuyis makapä puri Mexico najs kojamekoroya.

- XI. Makapänhte tyumä tzäjkya'e tyojskutyam makapä jyatzyäya'e totokäjsi tiram maka tzyäjkya'e tumtumäpä'is jujtzye kye'pase te' anhkimkuyistam tyojsya'ä sunyi.
- XII. Makapänhte tyumä tzäjkya'e tyojskutyam makapä jyatzyäya'e totokäjsi eyarampä pänjinhtam o kupkuyjinhtam tiram yojsykutyam syutyajpa nye'käram wä'kä tzyapmujsya'ä.
- XIII. Makapänhte tyumä tzäjkya'e tyojskutyam makapä jyatzyäya'e totokäjsi eyarampä anhkimkutyäjinhtam wä'kä mujsä tzyäjkya'ä sa'sa te' tyojsykutyam y te'se sunyi tyukpäkä.
- XIV. Makapänhte pyämizti'i wä'kä te' yojsykutyam sunyi tyujkya'ä mumupä koroya jujtzye anhkas te' 'yanhkimkuyis tzyajmapya.
- XV. Makapänhte tumä yojsya'e te' anhkimyajpapäjinh wä'kä te'se ka sutpase kyämetzya'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkya'ajupä te' anhkimyajpapä'is, mujsä tyukä te' pänis 'yore'omoram y mujsä kyämetzya'ä nye'käram y te'serike 'yaktzokya'ä 'yore'omoram o ka un'kyajketa yajksyurampä päntam te'seri kyetyajkera jujtzye mujsa nyä yojsya'ä y tzyi'ya'ä ne kye'upä.
- XVI. Makapänhte kyene ke mumu pä'nis mujsä kyetya'ä te' yojsykuy ne tzyäjkya'ajupä te' anhkimyajpapä'is.
- XVII. Makapänhte kyämetze jurä tujkya'ajpamä te' anhkimkutyam ka ji' te'se ne tzyäjkya'aju te' anhkimkutyam tyajintyujkayajpa anhkä wäpä tyojsykutyam te' anhkimkutyäjkisnyeram y ka ji' ne kyejnayaju sunyi te' pä'nis nyäyiram.
- XVIII. Makapänhte tzyäjkya'e anhmakyuy y tzyapmujsya'e y myäjatzäjkya'e te' mujsokyutyam yä' anhkimkukyäsiram.
- XIX. Makapänhte nyikutzamäya'e te' anhkimkutyäjkäsiram pyäjkpapä ka ji' ne tzyäjkya'aju tyojsykutyam jujtzye ijtyuse yä' anhkimkutyoto'omo y eyarampä'omoranhke ne tyojsya'ajupä, te'serike makanh nyiwakäya'e te' anhkimyajpapäkäjsi ka jurä ne tyojstokoyaju makamä tyajk kejaya'e y tzya'manhwajkya'e juräre ja wyä'ajäpä.
- XX. Makapänhte tzyäki y tyajk koyowe, jujtzye pyäjkpase y kejpase yä' anhkimkutyoto'omo.
- XXI. Makapänhte mye'tze jujtzye tyojstumya'ä eyarampä anhkimyajpapäjinh ijtyajupä eyarampä najsakopajkomo, wä'kä wyä'ajä sunyi te' yojsykutyam wää myujsya'ä te' pä'nistam y kyejnaya'ä sunyi yä'is nyäyiram.
- XXII. Makapänhte kyene ke te' anhkimpapä'is mumu pä't pyäjkintzyowa, tzyamanhwajkjamä tyojsykuy, jurä ne tyaju tumin, 'yanhku'akoya'ä te' päntam y te'se tumtumjama nyä yojsya'ä te' tiram ne pyujtyajupä jomerampä.
- XXIII. Makanh tzyajmaya'e te' anhkimyajpapä tzyapmujsya'ajpapä'is te' tyojsykutyam tzyäjkya'ä y kyetya'ä wä'kä te' anhkimpapä'is mujsä wyätzäkä te' tyojsykuy ka ji' te'se ne tyukpäjku.

- XXIV. Makapänhte tumäyojsya'e, te' anhkimyajpapäjin tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam y pänjinhtam kowina'ayajpapä kupkuyomoram wä'kä te'se tyukä sunyi te' yojsykuy y tzyäjäwätzäjkya'ä y tzyapmujsya'ä ka te' anhkimpapä'is ne pyäjkintzyokyaaju.
- XXV. Makapänhte tzyäki nye' 'yanhkimkuy y eyrampä totojayeram jujtzye maka yojsya'e.
- XXVI. Eyarampä tiram tzyajmapyapä te' anhkimkuyistam y eyarampä nyä yojsyajketapäri.

Te' anhkimkutyäjkis makapänhte tzyapmujsi mumu te' yojsykutyam ne tzyäjkyaajupä y mujspapä kyetya'ä mumu pä'nistam, makapä yojsy jujtzye tzyampase te' anhkimkuyis kyojampapä'is.

Tu'kayomopä *capítulo* Jujtzye maka yojsya'e

Yäjt ko tu'pyä *artículo*.- te' anhkimkutyäjk maka nyä iri tu'kay ko'anhkimkuy, tumäpä'is te're te' makapä'is kyowina'aje, yä'isante makapä tyajk tukpäki juräram wyejaya'ä.

Makapä'is kyopiwi te' makapä anhkimya'e yä' anhkimkutyäjkomo te're te' Congreso'is, yä'se maka tzyäki tyojsykuy:

- I. Te' Congreso'is Tzyiyapasnajsomopä'is, maka tzyapmujsi tumä totojayejin te' pätkoroyaram iyä sutpa yojsa te' anhkimkutyäjkomo y te'se mujsä jyakyimä nyäyi.
- II. Jyapyäkyajukam te' näyi ne sutupä'is kyowina'aya'ä te' anhkimkutyäjk, te' Congreso'is maka tzyame jujtzye pä'nis oyu jyaya'e nyäyiram, makamä tzyame i'is syajpäyaju tyotoram kye'jayuse yä' anhkimkutyoto'is, jinhämanhte makapä kyopikya'e ire maka tzä'yi.
- III. Ka te' jyayajupä'is nyäyiram syajpäyaju sa'sa te' tyotoram, makapänhte wyejayarä'i wä'kä ma tzya'manhwajkya'ä te' congreso'omo tikoroya ne tyojsytoyaju.
- IV. Oyajukam congreso'omo te' ne tyosytoyajupä, yä'is makanh tzyame iramte tzä'yaju wä'kä tyojsa'ä te' anhkimkutyäjkomo jurä makamä tzyajmaya'e tumä totojayejin iramte tzä'yaju tumtumäpä anhkimkukyoroya y maka tyajk mujsya'e te' yojsyajpapä te' congreso'omo, makamä kyokipsya'e sa'sa y te'ramante ma näpya'e ire maka tzäyi.
- V. Ka ijtyaju kujkwenynhkäri te' diputadoram ne tyosyayupä, te'isänhte makapä kyetya'e ka pyäjkintzyokyaajpa o ji'ne'e te' näyiram kyopikyajupä. Ka ji' kyänuki te' kopinhkuyis, te' congreso'is makanh myetzya'e eyarampä tzäpya anhkas te' makapä anhkimi.

Yä' anhkimkutyäjkomo makapänhte yojsya'e päntam y yomoram kyomujsyajpapä'is te' yojsykuy tzyäjkyaajpapä yä' anhkimkutyäjkomo jujtzye kejpase te' i'ps ko yäjt ko tu'kapyä articulo'omo ijtyupä yä' anhkimkutyoto'omo.

Yäjt ko majksykupyä artículo.- wä'kä mujsä kyopikya'ä ko'anhkimpapäse syutpapänhte:

- I. Syutpapänhte mpyänajä Tzyiyapasnajsomo y mujsä tirampä anhkimkuyis nhkyotzokyajpa.
- II. Nä irä i'ps ko majk ame makakam nyojstjäjkäyi.
- III. Ja'yapä'isma mäjtzayo política o nhkyowina'aje yä'omo, masantäjkomo, anhkimkutyäjkomo kätukam tu'ka ame makakam ntzyiya'e te' yojsykuy.
- IV. Ja'yakma nyojse anhkimkutyäjkomorom o anhmakyutyäjkomo tzyäjkyaajpamä yä' yojsykuy ne tzyapupa yä' anhkimkutyoto'is; nä iri titulo y cedula y ka oyum näjkyojsäyi majksyku ameriyä te' anhmayupä tiyä.
- V. Ja'yapäma nyi'anhpatya'e nitiyäjinh, sunyi ijtpapä y mumu pä'nis 'yijspäjkpapä.
- VI. Ja'yapäma 'yanhkukamäya'e tijuripä kowakoroya.
- VII. Ja tyajintyujkya'äpä wä'kä tyojsa anhkimkutyäjkomo.

I'pspä artículo.- te' makapä'is kyo'anhkimi te' anhkimkutyäjk makapänhte yame ku'yay ame te' tyojsykuyomo. Ka pujtpa te' tyojsykuyomo ja tya'näkma 'yame, makapänhte kyojtya'e eyapä wäjtjäjkis jama'omo tzyapyajukam ke pujtum te' wi'napä.

I'ps ko tumäpä artículo.- te' anhkimkutyäjkomorinhe makapä mujsi yojsa te' kyopikyajupä ji'nänh mujsi tzyäkä o nyä irä eyapä, ka kyoyojaajpase o ji'ne'e, uka makapäre anhmayoye te'e mujspanh ji' ma mä pyäjkintzyowe nitipä koyowa, ka pyo'yanhäpyase tyajk tukä sunyi te' yojsykuy ne 'yanhkimumä.

I'ps ko metzapä artículo.- te' anhkimyajpapä mujspapänhte nyäpujtya'ä tyojsykuyomorom jujtzye kejpase te' majksykupä titulo'omo ijtpapä te' anhkikutyoto'omo kyojampapä'is te' México najs y makapänhte kyämetzya'e tikoroya ne nyäpujtyaju.

I'ps ko tu'kapyä artículo.- ka tumä ko'anhkimpapä'is tzyajkpa te' tyojsykuy, wäpäre tzyäkä tumä totojaye tikoroya ne pyujtu y kyäweja te' kyo'anhkimpapä'is te' congreso, te'serike maka tyajk mujskere te' ko'anhkimpapä Tzyiyapasnasomo y te' kyetpapä'is te' anhkimkutyäjk, makamä tzyame jujtzyek maka tzyajktuki te' tyojsykuy, wä'kä te' congreso'is mujsä mye'tza jujtzye maka tzyäki ijtuse te' anhkimkuyomorom kyetpapä'is yä'serampä tiram y yä' ijtuse yä' anhkimkutyoto'omo wä'kä mujsä kyojtya'ä eyapä y mujsä tyukpäkä te' anhkimkutyäjk.

I'ps ko majksykupyä artículo.- te' anhkimyajpapä'is mujspa tzyajkya'ä tyojsykuy ji' ma mä koyojarä'i tujtay poya'omo anhkas. Yä' makapänhte wyätzäki te' kyetyajpapä'is te' anhkimkutyäjk.

Te' anhkimkutyäjkis 'yanhkimkuyis makapänhte tzyame sa'sa tikoroya mujspa kye'a tzyäkä te' tyojsykuy y wyätzäkä sunyi jujtzye pyäjkpase.

Majksykuyomopä capitulo Ijtyajpamä sone pät kyetyajpapä'is te' anhkimkutyäjk

I'ps ko mojspä artículo.- te' anhkimkutyäjkis makapänhte nyä iri sone pät makapä'is kyene jujtzye ne tyosu, jurä te' kyo'anhkimpapä'is maka tumä yojsya'e jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam ijtyajupä yä' anhkimkutyoto'omo, te' pänistam makapänhte tzyapya'e jujtzye maka tuki o ne myaku te' ko'anhkimyajpapä'is tyojsykutyam, anhke te'yi 'yijtya'ä o ja'ijtya'ä jinhä ne tzyapyajuk jujtzye maka tyajk tukpäjkya'e te' yojsykuy.

I'ps ko tujtapyä artículo.- te' pänistam makapä'is kyetya'e jujtzye ne tyojsu te' anhkimkutyäjkis te'mänhte maka anhkimya'e te'käsi y makapä'is kyene wä'kä tzyäjkya'ä tyojsykutyam jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam, te'serike tzyapmujsya'ä pätkoroyaram y kyejnaya'ä sunyi yä'is nyäyiram, te'serike kyetya'ä wiyunhse tyukä, ni'iyä jana tyäjkmämä y te'serike tzyapmujsya'ä myumu jujtzye ne myaku te' anhkimkutyäjkis tyojsykuy.

I'ps ko ku'yapyä artículo.- jujtzye tzyampase te' i'ps ko majkmajktajskupyä artículo'is ijtipä yä' anhkimkutyoto'omo, te' kyo'anhkimpapä'is te' anhkimkutyäjk te'isamänhte makapä kyowina'aya'e te' päntam kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsu te' anhkimkutyäjk. Ka ji' 'yirise te'yi, yä' nye'känhte te' pänistam makapä kyetya'e i'is maka kyowina'aya'e.

I'ps ko tu'kurujtapyä artículo.- te' tumnhkuy te' pänisnyeram makapänhte mujsi tzyäjkya'ä ka nu'kyajpa metza te' anhkimyajpapä, te' kyowina y tumä eyapä. Mapänhte pyäjkintzyokya'e te' eyarampä'is jujtzye tzyaptumya'ä te' myejtzykäyiram. Ka tumäpä kipsokyuy nyäpujtyajpa te' kowina'isänhte makapä tzyame juräpä maka pyäjkintzyokya'e.

Te' päntam makapänhte tumya'e mujsyamä kyo'syarä'ä nyä ijtyajukam jujtzyek maka tzyäjkya'e y te'serike pyäjkpak tyu'mya'ä.

Te' tumnhkutyam makapänhte tzyäjkya'e jujtzye nyä ijtyajum tirampä jama'omo makapä pyäjkintzyonhje te' anhkimyajpapä'is. Te' tumnhkutyam makanh tzyäjkya'e ka te'se pyäjkpa y makapänhte tzyeme te' te' kyowina'ajpapä'is te' anhkimkutyäjk majksyku ora makakma ma tuki te' tumkuy.

I'ps ko majkstujtapyä artículo.- te' näjmayaräjpapä *comisionados* yä'istam ji'nänh mujsi jana pyäjkintzyokya'ä te' mapä tuki te' tumnhkuyomo, te'serinhste ka jyawyätzäjkyaaju tumtyiyäpä anhkimkuy ijtipä yä' anhkimkutyoto'omo. Te' näjmayaräjpapä *comisionados* wäpänhte myakya'ä te' tumnhkuyomo, ka ji' myakya'e wäpänhte tzyapya'ä tikoroya ji' ma nyu'kya'e.

I'ps ko majkpä artículo.- te' totojayeram yojsykuyisnyeram tujkyajupäm te' jayeram tzäkijinh tujkyajupä y mumu te' tujkyajupä te' tumhkuyomo, makapäre tzyapmujsya'e, weneramparire ji'ne'e te'se tzyampa anhkä yä' anhkimkutyoto'is.

I'ps ko majktumäpä articulo.- yä'serampä yojsykuy maka tzyäjkya'e te' tumyajpapä pä'nistam:

- I. Yä' tumkuyisänhte makapä tzyäki te' anhkimkutyäjkis 'yanhkimkuy y eyarampä totojayeram makapä tyajk yojse sunyi te' anhkimkutyäjk.
- II. Yä'isänhte makapä kyene iram maka yojsya'e te' anhkimkutyäjkomo jujtzye tzyampase te' 'yanhkimkuyis, y te'serike, ka nyäpujtyajpa ijuripä yojspapä jinhä.
- III. Mankan tzyäki jujtzye maka yojsya'e, tiram maka tzyäjkya'e, jurä anhkas ne nyuktyoyaju, te'serinhke sunyinh maka tzyäjkya'e tyojsykutyam makamä kyänukya'e ne syutupä yä' anhkimkutyoto'is.
- IV. Yä'isänhte makapä kyene wä'kä mumu pä'nis mujsä kyena te' anhkimyajpapä'is tyojsykutyam ne tzyäjkajupä te' anhkimkutyäjkomo jujtzye tzyampase te' anhkimkutyoto'is.
- V. Yä'sänhte makapä kyene jujtzye maka yojse y myumu tiyä makapä nyä yojse te' anhkimkutyäjkis.
- VI. Yä'istam maka tzyapya'e ka mujspa kyämetzya'ä te' pänistam te' yojsykuy ne tzyäjkajupä te' anhkimkutyäjkistam.
- VII. Ya'istam maka tyajk kätya'e jujtzye ne kye'u tumin tumä ame'omo te' anhkimkutyäjkis.
- VIII. Yä'isanh maka tzyame jujtzye ne kyipsu y tiyä maka tzyäki yä' anhkimkukyäsi, te'serike maka 'yanhkimya'e te' anhkimyajpapä tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam wä'kä tzyapmusya'ä y wyätzäjkya'ä te' tyojsykutyam tzyajmayajpase yä' anhkimkutyoto'is.
- IX. Makapänhte tzyame jyapyujtya'ä ame ko ame tiram ne tzyäjkajaju jujtzye tzyajmayajpase yä' anhkikutyoto'is te' anhkimyajpapä.
- X. Makapänhte kyetya'e te' yojsyajpapä te' anhkimkutyäjkomo tzyäjkya'ä tyojsykutyam jujtzye tzyajmayajpase yä' anhkimkuyis y eyarampä'iske ne tyajk yojsyajupä yä' jama'omo.
- XI. Yä'istamänhte makapä kyetya'e te' yojsykuy ne tzyäjkajupä te' kyo'anhkimpapä'is te' anhkimkutyäjk.
- XII. Yä'isamänhte makapä tzyame jujtzye maka yojse te' anhkimkutyäjk y jujtzye maka anhkimya'e tumtumäram, jujtzye maka kyopikya'e te' yojsyajpapä ijtuse te' 'yanhkimkuyomo.
- XIII. Yä'isänh maka wyätzäki ka ijtpase kijpkuy tumtumäpä anhkimkutyäjkomo.
- XIV. Ya'samänhte makapä tzyapya'e jujtzye maka tzyäjkya'e te' tyojsykutyam y maka nyä yojsya'e te' käjsmärampä anhkimkutyam.
- XV. Makapänhte kyene tyajk yojsya'ä yä' anhkimkutyoto y eyarampä kyetpapä'is yä'serampä tiram.
- XVI. Eyarampäke tzyajmapyapä yä' anhkimkutyoto'is, te' anhkimkutyäjkis 'yanhkimkuy y eyarampä tyajk yojsyajpapä yä' jama'omo.

Jujtzye tzyajmayaju te' tumkuyomo wä'kä tyojsya'ä, yä'is makapänhte tzyäki tyojsykuy jujtzye tzyajmaya'ä te' pä'nistam kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjkam y tzyäkä sunyi jujtzye tzyajmapyase yä' anhkimkutyoto'is.

Mojsapyä Capítulo
Jujtzye maka yojsya'e te' makapä ko'anhkimya'e

I'ps ko majkujstäjkapyä artículo.- yä'senhte makapä tzyäjkya'e tyojsykutyam te' makapä ko'anhkimya'e:

- I. Makapänhte makya'e tumnhkuyomo y yä'istamänhte makapä tzyapya'e jujtzye maka tzyäjkya'e te' totojayeram makapä tyajk nu'kayarä'i.
- II. Te' tumnhkuyomonhte makapä tzyapya'e jujtzye maka tzyäki tyojsykuy te' anhkimkutyäjkis.
- III. Makapänhte tzyi'ya'e tirampä yojsykuy ne tzyäjkya'ju te' anhkimkutyäjkis te' päntam kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam.
- IV. Jinänh ma pyäjkintzyowe nitiyä ka ijtpase kijpkuy o eyarampä tiram jii' mujsipä'is tyajk tzäkä tyojsykuy tyumnhkäyi ni'iyä jana tyäjkämä.
- V. Makapänhte kyotzowe te' anhkimpapä anhkimkutyäjkomo makamä kyetya'e tirampä yojsykuy maka tzyäjkya'e ame'omo y te'serike titampäm tujkyajum.
- VI. Makapänhte kye'je tumin te' kowina'ajpapä anhkimkutyäjkomo wä'kä mujsä tzyäkä tyojsykuy y te'se mujsä tumtum ame tzyi'ya'ä te' anhkimkutyäjkomo.
- VII. Makapänhte kye'e jurä pyäjkpamä o kyowinakäjsi ka jujtzye ne myaku tumtumäpä totojayeram opyapä tzyajkya'e te' pä'nistam, mumu te' kowina'isänhte wäpä myujsya'ä jujtzye ne myakyaju tumtumäpä yojsykutyam y juräram ijtyaju te' totoram.
- VIII. Makapänhte makya'e tumkuyomo jurä makamä nu'kya'e emärampä päntam ka te'se pyäjkpa te' anhkimkutyäjkis tyojsykuyis y oyajukam makapänhte tzyapya'e jujtzye tujku te' tumnhkuy, jujtzye tzyajmapyaje te' anhkimkutyäjkis 'yanhkimkuyis.
- IX. Eyarampä yojsykutyam tzyajmapyapä tzyäkä yä' anhkimkuyis, 'yanhkimkuyis y te' kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsu te' anhkimkutyäjk.

I'ps ko majk tu'kapyä artículo.- jujtzye tzyampase te' majksykuyomopä fraccion'is ijtipä käjsmäpä articulo'omo, nämpä ke ijtpanh kijpkuy yä'se tujkpak:

- I. Nyä ijtuk tyäwä nyä tyumäyojspapä, nyä manhjapyapä'is nyä'pin o anhke ya'yipä tyäwäm y te'serike ka te' kyämetzupäjin te' yojskuy o ne kyotzokyajupä'is.
- II. Ka ne sutuse nye'kä kyora tyäwä wä'kä tyojsa jinhä o ne sutu kyoyowapäkä te' yojsykuy ne tzyäjkupä, te'serike ka kyojtpa tyomo o eyarampä tyäwäram tzyampase te' wi'napä fraccion'is ijtipä yä' artículo'omo.
- III. Nye'kä, tyomo o eyarampä tyäwäram, ka tzyajkayajupä tiram, syajupä'is o jyatzpapä'is tijuripä ka yä'istam pyäjkya'jum te' tzajkayaräjupä yä' makapänhte kijpkuyaje.
- IV. Ka oyupänte kämetzoye tyojsykuyomo, aktenoye wa'kokyuyomo, ka oyum kowina'aje o kokijpoye o ka oyum kyämetze kotzonzokuy pätkoroyaram ne kyotzokyajupä.

Mujspapänhte nyäjmaya'ä ke ijtupänhte kijpkuy kane nhkämetzuk sa'sa tipä yojsykutye ne tzyäjkuy te' anhkimkutyäjkis o jujtzye tzyampase yä' anhkimkuyis. Ji' mujsi tzyajmaya'ä nitiyā te' anhkimyajpapä ka jujtzye kyipsa o tiyā tzyamä te' yojsykukyāsi ne tyujkupä, ni wä'kä tzya'manhwakä tiokoroya o jujtzyere tzyäjkupä yojsykuy te' anhkimkutyäjkis wä'kä jana tyokoya nitikäjsi, tzyapu anhkä jujtzye kyipsase.

Myujsyajukam, te' anhkimyajpapä'istam makapänhte tzyäjkya'e tumä totojaye y kyä'wejaya'e te' päntam kyetyajpapä'is jujtzye yojsyajpa te' anhkimkutyäjkam, te' totojaye'is wäpänhte tzyamä tikoroya te'istam ne syutyajä wä'kä wyätzäjkya'ä te' tyotoram tzyampase yä' articulo'is, makamä tzya'manhwajkya'e sa'sa tikoroya y jujtzyere tujkupä te' totojaye y te' anhkimyajpapä'isänhte makapä wyätzäjkya'e ka pyäjkintzyokyajpa o ji'ne'e.

Ka jujtzye tzaptumyajpa te' anhkimyajpapä, ni'iyäsänh ji' mujsi tzyajmaya'ä nitiyā y ji'nänh mujsi tyäjkäyā'ä te' anhkimyajpapä tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam, te'serinhke te' ne kye'upä'is te' totojayeram.

I'ps ko majk majkstajskupyä artículo.- Te' kyowina'ajpapä'is te' anhkimkutyäjk makapänhte iri tyojsykuyomo tu'ka ame y tanukam te' ame makanh kyopikyā'e eyapä tyu'kakyäyiram kyowina'ayajpapä'is te' anhkimkutyäjk, ka te'senh syutyajpa mujsparinh tzyajkyajkera te' wi'narampä te'serike tu'ka ame, yä'ä ji'nänh mujsi tyajk tzajkya'ä tyojsykuy te'se kyopikyaju anhkä. Makak kopikyarä'i wäpänhte 'yijtpäyā'ä jinhä te' kowinaram wä'kä te'istam kyetyā'ä jujtzye maka tzyäi te' tyojsykutyam.

Te' kyowina'ajpapä'is te' anhkimkutyäjk, te'oranhte makapä pyäjkintzyowe te' tyojsykuy tzyajmayajukam y makanh mawe te' anhkimkutyäjkomo jurä makamä tzyajmaya'e ke te'nte tzyä'yu.

I'ps ko yäjpä artículo.- tipä yojsykuy maka tzyäki te' kyowina'ajpapä'is te' anhkimkutyäjk:

- I. Yä'isamänhte makapä kyowina'aje te' anhkimkutyäjk te' tumnhkuyomoram jurä wyejaya'ämä, kyokipä y kye'a te' jatzi nyä ijtayajupä te' anhkikutyäjk y te'serike wyätzäki te' anhkimkutyam ka te'se pyäjkpa te' tyojsykuyistam.
- II. Yä'samänhte makapä kyowina'aje te' anhkikutyäjk, te' mejiko najsomo, jurä makamä kyene te' anhkimkutyam ne nyäpujtyajupä jujtzye tzyampase te' anhkimkuyistam ijtyajupä yä' jaye'omo.
- III. Makanh syaje y tyajk wiru'i te' anhkimkutyäjkis nyäyikäjsi ka i'is sutpa tzyäjktokoya te' anhkikutyäjkis tyojskuy, kyokipä y kye'wiru'ä te' jya'tzayajpapä'is, y yä'istinh maka tzyapkere i'iste makapä kyokipi ka nyiwakäyajpa yojsykukyoroya anhkimkutyäjkomoram. Ka nye anhkimkutyäjkäjsire o k ama tzyame i'is mujspa kyokijpa te' 'yanhkimkutyäjk, yä' makapänhte tzyajme te' anhkimyajpapä kyejnapyapä'is te' tyojskuy ka wyä'ajpa te'se.

- IV. Makapänhte tzyame jujztyek maka tu'mya'e y yä'sänh maka kyowina'aje y makanh kyotzowe te' makapä'is jyatzypä'ä i mumu te' makapä tzyapya'e te' tumnhkuyomo, te'serinh maka tzyapkere jurärampä anhkimkutyam maka pyäjkintzyokya'e wä'kä mujsä tyojsya.
- V. Tzyamä te' tumnhkuyomo anhke tipä yosykuy kyetpapä te' anhkimkutyäjkis.
- VI. Yä'samänhte maka kyene o tzyame i'is kyänu'ku ka ijtpase tzäjkiskuy.
- VII. Yä'samänhte makapä tzyame i'is maka tzyäki te' yojsykutyam y tirampä pyäjkintzyokya'ä te' tumnhkuyomo.
- VIII. Yä'sänhte makapä kyene y jujztye maka yojsya'e te' päntam, te' tumin y te' tiram makapäjinh tzyäjkya'e tyojsykutyam te' anhkimkutyäjkomo y te'serinh maka tzyajmakyere te' kyowina jujztye ne myaku te' tyojsykutyam jujztye tzyajmapyase te' 'yanhkimkuyis.
- IX. Yä'isamänhte makapä tzyame ame ko ame jujztye tumin maka nyä yojsya'e wä'kä te'se mujsä tzyi'ya'ä y te'se kyäwe'a te' congreso'omo y eyarampä anhkimkutyäjkomorom wä'kä te'se myujsya'ä jujztye tuminte ne syutupä tyojsykukyoroya.
- X. Nye'känhte makapä nyä yojse te' tumin makapä tzyi'ya'e o te' eyarampä 'yanhkimkutyäjkistam kejpase te' 'yanhkimkuyomo.
- XI. Yä'isamänhte makapä tzya'manhwake te' kowinakäjsiram tirampä yojsykuy tzyäjkä ne kyo'anhkimuk te' anhkimkutyäjk.
- XII. Yä'mänhte maka mawe te' tumnhkuyomorom ka jinhä maka tzyapya'e te'sepä tojsykutyi tzyäjketa te' anhkimkutyäjkis, jujztye tzyampase yä' anhkimkutyoto'is o te'serike kyä'we'a eyapä y yä'is tzyajma jujztye tujku te' yojsykuy.
- XIII. Eyarampä yojsykutyam mujspapä tzyäjkya'e tzyajmapyapä yä' anhkimkuyis y te' 'yanhkimkutyäjkisnye.

I'ps ko yäjt ko tumäpä artículo.- te' kyowina'ajpapä'is te' anhkimkutyäjk makapänhte tzya'manhwake tipä yojsykuy tzyäjkä te' anhkimyajpapäkäjsi jujztyenhomo ijtyaju te' anhkimkutyäjkomo y te'serinh maka kyetyajke ka wäpä tire tzyäjkya'ä o j'i'ne'e u ka te'se mujspa tzyapmujsya'ä mumu pätkoroya, kyäweyajpase tukapoya käjsiram y eyarampä yojsytutyam syajyajpapäkäjsi te' anhkimyajpapä'is, jurä makamä kyä'weya'e te' totojayeram tzäjkupä yä'se:

- I. Jutztye totojaye tyajk nu'ku te' kowina'is tzyapmujspapä'is te' tyojsykuy, kejpamä tiyä tzyäjkä y jujztye yapu syajumä kyejayajuk.
- II. Jujztye totojayeram kyäweyayajupä 'yaktzoku te' tumnhkuyomo te' anhkimyajpapä'is.
- III. jujztye ne myakyaju tumtumäpä wa'kokyutyam syajyajupä te' anhkimkutyäjkomorom y kyetya'ä tikoroya j'i' myumu ne wyä'ayaju sunyi tzyapyajpase te' anhkimkuyistam.

Wä'kä mujsä tyukä jujztye tzyampase yä' artículo'is, te' anhkimkutyäjkis makapänhte tzyamanhwake jujztyere wäpä tzyäjkya'ä. Te' totojaye makamä ke'e te' anhkimkutyäjkis tyojsykuy makapänhte tzyapmujsya'e te' anhkimkutyäjkis tyänhkutzajyomo y te' tzyapmujsyajpamä te' anhkimyajpapä'is tyojsykutyam y yä'ram mujspänhte tyu'nya'ä ipä pä'nis syunä.

Tujtayomopä capitulo

Tzyäkyajpamä mumu te' tzaptumnhkuy ijtpak tumnhkuy

I'ps ko yäjt ko metzapä artículo.- te' tumnhkuyomo makapänhte iri tumä makapä'is jyapyä'i jujtzye maka tzaptumpajkaya'e, yä'ä te' tumnhkuyomomnhte makapä tzyapya'e ire ma tzä'yi, makapä tzya'misi te' kowina'is te' yojsyajpapä te' anhkimkutyäjkomo, makapä'is tzyäki sunyi tyojsykuy yä'se:

- I. Makapänhte mawe y weweneye, jinänh ma tzyäkärene kyä' ka tiyä tzaptumpajkayajpa te' tumnhkuyomo.
- II. Makanh tzyäki jujtzye makase tzaptumpajkaya'e te' tumnhkuyomo jurä makamä tzyajme te' kowina anhkimkutyäjkisnye.
- III. Yä'isänh maka tzyäki te' tumnhkuy tzyajmapya anhkä te' anhkimkutyäjkis kyowina'is, makamä jyaye tiram maka tzyapya'e y kyena ka nukpäyaju myumu te' päntam te' tumnhkuyomo.
- IV. Yä'mänhte maka nämi ke wä'aju te' tumnhkuy, u ka jujtzye ne tyojsyaju te' päntam y te' 'yanhkimkutyäjktam, y ka pyäjkpase tyajk tentzyunhä tumä totojaye ka ijtpase onhkuy o kijpkuy.
- V. Makanh kyene jujtzye ne myakyaju te' totoram nu'kyajupä y 'yaktzokupä te' anhkimkutyäjkis.
- VI. Yä'isanh maka fyirmatzäjkya'e mumu te' tzaptumnhkuy tujkupä te' tumnhkuyomo.
- VII. Te' tumnhkuyomo makanh tzyame mumu te' tujkupä tzyäjkayajuk te' tzaptumnhkuy.
- VIII. Yä'isänh maka syaje te' toto jujtzye tujkyaju te' tumnhkuy y pyäjkintzyowe jujtzye tzaptumpajkayajpa te' tumnhkuyomo.
- IX. Yä'sänhte makapä kyene te' jakyuy, makapä'is wyä'ni y kyene te' totojayeram makapä tujkyä'e te' tumnhkuyomoram.
- X. Eyarampä yojsykutyam mujspapä tzyäjkya'e tzyajmapyapä yä' anhkimkuyis te' 'yanhkimkutyäjkis y te' ne tyajk yosyajupä yä' jama'omo.

Kuyapyä capitulo

Makapä'is kyene jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjkomo

I'ps ko yäjt ko tu'kapyä artículo.- te' anhkimkutyäjkis maka nyä iri i'is maka kyene jujtzye ne tyojsu makapä kyore te' congreso'is, jujtzye kyopikyajujse te' kyo'anhkimyajpapä'is te' anhkimkutyäjktam, makapä'is tzyame, wyätzäki y kyäme'tze ka tujku tijuripä tiyä o ja tzyäjkya'äpä wä tyojsykuyomoram, te'serike eyarampä tiram tzyajmayajpapä 'yanhkimkuyis.

Te' tumtumäpä anhkimkutyäjkistam makapänhte tzyiya'e te' totoram te' kyetyajpapä'is jujtzye ne myaku tyojsykutyam makak kyeje yä'is y makanh tzyäjkayä'e jujtzye tzyajmaya'ä, pyäjkpase te' ahkimkuyistam y sa'sa tyajk tukpäjkayajpapä'is te' yojsykutyam.

Te' makapä'is kyene jujtzye ne tyojsu te' anhkimkutyäjk makapänhte tzyäki tumä jaye tzyamanhwäjkpamä tiram pya'tu te' tyojsykuyomo y makanh tzyajme te' kowina jujtzye tzyäkä y wyätzäkä wä'kä wyä'ajä te' tyojsykutyam sunyi nye'kä'omoram, makamä kyene jujtzye maka tyajk tukpäki myumu tzyajmayajupä, te'koroya makapänhte tzyäjkwätzäki te' tyojsykuy wä'kä te'se pyämipäka te' anhkimkutyäjk.

I'ps ko yäjt ko majsykupyä articulo.- wä'kä mujsä 'yanhkimä kyetpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjk tam wäpäre nyä irä yä'serampä tiram:

- I. Makakam yojstäjkäyi wäpänhte tyajk ke'a ke oyupänte yojse mojsa ame te' yojsykuyomo ne tzyi'yajupä, nyä oyumä yojse tumin.
- II. Wäpänhte nyä irä mojsa ame tzyiyajuk te' tyoto nyäjmajajpapä *título* jurä kejpamä ke mujsa tzyäkä te' yojsykuy te' anhkimkutyäjk koma, yä'ä wäpänhte tzyi'ä anhkimpapä'is kyetpapä'is yäserampä tiyä o tumä anhmakutyäjkis syajpapä'is yäsepä toto.
- III. Wäpänhte 'yijspäjkya'ä sunyi ijtpapä pänse ji' mye'tzepä'is kijpkuy y ja'yapäma nyiwakäya'e o 'yanhkukamäya'e.
- IV. Ja'yapä'isma nyä iri yojsykuy kätukam majsyku ame o ka oyu suny yojse te' anhkimkutyäjk koma o ka oyum tzyäki yä'serampä tojskuy eyarampä anhkimkutyäjk koma y ka oyumna kyejne te' anhkimkutyäjkis tyojskuy tyumnhkäyi yä' ame'omo.
- V. Ja tyajintyujkya'äpä wä'kä jana mujsä tyojsa o 'yanhkimä anhkimkutyäjk koma.

Tu'kurujtapyä capitulo Nyä ijtpapä tyiram te' anhkimkutyäjkis

Wäjästäjkispä artículo.- yä'ramte nyä ijtpapä te' anhkimkutyäjkis:

- I. Tumin tzyi'papä ame ko ame te' congreso'is o te' tumin tzyipapä te' anhkimpapä'is mumu anhkimkutyäjk koroya syajpapä.
- II. Te' tiram nyä ijtpapä y te' tyäjk tam, te'serike tyumin wä'kä mujsä tzyäkä tyojsykuy tzyiyajpapä anhkimpapä'is.
- III. Te' tumintam y tiram makapä tzyi'ya'e, jän jänä o wenen homo te' anhkimpapä'is mexico najsomo, y te' eyarampä anhkimyajpapä'is ijtyajupä kyojame'omoram, y mumu te' makapä tzyi'ya'e te' anhkimkutyäjk istam ijtyajupä ntä najsomoram y eyanajsomorampä'is.
- IV. Makapä tzyi'ya'e, tzyajkaya'e nyäyikäjsi wä'kä mujsä kyänujä sunyi te' tyojsykuy.
- V. Eyarampä tumin makapä täjkäyi te' anhkimkutyäjk koma y nye' tyiram nyä ijtpapä, pyäjkpapä o jyupyapä nye'kä tyumimjinh.

Wäjstäjkiis ko tumäpä articulo.- te' anhkimkutyäjkiis makapänhte kyene y nyä yojse te' nyä ijtupä tiram jujtzye tzyajmapyase yä' anhkimkuyis, ne tyajk yojsyajupä yä' jama'omoram y eyarämpä anhkimkutyam makapä tzyapya'e te' tumnhkuyomo, makamä pyäjkiintzyokya'e yäserämpä tiram:

- I. Te' tyumin makapänhte kyene wä'kä jana te'seri tya'ä, sunyi, makamä tzyame ti'omo ne tyaju y makamä jyuyi wiyunse ne syutupa y makapä tyajk yojse wä'kä te'se kyotzowa te' päntam nu'kyajpapä te' anhkimkutyäjkiis.
- II. Ka sutpase tyajk yojsa te' tyumin eyapä tikoroya mujspapänhte tzyäkä jujtzye tzyajmapyase te' anhkimkuyistam ijtyajupä ntä najsomoram, jurä ji' mamä tzyäjktokoye tyojsykuy te' anhkimkutyäjkiisnye.

Wäjstäjkiis ko metzapä articulo.- te' anhkimkutyäjkiis tyumin makapänhte kyejnaya'e sa'sa jujtzye tzyapayajpase te' anhkimkuyistam ne tyojsyajupä yä' jama'omoram.

Wäjstäjkiis ko tu'kapyä articulo.- mumu te' päntam yojsyajpapä te' anhkimkutyäjkiis te' kowina'isänhte makapä 'yanhkimya'e y te'isänh maka kyene jujtzye ma tzyäki jujtzye tzyampase te' anhkimkuyis nyäyipä'is *Ley del Servicio Civil para el Estado y los Municipios de Chiapas*.

Te' anhkimkutyäjkiis makapänhte kyore anhkimkuy jujtzye wä'kä tyojsya'ä sunyi nye'kä'omoram y te'serinhke jujtzye te' yojsyajpapä jinhä 'yanhmaya'ä y te'se tzyäjkyä'ä sunyi te' tyojsykutyam jujtzye tzyampase yä' anhkimkuyistam.

Majkstujtapyä capitulo

Makapä'is kyene jujtzye ne myaku te' anhkimkutyäjkiis tyojskuy

Wäjstäjkiis ko majksykupyä articulo.- te' anhkimkutyäjkiis makapänhte nyä iri i'is maka kyene jujtzye maka yojse yä'omo makanh iri tu'kay consejeroram, makapä kyopikya'e tumnhkuyomo, makamä 'yanhku'akya'e te' päntam ka wäri wä'kä tyojsya'ä tu'ka ame, kyopujtyajukam janam tyäjkäya'ä yä'is tyojsykuyomoram.

Makapä'is kyetya'e te' anhkimkutyäjkiis tyojsykuy jinänhte pänti wä tyäjkäya'ä wäpärinhte 'ijtyajkera yomo, kyopikya'ämä metza yomo nyä ijtanhäyupä'is yojsyajpapä, te'serike kyopikya'ä päntam kyomujsyajpapä'is yäserämpä yojsykuy y kyotzokyajpapä'is te' päntam, yä'ä mujspapänhte kyopikya'ä pyäntäwä'omoram o anhmayoyajpapä.

Makapä'is kyetya'e te' anhkimkutyäjkiis tyojsykuy, makapänhte nyä iri tumä secretario técnico, yä'ä makapänhte mujsi weweneya'e y ji'nänh mujsi ma kopinhoya te' tumnhkuyomo.

Makapä'is kyetya'e te' anhkimkutyäjkis tyojsykuy nye'kärinhte makapä tyajk tukpäki te' yojsykuy y ji'nänh mujsi tyajk tzäkä o kyäwe'a eyapä.

Wäjätkis ko mojsapyä articulo.- Wä'kä mujsä tä tukä *consejero* syutpa:

- I. Wä'kä 'yirä tzyiyapasnajsomo kejpamä ke mujspa nyojsa o 'yanhkimä.
- II. Mujsä sa'sa yäserampä yojsykuy y myujsya'ä ke mijtzi nyojspapäre sunyi jurä ntzapmujspamä mumu yojsykuy ne tyujukpä te' anhkimkutyäjkomo, ke nhketpa sa'sa te' pä'nis nyäyiram, ntzampa ti'omo ne tyaju te' tumin y nhkotzokyajpa te' päntam.
- III. Ke oyum nyojse sunyi te' anhkimkutyäjkomoram o anhmakyuyomo oyumä ntzäki yä'serampä yojsykuy y nkotzokyajumä te' päntam.
- IV. Mumu pä'nis 'yispäjkpamä sunyi nyojspa anhkä, te'serinh wä 'yijtpa anhkä ji' me'tzeme nitipä kijpkuy.
- V. Jayapäma nyiwakäya'e nitikäjisi y ke jayama 'yanhkukamäya'e.
- VI. Ja'yapämä nyäjmaya'e ke ji' mujsi tyojsa te' anhkimkutyäjkomoram.

Wäjätkis ko tujtapyä artículo.- te' kyetyajpapä'is jujtzye ne myaku te' anhkimkutyäjkis tyojskutyam makapäre mujsi tzyäjkya'ä yä'serampä yojsykutyam:

- I. Makapänhte mujsi kyena te' yojsykuy makapä tzyäki ame'omo te' anhkimkutyäjkis y te'seinhke wä'kä tyujkya'ä.
- II. Makapänhte mujsi kyena y tiyä ma tzyäki te' anhkimkutyäjkis te' tyuminjinh te' eyapä ame'omo.
- III. Makapänhte kyene te' yojsykutyam tzyäjkyaajupä y jujtzye tzyiyaju tumin tumtumäpä koroya, te'serike makanh tzyame ka wä o ji' wyä tzyajkyajuse te' yojsykutyam.
- IV. Makapänhte tzyapkere kipsokyuy ji pyäkipä te' tumnhkuyomo, ka te' anhkimkutyäjkis kye'japya o nyekä syutpa te'se, jurä makamä tzyapke'e jujtzye yojsyajpa sunyi emä, tzyapmujsyajpa tyojsykutyam y te'seri jujtzye kyejnayajpa sunyi te' pänis nyäyiram.
- V. Makapänhte tzyame jujtzye mujspa tzyäkä sunyi te' anhkimkutyäjkis tyojsykuy.
- VI. Makapänhte tzyame ka mujspa kyoskupäkä eyarampä yojsykutyam wärampä.

VII. Kyokipsä y tzyamä wä'kä tzyäkä te' yojsykutyam kejpamä y tzyapmujsyajpamä te' anhkimkutyäjki tyojsykutyam y te'serike i'istam mujspa kyämetzya'ä.

Te' nyämayajpapä Secretario Técnico, kyetpapä'is te' anhkimkutyäjki tyojsykutyam, te'mänhte maka anhkimi secretario generalse makapä'is tyajk tukpäki te' tzyaptumpajkuy tujkpapä te' tumnhkuyomoram.

Makak tumya'e te' kyetpapä'is te' anhkimkutyäjki tyojsykuy, te' anhkimkutyäjki makanh nyuktzyi'i jurä mujsä tzyäkä te' tyumnhkuy y tiram makapä nyä yojsse wä'kä te'se tyukä sunyi te' tumkutyam te' pänisnyeram.

Mojsapyä titulo

Te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam tzyampase te' anhkimkuyis

Wi'napä capitulo

Te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam

Wäjästäjkis ko ku'yapyä articulo.- yä' anhkimkukyoroya, te' anhkimyajpapä'is makapä'is tzyapmujsya'e tyojsykutyam yä'ramte:

- I. Te'ramte te' anhkimkutyäjktam kyojamyajpapä te' ko'anhkimtampapä'is Tzyiyapasomo.
- II. Te'ramte te' anhkimkutyäjktam kyojampapä te' tzyäjkyajpamä anhkimkutyam.
- III. Te'ramte te' anhkimkutyäjktam kyojampapä te' wyätzäjkpapä'is wä'kokyutyam.
- IV. Te'serike te' leräjktam ijtyajupä tumtumäpä mäja kupkuyomoram.
- V. Te' anhkimkutyäjktam tyumnhkäyi anhkimyajpapä ijtyajupä Tzyiyapasnajsomo.
- VI. Mumu te' te' päntam sutpapä anhkimya'ä kyupkuyomoram, y te' ja'ijtya'äpä nijuräpä tumnhkuyomoram pyämitziyatyopapä'is te' kyupkutyam.
- VII. Mumu te' ma'äyoyajpapä yojsyajpapä te' anhkimyajpapä'inh y kupkuyomoram.
- VIII. Mumu te' pyäjkyajpapä'is o tziyaräjpapä tumin te' anhkimyajpapä'is o kan e tyojsyajupä eyarampä anhkimkutyäjkinhtam.
- IX. Ka te' päntam tu'mäyojsyajpapä pyäjkyajpa o tyajyajpa tumin tzyi'yajpapä te' anhkimpapä'is makapärinhte kyetyajkere jurä o ti'omo ne tyajyajju.

X. Anhke ipä pät ne pyäjkupä'is o ne tyajupä'is tumin tzyi'papä te' anhkimpapä'is.

Jujtzye tzyampase te' majkapyä fraccionnh'is, te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam tziyaräjupä tumin anhkimpapä'is o ka tyajyaju tumin anhkimyajpa anhkä jujtzye tzyapyajse te' anhkimkuyistam, makapänhte kyäwejya'e te' anhkimkutyäjkomo te' pänis nyäyiram wä'kä te'is kyena i'istam maka tzyapmujsya'e te' tyojsykutyam o tire tzyäjkajaju jujtzye tzyampase te' majktasis ko metzapä articulo'is yä' anhkimkuyomopä.

Wäjstäjkis ko tu'kurujtapyä articulo.- mumu te' tumin tyajyajpapä te' anhkimkutyäjkistam wäpänhte tzya'manhwajkya'ä sa'sa tikäsire tyajyajupä tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam tumtumäpä 'yanhkimkutyäjkam y te'serike te' kyetyajpapä'is wä'kä tyojsya'ä sunyi.

Ka te' tumin ji tyajk yojsya'e nye'käram o ji' kye'epä ke anhkimyajpapä'iste tzyi'yajpapä, yä'istam wäpärinhte tzyapyajkera ti'omo tyajyaju te' tyumintam anhke jana kyejaya'ä y tzyajma te' tzyi'upä'is te' tumin.

XI. mumu jujtzye maka tzaptumpajkaya'e makapä kyämetzya'e o nyiwakäya'e te' anhkimyajpapä y te'serike ka te'se pyäjkpa.

XII. mumu te' totoram mujspapä kyetya'ä te' pä'nistam makapäre syajya'e mumu pä'nis 'yijspamä, makamä tzyamanhwajkya'e y jujtzye tzyajmayajupä nyäjmajajuk tzyäkä te' totojayeram, makakti tzyajmayajlere ke makari tzä'kyere 'yanhkimkuyomo o eyapä yojsykuyomo te' anhkimkutyäjkomo.

XIII. makak mye'tzya'e te' päntam makapä yojsya'e, makapänhte kyojte jujtzyere nyäyi te' pä'nisnye, tikoroya ne syutu te' yojsykuy, jujtzye ne syutu kyoyoja'ä y jujtzye ame maka yojse te' anhkimpapäkämä, anhmakyutyäjkomo o kämetzotyäjkomo.

XIV. poya poya makapänhte tzyame tikoroya ne tyaju te' tumin y jurä ne myaku te' tumin ne tzyi'upä te' anhkimpapä'is, eyarampä pä'nistam, anhmakyutyäjistam o kämetzkutyäjkistam.

XV. mumunhte makapä kyämetzya'e jujtzye ne tyajyaju te' tumin y jujtzye ijtyajpa te' päntam, te yojsykuy kämetzkutyäjkisänhte ne tzyäjkajajupä y te' anhkimyajpapä'is.

XVI. mumu te' tzyäjkajajpapä'is yä'serampä yojskutyam, jujtzye tzyampase te' anhkimkuyistam ijtyajupä yati.

Tukis ko yäjt ko metzapä articulo.- te' tzyajmauajpase te' anhkimkuyistam jujtzye tzya'manhwajkya'ä te' tyojskutyam ne tzyäjkajajupä kejpase te' tukis ko majk majktajkupyä articulo'omo ijtupä yä' anhkikutyoto'omo, te'serike te' nyäjmajajpapä

anhkimkutyäjkisnye *Poder judicial del Estado*, yä'is makapärinhthe tzyapmujskere tipä yojsykuy ne tzyäyku y te'se tumtum jama jyawyätzäkä jujtzye ne myaku te' tyojsykuy:

- I. Te' totojayeram tujkyajupäm y mumu te' yojsykutyam tujkyajupäm kejjajpapä te' totojaye'omo nyäjmajajpapä *gaceta oficial*, te'serike te' ko'anhkimyajpapä'is tyotojayeram y eyarampä.
- II. Myumu te' wa'kokyutyam jujtzye ne tyujkyajupä y ne wyätzäkyajupä mujspapä kyo'sya'ä te' pä'nistam, jurä mujsпамä näpya'e eyarampä päntam jana tzyapmujsya'ä nijujtzye y ni nyäyiram.
- III. Mumu te' jayeram o jyapyujtyajupä te' tzaki'äyupä jayeram tujkyajpapä te' tumnhkuyomoram.
- IV. Mumu te' totojayeram kejjamä jujtzye kopikyaräju te' juestam y magistratoram.
- V. Mumu te' tzaptumnhkutyam tzyapmujsyajpapä tumtumjama.

Tukis ko yäjt ko tu'kapyä articulo.- mumu te' tyojsykutyam tzyapmujsyajpapä tzyajmayajpase te' tukis ko majk majktajskupyä articulo'is yä anhkimkutoto'isnye, te' leräjkistam makapärinhthe tzyapmujsyakere tyojsykutyam wä'kä mumu pä'nis 'yijssä tiyä ne tzyäjkajyu y te'serinh jyawyätzäjkya'ä tumtumu jama wä'kä te'se kye'a ke sunyire ne tzyäjkajyupä te' tyojskutyam:

- I. Mumu te' tyotoram jurä jyjajpamä te' makapä tzyäjkya'e tumä ame'omo o jujtzye nyäyäya'ä nye'käram.
- II. Mumu jurä tzyapmujsyajpamä tyojsykutyam ne tzyäjkajyupä kyupkuyomoram, makamä tyajk kejjya'e jujtzye ne myaku y mumu te' tzaptumpajkuy pyäjkintzyokajyupä te' leräjkistam.
- III. Mumu te' totojayeram jurä jyatzyäyajpamä te' tzaptumpajkuy tzyäjkajpak tyumkutyam te' anhkimkyajpapä'is te' leräjkomo, iram nu'kyajpa te' tumnhkuyomoram, jujtzye ne tzyäjkajyu te' tyojsykutyam tzyapyajpapä nye'käram tumyajuk.
- IV. Tirampä y jujtzye nyiyojsäyajpa te' najs, te'serike ka syajyajpa wä'kä nyiyojsäya'ä te' najs y tire maka tzyäjkya'e te'omo.
- V. Mumu jujtzye maka kyokoyojya'e tyiram nyä ijtyajupä te' pänistam, te'serike jujtzyekäjsi maka mya'äya'e te' najstam ka nyä ijtyaju o ne tzyäjkajyumä täjktam mujspapä kyokoyo'epäjkya'ä.
- VI. Mumu te' 'yanhkimkutyam, mumu jujtzye maka yojsya'e te' makapä kyo'anhkimya'e y eyarampä yojsykuy makapä tzyäjkya'e, i'ps ko majk jama'omo maka kyetya'e makakma kyokipsya'e te' tumnhkuyomo, ka jii' pyäki te'se jii'nänh ma tzyapmujsya'e wänse tzyäjktokoya anhkä te' leräjkis tyojsykuy y jana tyajk känukä ne sutupä tzyäkä te'se ne kyejayaju anhkä tzyäkä tyojsykuy.

- VII. Mumu tipä totojayeram yojsykuyisnye sutpapä o wäpä tzyapmujsya'ä jujtzye tzyampase te' nye' 'yanhkimkuyistam.

Tukis ko yäjt ko majksykupyä articulo.- te'serike te' eyarampä yojsykuy makapä tzyapmujsya'e jujtzye tzyampase te' tukis ko majk majktajskuoyä articulo'is ijtupä yä' anhkimkuyomo, te' anhkikutyäjkis nyäyipä'is Procuraduría General de Justicia del Estado, makapänhte tyajk mujsi mumu pä't tipä yojsykuy ne tzyäjkuy y jyawyätzäki te' tyojsykutyam jujtzye ne myaku tumtum jama tzyajmapyajse yä anhkimkuyis te'se kye's sunyi jujtzye ne myaku:

- I. Mumu tiyä ne tzyäjkupä y ne kyäwijtupä kyotzokpamä te' päntam wa'koyajupä o wa'kokyuyomo y te'serike jujtzye ne tyojsyaju mumu te'kämä ne kyoyosyajupä.
- II. Mumu te' kämetzoye jujtzye ne myakyaju o ne tzyäjkuyaju, jujtzye wiyunhse wyätzäjkuyaju y jujtzye ja tyukpäkyä'äma sunyi y jujtzye wyä'nyaju o ja pyi'kya'ä te' wa'kokyutyam.

Majktajsispä articulo.- mumu te' tzyapmujskuy te' anhkimyajpapä'is tyojsykukyäsiram makapä tzyäjkya'e tzyampase te' tukis ko majk majktajskupyä articulo'omo ijtupä yä' anhkimkutyoto'omo, mumu te' anhkimkutyäjkistam makapänhte tzyapmujsya'e te' tyojsykutyam tzyäjkuyajpapä y te'se mumu pä'nis myujsä tiyä ne tzyäjkuyaju makapä jyawyätzäjkya'e pyäjkpa senakaram y yä'senhte makapä tzyäjkya'e wä'kä sunyi tyukä te' tyojskutyam:

- I. Te' anhkimkutyäjk kyetpapä'is te' kopinhkuy te' pätkäsiram sutpapä anhkimya'ä y te'serike jujtzye te' pä'nistam kyopikya'ä te' makapä'is kyo'anhkimya'e u eyapä anhkimkutyäjk tzyäjketapäri'is yä'sepä yojsykuy:
 - a) Makapänhte tzyame iramte y eyarampä anhkikutyäjktam o päntam jyajajupä'is nyäyiram te' kowinakäjsi kyetpapä'is te' kopinhkuy.
 - b) Mumu te' yojsykutyam tzyäjkuyajpapä te' *partido politico'istam*, tu'myajupä päntam ji' tyojsya'epä anhkimyajpapäkä'mä.
 - c) Mumu kyojampa anhkas te' najs y jujtzye anhkas kyetyajpa makak kyopikya'e anhkimyajpapä.
 - d) Mumu te' pä'nis nyäyiram sutpapa anhkimya'ä.
 - e) Mumu te' tänhkuyomo tzyapmujsyajpamä tiram ne tyujkupä ntä ijtukuyomoram, mujspamä kyämanäya'ä y 'yamyä'ä te' ne mye'tzyajupä'is anhkimkuy y te' anhkimkutyäjkis kyetpapä'is yä'serampä yojsykuy.
 - f) Mumu te' tumin tziyaräjpapä wä'kä mujsä tzyäjkya'ä tyojsykutyam, ne mye'tzyajuk anhkimkutyam y mumu te' yojsykuy tzyäjkuyajpapä pänjinhnam y eyarampä yojstumyajpapä päntam ji' anhkimyajpapäjinh tyojsya'epä, te'serike tyajk kejya'ä te' tumin tziyaräjupä ji' 'yanhkimya'epä'is y jujtzye anhkas mujspa tyajya'ä te' tumin ne mye'tzyajuk anhkimkuy.

- g) Mumu te' yojsykuy makapä tzyäjkyä'e y jujtzye maka tzyäjkyä'e makapä tzyapmujsya'e wä'kä te'se 'yijsya'ä mumu pä'nis y kyetya'ä jujtzye ne myaku te' ne myayajupä kejpamä i'is maka kyänuki te' anhkimkuy, te'serike jujtzye tumin ne tyajyaju te'käsi te' anhkimyajpapä'is.
- h) Mumu te' yojsykuy makapä tzyäjkyä'e jurä makamä ke'e i'istam wiyunhse maka kyänukya'e te' anhkimkuy.
- i) Mumu te' makapä myaya'e i'iste wiyunhse kyänukupä te' anhkimkuy y jujtzye pä'nis kyopikyaju te' makapä anhkimya'e.
- j) Makamä tzyapmusya'e y tyajk kejjajpamä ke jenere wä kyopikyaju te' pä'nistam makapä'is kyo'anhkimya'e.
- k) Mumu te' tzyäkiram y jyayeram tumtumäpä *partido politico'isnye* wä'kä mujsä tzyäjkyä'ä sunyi te' tyojskutyam.
- l) Mumu jujtzye votatzäjkyaju te' Tzyiyapasomoramä makupä koyosya'e eya najsomo.
- m) Mumu te' totojayeram, tzyapmujsyajpamä y tzapkoyayajpamä ka tyokoyu te' *partido politico'is* nyäyi y jujtzye maka kyoyojsya'e nyä ijtyajupä tyiram ntä najskojame'omoram.
- n) Makapänhte kyetya'e mumu jujtzye ne tzyapmujsyaju te' tyojskutyam.
- ñ) mumu te' yojsykutyam anhkimkutyäjkisnyeram tzyajmayajpamä jujtzye tyojsya'ä, 'yanhmayajpamä y pyämitziyajpamä te' *partidos políticos* y eyarampä tumnhkutyam.

II. Te' anhkimkutyäjk kyo'onpapä'is te' päntam:

- a) mumu te' tiram tzyajmayajupä tzyäkä, te' anhkimkutyäjk o anhkimpapä kyäwejayajupä te' jayeram y jujtzye ne myaku tumtumäpä yojsykuy, ka ijtuse wa'kokyuy ne kyetupä te' kowina'is y ja sunäpä pyäjinhtzyokya'ä te' tzyajmayajupä;
- b) mumu te' nikutzamäyokyuy y wa'kokyuy tzyäjkyajupä te' anhkimpapäkäjsi, makamä tzyapya'e jujtzye ne myaku y ka wyätzäjkyaju jujtzye tzyäjkyaju.
- c) mumu te' wakokyuy tujkyajupä y wä'ayajupä, myujsumä nye'kä te' wa'koyupä'is.
- d) makapänhte jyaya'e myumu tiyä jujtzye maka tzyäjkyä'e o tukpäki, wä'ajukam te' toto wa'kokyuyisnye.

e) mumu te' yojsykutyam nyä ijtyajupä, tujkupä tiram kejpamä yajksyutzäjkuy pä'nisnye o ne tyotzyäjkjaräjumä te' päntam, te'sem tzyapu anhkä te' anhkimpapä'is kyetpapä'is yä'serampä tiram, makamä kyene jujtzye maka wyätzäki ja tyo'yanhä anhkä te' pänt ne kyotzokuk y janam tyukä te'se ni tum jama.

f) mumu te' totojayeram kejpamä tipä yojsykuy tzyäjkjyaju, jujtzye tujku y kyotzokjyaju te' päntam.

g) mumu te' totojayeram y te'serike te' tzyapmujsyapapä tzäkijinhnam tujkuk te' tumnhkuy tzyäjkjyajupä te' pä'nistam kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsu te' anhkimkutyäjk y te'serike jujtzye tzyajmapyapä'is tzyäkä tyojsykuy.

h) mumu jujtzye tujku te' anhmakyuy, tzapmujskuy o kämetzkuy makapä tzyäjkya'e.

i) te' yojsykutyam makamä tzyapyä'e jujtzye kyotzokya'ä te' päntam y te'serike pyämitzi'ya'ä te' kotzonhkuy pätkoroyaram.

j) mumu jujtzye ne myakyaju te' pä'nis wyä'kokyutyam te' anhkukamäyaräjumä y jujtzye ne wyä'ayaju.

k) makapänhte kyetyä'e sa'sa wä'kä te' päntam y te' yomoram sunyi kyotzokyarä'ä.

l) mumu te' kotzonhkutyam y yojsykutyam makapänhte tyumä tzäjkya'e te' anhkimkutyäjkistam wä'kä te'se sunyi tyukä te' yojskutyam y tyukpäjkya'ä te' anhkimkutyam pyäjkintzyokyajupä te' anhkimyajpapä'is te' ntä najsomoram wä'kä kyotzokya'ä te' päntam.

m) mumu jujtzye maka yojse te' anhkimkutyäjk kyotzokpapä'is te' päntam y mumu jujtzye makase tzyajme te' pä'nistam kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjktam.

n) mumu te' wa'kokyutyam syajyajupä te' anhkimkutyäjkomo, kejpamä ka pänt o yomora tyotzyäjkjyaju, jurä ijtu, 'yame y tipä wa'kokyutyä tzyäjkjyaju.

ñ) mumu kejpamä jujtzye ne tyojsyaju y tyumä yojsyaju te' anhkimkutyäjktam te' anhkikutyäjkinh ijtyajupä ntä najsomoram kyotzokjyajpapä'is te' päntam.

III. Te' anhkimkutyäjk kyetpapä'is wä'kä mumu pä'nis mujsä kyetyä'ä te' yojsykutyam ne tzyäjkjyajupä te' anhkimyajpapä'is Tzyiyapasnajsomo.

a) Mumu te' tzyajmayajupäm y tzi'yajupäm makapä tzyäki y te'serike jujtzye ne myaku tumtumäpa yojsykuy, te'serike te' anhkimyajpapä'is

- tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam kyejayajpak jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam.
- b) Mumu te' makapä wä'kä tzyäjkya'ä sunyi te' tyojsykutyam.
 - c) Mumu te' totojayeram makamä tzaptumpajkaya'e te' tumnhkuyomo y jayeram makapä tzyäjkya'e tzakijinhtam.
 - d) Mumu te' makapä tuki ne kyetyajuk ka wiyunhsere ne tzyäkyajupä tyojsykutyam ne tzyajmayajuse yä' anhkimkutyoto'is te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam.
 - e) Te' anhmakyutyam kyotzokyajpapä'is wä'kä wyä'ajya'ä mumu te' wa'kokyutyam.
 - f) Ka te'se pyäjkpa, ka wä'ajupänte te' wa'kokyuy, tujukpänte o tyajintyujkyaju usyanhomo ka ijtu tijuripä'is ji'ne tyajk tukpäjktyo'upä'is.
 - g) Mumu jujtzye ijtuse nikutzapkyuy, wa'kokyuy y te' totoram ne kyetyajupä te' tumtumäpä anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam.
 - h) Mumu tiram tzajmayajupä te' pä'nistam kyetyajpapä'is jujtzye ne tyojsyaju te' anhkimkutyäjkam.
 - i) Mumu jujtzye ijtyajujse te' anhkimyajpapä tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam.
 - j) Mumu jurä nyä ijtyajpamä tyänhku yojstäjktam.

IV. Te' anhmakyutyäjk nyäyipä'is Universidad Autonoma de Chiapas y te' Universidad de Ciencias y Artes de Chiapas, te'serike te' eyarampä anhmakyutyäjkam ijtyajupä yä' tzyiyapasnajsomo nye'kä myujsyajpapä'is jujtzye maka tzyäjkya'e tyojsykutyam o te'se tzyajmayaju anhkä te' anhkimyajpapä'is.

- a) Mumu te' 'yanhmakyutyam makapä syajya'e ka maka anhmayoya'e käri semana o te'seri semana ko'ya'ä, makamä syajya'e anhmakyuy ne tzyapusepä yä' anhkimkutyoto'is, jujtzye maka yame te' anhmakyuy y jujtzye anhkas maka 'yijspäjkya'e te' anhkimyajpapä'is te' anhmakyutyäjkomo.
- b) Mumu te' yojsykutyam tzyäjkyaajpapä te' anhmakyutyäjkomo.
- c) Jujtzye maka koyojyarä'i te' anhmayoyajpapä, te'serike ka maka tzi'yarä'i tumin o eyarampä tiram sunyi ne 'yanhmayoyaju anhkä, ka maka tyajk kimya'e tyojsykuyomo y jujtzye maka tzi'yarä'i.
- d) Mumu te' anhmayoyajpapä'is nyäyiram kye'yajupä'is sunyi jana tyojsya'ä o pyäjkyaajupä'is sapäjkuy.
- e) Mumu te' pyäjkyaajpapä'is koyowa y eyarampä kotzonhkuy tzi'yaräajpapä, te'serike jujtzye tzyäjkyaajpapä y tirampä toto pyäjkyaajpa wä'kä mujsä tzi'yarä'ä te' kotzonhkuy.
- f) Mumu te' tzapmujskutyam wä'kä mujsä tyojstäjkäya'ä.

- g) Tzapmujskutyam jurä kejpamä jujtzye maka kyopikya'e te' makapä'is kyetya'e te' anhmakyutyäjkis tyojsykutyam.
- h) Mumu makamä tyajk kejya'e ka te' anhmayoyajpapä ne 'yijsanhsajoyaju sunyi.
- i) Mumu te' anhmakyutyäjktam ijtyajupä yä' anhkimkutyoto'omo y jujtzye mujspa täjkäya'ä ka syutyajpase.
- j) Mumu te' tyojsykutyam tzyäjkyaajpapä ijtkukyäsiram, mäjtzyajpamä y eyarampä.

V. te' anhkimkutyäjk kyetpapä'is wa'kokyutyam pä'nisnyeram mye'tzyajpapä'is anhkimkutyam.

- a) Mumu te' tzaptumnhkuy y wa'kokyutyam tujkyajupä y tzapmujsyajupä te' tyotojaye'omoram.
- b) Mumu te' wa'kokyutyam tzyapayajupä tumkuyomo y jujtzye wä'ayaju ka te'se sutpa myujsya'ä te' pänistam, te'serinh mujspa nyäpyajkera te' wa'koyajupä ka syutyajpa wä'ka tzyapya'ä o ji'ne'e.
- c) Mumu te' jayeram tujkyajupä te' tumnhkuyomoram.
- d) Mumu te' totoram kejpamä jujtzye kyopikyaju te' yojsykuyomo te' juestam y magistratoram.
- e) Mumu te' tzaptumnhkutyam tzyapm,ujsyajpapä tum tum jama.

Majk tajsis ko tumäpä articulo.- te'se mumupä'is wäpänhte tzyapmujsya'ä te' tyojsykutyam te' anhkimyajpapä'is jujtzye ijtuse jayupä te' tukis ko majk majktajskupyä articulo'omo ijtupä yä' anhkimkutyoto'omo, mumu te' partido politico'is y te' myetzyajpapä'is anhkimkutyam ja' ijtya'äpä nitumäpä tumnhkuyomoram, wäpänhte tyajk mujsya'ä te' päntam y tzyäjkwätzäjkya'ä te' tyojsykutyam tzyäjkyaajpapä y tyajk kejya'ä sunyi:

- I. Mumu te' päntam ijtyajupä te' partido politico'omoram makapä'is myetzya'e anhkimkutyam: nyäyanhkopajk, nyäyi o nyäyiram, jujtzyek täjkäyu te' tumnhkuyomo y juräre ijtpapä, te'serike jujtzye täjkäyu y jujtzye mujspa nyäpujtya'ä te' pantam te' tumnhkuyomoram.
- II. Mumu te' tzaptumnhkuy y jujtzye maka yojsya'e te' partido políticoram.
- III. Jujtzye maka yojsya'e nye'kä'omoram y eyarampä pänjinhtam ji tyojsya'epä anhkimyajpapäjin.
- IV. Jujtzye maka tzyäjkya'e tyojsykutyam makapä jyaya'e toto käjsi ka jyuyajpase tijuripä o ka maka kyokoyojya'e te' makamä yojsya'e y makapä nyä yojsya'e.

- V. Mumu te' tzaptumnhkutyam makapä tujkya'e te partido politico'is tyumnhkuyomoram.
- VI. Mumu te' makapä'is nyä yojsya'e tumin wä'kä tzyäjkya'ä tyojsykutyam te' partido politico'istam.
- VII. Te' päntam ji' tyojsya'epä anhkimyajpapäjin o te' partido politicojinh makyajpapä.
- VIII. Jujtzye maka syajya'e tumin tumtumäpä pä'nis ijtyajupä te'omo.
- IX. Makapänhte tyajk ke'ya'e jujtzye tumin ne tzyi'yaräju eyarampä pä'nistam y te'serinhke maka tyajk kejayajkere nyäyi te' ne tzyiyajupä'is tumin y jujtzye ne syajyaju.
- X. Mankan tyajk ke'e mumu te' pänis nyäyiram ne tzyi'yajupä'is te' tumin wä'kä mujsä mye'tza te' anhkimkuy.
- XI. Mankan tyajk ke'e te' tyoto jujtzyere tujkupä te' tumnhkuy.
- XII. Mankan tzyame jurä anhkas kyojampa maka anhkä mye'tze te anhkimkuy.
- XIII. Jujtzyenhomo maka mujsi tzyapmujsä radio'omo o televisionhono te' tyojsykuy ne myetzu anhkä anhkimkuy.
- XIV. Te' tyotoram nyä ijtupä, juräram mujspa ntä nhkämetza tyojsykuy y tiram maka tzyäki, te'serike jujtzye maka wye'ne te' 'yanhkimkuy kyojampa anhkas.
- XV. Makapänhte tzyame mumu jurä tzä'yajpa te' anhkimkutyäjktam mäja kupkuyomoram, te'serike te' ijtyajupä kupkuyomoram kyojamuajpapä'is eyarampä kupkutyam.
- XVI. Makapänhte tyajk ke'e jujtzye ne kyoyo'yaju tumtumäpä yojsyajpapä te' anhkimkutyäjkomoram jujtzye tzyampase te' käjmapä jaye'is y te'serinh

maka tzyapkere jujztye maka kyoyoja'e te' eyarampä päntam, makapä vojstumya'e tejinhtam, y te' eyarampä päntam maka kyoyoja'e ka syutpa tzyäjkya'ä eyarampä yojsykutyam.

- XVII. Makapänhte syajya'e tyotoram kejpamä mumu juräram oyu yojsya'e wi'na u oyu anhkimya'e te' sutupä'is myetzya'ä anhkimkutyam, makamä kyojtya'e tire ne syutyaju, juräpä kupkuyomopäre, jurä anhkas kyojampa te' anhkimkuyis ne syutupä.
- XVIII. Makapänhte syajya'e tyotoram mumu te' kyowina'ayajpapä'is te' yojsykutyam tumtumäpä kupkuyomoram.
- XIX. Te' totojaye makapä tzyäjkya'e makamä tumya'e o makamä tumä yojsya'e ne myetzyaju anhkä te' anhkimkuy.
- XX. Te' tzapmujskutyam makapä nyäpujtya'e wä'kä mujsä kyopikya'ä te' kyowinaram o tzya'mäya'ä iramte syutyajpa nye'käram wä'kä kyowina'aya'ä y, ka te'se pyäjkpa jyajyaya'ä nyäyi wä'kä mujsä mye'tza te' anhkimkuy.
- XXI. Te' makapä kyopikya'e nye'kä'omoram ne sutupä 'yanhkimya'ä jujztye tzyajmayajpase 'yanhkimkuyistam.
- XXII. Makapänhte tzyapya'e jujztye ne tyajyaju te' ne tziyaräjupä tumin, wä'kä 'yanhmayarä'ä te' tyojsykukyäsiram, pyämitziya'ä te' yomo'is kyowina'ajkuy.
- XXIII. Mumu te' makapä tzyajme te' ne kyetyajupä'is jujztye ne tyojsyaju.
- XXIV. Mumu te' tumintam tzi'yaräjupä poya poya tumtumäpä anhkimkutyam ijtyajupä kupkuyomoram y te'serike tyajk jäkspäjajajupä ja mujsä anhkä tzyäjkya'ä tumtyiyäpä tyojsykuy.
- XXV. Makapänhte tzyapya'e jujztye ijtyaju tyumintam y mumu tiram nyä ijtyajupä, makamä jyatzyäya'e tumtumäpä tiram nye'ram, te'serike ka ijtu tijuripä ja tyäjkäpä te' wi'napä toto'omoram.

XXVI. Mumu te' tzaptumnhkuy makapä nyäpujtya'e te' kyo'anhkimyajpapä'is, kyetyajukam ke te'sente tzä'yupä.

XXVII. Mankanh kyäwejya'e näyiram te' makapä'is kyowina'aya'e te' anhkimkutyäjkomo kyetpapä'is te' päntam ne mye'tzyajupä'is anhkimkuy.

XXVIII. Mumu te' tiram jujtzye maka tzyäjkya'e y kyetya'e te' ne tyujkupä ne makuk kyopikya'e ne 'yanhkimtyoyajupä päntam.

XXIX. Mumu te' anhkimkutyäjktam ji tyojsya'epä anhkimyajpapäjinh, anhmakyutyäjktam o kämetzkutyäjktam pyäjkyaajpapä'is tumin tzyi'yajpak te' partido politico'istam, te'serinh maka tzyapyajkere jujtzye ne tzyi'yaju tumtumä.

XXX. Mumu te' tzaptumnhkutyam makapä tzyame te' kyowina'ajpapä'is te' kyopinhkuy pänisnyeram ne sutupä 'yanhkimya'ä jujtzye ne tyäjkäyu tumin kyä'omoram y jujtzye ne tyajyaju.

Majktajsis ko metzapä articulo.- te'serike tzyapmusyajukam te' tyojskutyam te' anhkimyajpapä'is jujtzye tzyajmayajpapse te' te' tukis ko majk majktajskupyä articulo'omo yä' anhkimkutyoto'isnye, mumu te' tumintam y anhkimkutyam y eyarampä tiram makapäre tyajk mujsya'e te' päntam y makapänhte wyätzäjkya'e jän jänä wä'kä te'se kye'a ke sunyire ne tzyäjkyaajupä tyojsykutyam:

I. Te' koyojspapä pä'nis nyäyi y te' pä't o anhkimkutyäjk ne syajupä'is te' tumin, ne pyäjkupä'is y makapä'is kyene jujtzye ne tyaju.

II. l'iste makapä kyene jurä ne nyä yojsyajumä te' tumin.

III. Jujtzye ijtuse te' tumin, jujtzye ne nyä yojsyaju y jurä ne myanhäyu te'tumin, makamä tyajk ke'e i'istam ne tzyiya'ju te' tumin y juräre ne tzyunhupä, mumu te' ne kyoyoajupäjinh tiram, ne tzi'yaräjupä, ti'omo ne kyojtyaju te' tumin y jujtzye ne syajyaju y jujtzye ne pyäjkyaaju.

IV. Jujtzye nyä ijtyaju tumin nem tyajuk te' ame y te' yojsykuy, ji' ma mä tzyäjktokoya'e te' eyarampä totojayeram tujkyajupäm makapä syajya'e jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam.

V. Ka wyätzäjkyaajpase te' totoram jurä jyayajum te' nyäyiram y tiram ne pyäjkintzyokyajumä tumtumäpä'is o jujtzye maka nyä yojsya'e te' tumin.

VI. Mumu te' makapä'is pyäjkya'e te' tumin, ka te'se pyäjkpa.

VII. makanh tzyapya'e ka ji'nänh wyä'aje te' tumin ne nyä yojsyajupä, tzyamanhwajkyajpamä jujtzyere tujkupä y tikoroyarena te' tumin ijtyupäna.

VIII. mumu te' totoram jyayajpamä te' tzaptumkutyam, ne jyuyajupä y mumu te' tiram ne tzyäjkajupä te' tuminjinh, te'serike jujtzye koyojoyaju te' yojsykukyäsiram makamä tzyajmaya'e te' ne nyuktzyajupä'is tumin.

Majktajsis ko tu'kapyä artículo.- te'serike tzyapmusyajukam te' tyojskutyam te' anhkimyajpapä'is jujtzye tzyajmayajpapse te' te' tukis ko majk majktajskupyä artículo'omo yä' anhkimkutyoto'isnye, te' anhkimyajpapä kyetyajpapä'is te' yojsykutyam, te'se te' nyäyirampä'is *Secretaria del Trabajo y Junta Local de Conciliación y Arbitraje del Poder Ejecutivo y el Tribunal del Trabajo Burocratico del Poder Judicial*, yä'istam makapänhte tzyapmujsya'e mumu te' tyojsykutyam ne tzyäjkajupä y wyätzäjkya'ä ka te'se pyäjkpä wä'kä kye'a ke sunyire ne tzyäjkajupä tyojsykutyam:

I. mumu te' totoram makamä jyaya'e te' *sindicato* makapä tzyäjkya'e, yä'omo wäpänhte jyaya'ä, yä'serampä:

- a) Juräre makapä iri te' yojsykutyäjk.
- b) Tipä *numero* maka jyatzyiya'e.
- c) Jujtzye maka nyäyi'aje te' *sindicato*'is.
- d) Nyäyiram te' makapä anhkimya'e y te'serike te' makapä'is kyetya'e jujtzye maka tzyäjkya'e tyojsykutyam.
- e) Makapänhte jyaya'e jujtzye ame maka yapya'e te' anhkimyajpapä.
- f) Jujtzye pä't maka ijtya'e te' *sindicato*'omo.
- g) Makanh tzyapya'e jurärampä anhkimkuy kyojamyajpa.
- h) l'iste kyojamyajpapä, ka te'se kye'jayajpa.

II. tirampä anhkimkutyam makapä tzyäjmaya'e pyäjkintzyokya'ä.

III. te' 'yanhkimkutyam.

IV. jujtzye pä't ijtyaju te' *sindicato*'omo

V. mumu te' totoram makamä jyaya'e te' tzaptumnhkuy.

VI. te' anhkimkutyam tyojsykuyisnyeram.

VII. Mumu te' totojayeram jurä makamä ke'e tumtumäpä'is tire maka tzyäki, jujtzye naka kyoyojoya'e y jujtzye maka yojsya'e.

VIII. Mumu te' totoram ijtyajupä te' *sindicato*'omo y te'serike te' tyotoram jurä kejpamä jujtzye maka yojsya'e.

Mumu te' anhkimyajpapä kyetyajpä'is te' pä'nis tyojsykutyam makapänhte tzyi'ya'e ka te'se syutyajpa y kye'yajpa te' totoram nyä ijtyajupä wä'nyajupä, te'se ka kye'yajpase jujtzye tzyampase te' anhkimkuyis tzyapmujspapä'is te' anhkimpapä'is tyojsykutyam y mujspapä kyetya'ä te' pä'nistam.

Tzyampase, te' toto wä'nyajupä te' yojsykutyäjkomoram, nye'känhte makapä myujsya'e jurärampärire maka mujsi syajya'ä y jurärampä ji'ne'e kejayajpamä anhkä juräre ijtyajupä te' päntam yojsyajpä te' *sindicato*'omo.

Majktajsis ko majksykupyä artículo.- te' sindicatoram makapä tzi'yarä'i y tyajk tyojsya'e tumin wäpänhte tzyapaya'ä sa'sa ti'omo ne tyajyaju, makapä tyajk kejya'e toto'omo wä'kä te'se mujsä tyunya'ä y te'serike te' tänhkuyomoram mujsпамä 'yamyä'ä y tyunya'ä, y te'serike mumu te' totojayeram tzyampase te' tukis ko majk majktajskupyä artículo'is ijtupä yä anhkimkutyoto'omo, y jujtzye tzyampase te' käjsmäpä artículo'is, yä'ramte:

- I. Mumu te' totojayeram makamä tzyapya'e jujtzye maka yojsya'e te' anhkimyajpapäjin.
- II. Mumu te' nyäyiram makapä anhkimya'e.
- III. Mumu te' nyäyiram makapä ijtya'e te' sindicato'omo.
- IV. Makapänhte tzyäjkya'e tumä toto jaye jurä makamä ke'e jurä ne tzyunhu te' tumin, ka ne tziyaräju tijuripä tiyä, o yojstäjktam y te'serinh maka tzyäjkyajkere tumä totojaye jurä makamä tzyapya'e juräre me tyajyajupä te' tumin ne nyä yojsyajupä.

Mumu te' totoram ijtyajupä te' yojsykutyäjkomoram, jinänhte mumu pänis makapä mujsi kyetya'ä te'omo ijtyaju anhkä te' yojsyajpapä'is nyäyiram jujtzye tujkuse tumyajuk nye'kä'omoram wä'kä tyojsya'ä sunyi.

Mumu te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojskutyam makapä tzyi'ya'e tumin te' sindicatoram, makapänhte kyotya'ä te' tänhkuyomoram jurä mujsпамä kyämetzya'ä te' pä'nistam jurä makamä ke'e ke yä'istam nere tzyäjkyaajupä sunyi tyojsykutyam y te'serike nyä ijtya'ä mumu te' totojayeram mujsämä tyunya'ä mumu pänis. Mumu jama'omo te' sindicato'is makapänhte tzyapmujsi, wyätzäki wä'kä mumu pä'nis myujsä tipä yojsykuy ne tzyäjkyaaju.

Majk tajsis ko mojspä artículo.- wä'kä nyä ijtanhäya'ä totojayeram kejpamä te' yojsykutyam ne tzyäjkyaajupä myumu te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam, te' anhkimkutyäjkis maka:

- I. Mankanh kyejaya'e te' anhkimyajpapä tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam, jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam, syajya'ä te' tyotoram kejpamä te' tyojsykutyam tzyäjkyaajupä ka te'se syutyajpa nye'kä wä'kä myujsya'ä te' pä'nistam;
- II. Mankanh kyetya'e mumu te' kyäweyjajupä te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam, ka te'sere tzyäjkyaajupä jujtzye tzyajmayajpase te' 'yanhkimkuyistam;
- III. Makapänhte kyetya'e tirampä totojayeram maka kyojtanhäya'e mumu te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam wä'kä te'se kye'a ke nere kyänatzäyajupä te' anhkimkutyam.

Majksykupyä capítulo

Tiramte maka tzyäjkya'e te' pä'nistam y anhkimkutyäjkistam pyäjkyaajpapä'is y nyä yojsyajpapä'is tumin tzyiyajpapä anhkimkutyäjkistam o ka anhkimyajpapäre

Majktajsis ko tujtapyä artículo.- te' anhkimkutyäjkis, kyojampa anhkas, makapänhte tzyame irampä päntam o anhkimkutyäjkistam tzi'yaräjpapä y nyä yojsyajpapä'is tumin tzyiyajpapä anhkimkutyäjkistam o ka anhkimyajpapäre, wä'kä tzyapmujsya'ä sunyi te' tyojsykutyam y te'se mujsä kyetya'ä mumu pä'nistam o te' anhkimyajpapä'is tzyiyajpapä'is tumin, jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam o ka anhkimyajpapäre.

Mumu te' anhkimyajpapä tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam makapänhte kyäwejya'e mumu te' pä'nis nyäyiram o anhkimkutyäjkisnyeram, ka tziyaräju tumin anhkimkutyäjkis o jujtzye tzyampase te' anhkimkuyistam tzyapya'ä ti'omo tyajyaju, te'serike ka anhkimyajpapäre.

Wä'kä mujsä wyä'ajä te' ne tzyapuse te' käjsmäpä jaye, te' anhkimkutyäjkis makapänhte kyene ka maka yojsse anhkimpapäse, juräre ne tzyunhupä te' tumin, i'is ne kyetu o jutzye te' anhkimpapä ne tyojstäjkäyü o ka te' anhkimpapä yojsu te'omo wä'kä tyukä te' anhkimkutyäjk.

Majktajsis ko ku'yapyä artículo.- Wä'kä tyukäm te' totojayeram yojsykuyisnyeram makapä tzyapmujsya'e te' pä'nistam y anhkimkutyäjkistam pyäjkyaajpapä'is y nyä yojsyajpapä'is tumin tzyi'yajpapä anhkimkutyäjkistam, o ka te'seri anhkimketapäre, te' anhkimkutyäjkis makapänhte:

- I. Kyejaya'e te' päntam y anhkimkutyäjkistam, jujtzye tzyajmapyase te' anhkimkuyistam ijtyajupä, kyäwejya'ä mumu te' te' totojayeram tzyapyajpamä tipä yojsykuy ne tzyäjkyaaju y kyetyajpapä nye'käram ka mujspa tyu'nya'ä mumu pä'nis.
- II. Makapänhte kyetya'e mumu te' kyäweyajupä te' pänistam o anhkimkutyäjkistam jujtzye tziyaräju o tyajyajpa te' tumin o ka nerire 'yanhkimyajupä jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam.
- III. Makapänhte tzyame jujtzye maka tzyäjkya'e wä'kä tzyapmujsya'ä sa'sa te' yojsykuy ne tzyäjkyaajupä y syajya'ä te' jama'omo ne kyejajajupä.

Mojsayomopä capitulo

Tiramte maka tzyapmujsya'e sa'sa te' kyetyajpapä'is nyäjmajajpapä *materia energética*

Majktajsis ko tu'kurujtapyä artículo.- mumu te' anhkimyajpapä'is tzyamujsyajpapä'is tyojskutyam kyetyajpapä'is nyäjmajajpapä *sector energético*, makapärinhte tyajk kejjajkere mumu tipä yojsykuy ne tzyäjkyaaju y nyä ijtyajupä kyä'omoram, jujtzye tzyajmayajpase te' majktajsis ko tu'kapyä artículo'is ijtyupä yä anhkimkutyoto'omo.

Tujtapyä capitulo

Makamä kyetya'e ka wiyunhsere ne tzyapmujsyajupä te' tyojsykutyam

Majktajsis ko majkstujtapyä artículo.- mumu makapä tzyame te' anhkimkutyäjkis wä'kä kyänatzäya'ä y tzyäjkya'ä te' tyojsykutyam tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam, wäpänhte tzyajmaya'ä tire ne syutu, jujtzye maka tzyäki y tipä jama'omo te' tzyapmujsyajpapä'is te' tyojsykutyam maka tzyäjkya'e. Ka ji' tzyäki jujtzye ne kye'jayaju te' yojsykuy makapänhte kyetya'e ke ji' kyänatzäyoye, makanh tyajk koyoja'e jujtzye tzyampase te' anhkimkuyis.

Majktajsis ko majkpä artículo.- te' anhkimkutyäjkis makapänhte kyene ke te' mumu te' yojsykutyam ne tzyapmujsyajupä te' anhkimyajpapä'is tzyäjkya'ä jujtzye tzyampase te' tukis ko majk majktajskupyä artículo'is y nukpa anhkas te' majktajsis ko tu'kurujtay ijupä yä' anhkimkutyoto'omo, te'serike jujtzye tzyapayajpase eyarampä anhkimkuyistam.

Majktajsis ko majk tumäpä artículo.- te' yojsykutyam makapä kyetya'e tzyampapä yä' capitulo'is makapänhte kyetya'e te' tänhkuyomo jurä mujsпамä ntä ntunä te' totojayeram. Yä makapänhte tzyäjkya'e oyukam kyetya'e nye'kä te' anhkimyajpapä'is kyäwejjajupä te' anhkimkutyäjkis jurä tyajk kimyajpamä mumu te' yojsykutyam ne tzyäjkyaajupä te' anhkimyajpapä'is te'se jujtzye un'kyajpase jinhä o tumtum jama.

Majktajsis ko majk metzapä artículo.- makanh kyetya'e te' yojsykuy wä'kä kyetya'ä ka te'sere ne tzyäjkyaajupä tyojsykutyam te' anhkimyajpapä'is, jujtzye ijtuse te' tukis ko majk majktajskuy nukpa anhkas te' majktajsis ko tu'kurujtapyä anhkimkuyomo ijupä yä' anhkimkutyoto'omo, jujtzye pyäjkpase tumtumäpä'is makapä'is tzyäki tyojsykuy y eyarampä anhkimkuyis tzyapayajpase.

Majktajsis ko majk tu'kapyä artículo.- makapä kyene yojsykuy te' anhkimkutyäjkis pyäjkpa anhkas 'yanhkimkuyis, yä'senhte makapä tzyäki:

- I. Makapänhte kyene ka tanpä'u te' totoram kejpamä tzyäjkyaajupä yojsykutyam, ka tzyapmujsyajum y tzyäjkyaaju y syajyaju jyama'omo kyejjayajuk.
- II. Makanh nyäpuri tumä totojaye jurä makamä tzyame ka te' ne tzyapmujsupä'is tyojsykuy ne tzyäjku jujtzye tzyajmayajpase te' anhkimkuyistam, yä' anhkimkutyoto'is y eyarampä, o ka ji' tye'se tzyamä jujtzye ja kyänatzä te' anhkimkuy, yä' anhkimkutyoto y eyarampä kyetyajpapä'is yä'serampä yojsykutyam, jurä makamä tzyajme jujtzye maka tzyäki te' anhkimpapä'is ja kyänatzoyapä, te'se wä'kä mujsä wyätzäkä te' tyojsykuy o tire te' ja wyä'ajäpä makapä syaje i'ps jama'omo.
- III. Te' pänistam tzyapmujsyajpapä'is te' tyojsykutyam makapänhte tzyajmaya'e te' anhkimkutyäjk ke tzyäjkum tyojsykuy jujtzye kyejjayajuse.
- IV. Te' anhkimkutyäjkis makapänhte kyene tzyäjkya'ä te' tyojsykutyam jujtzye tzyampase te' anhkimkuyistam kätukam te' jyama y ka kyetyajpa ke

tzyäjku te' tyojsykuy jyama'omo makapänhte tzyi'ya'e tumä toto jurä kejpamä ke känatzoyupänte.

Te' anhkimkutyäjki mujspanh kye'a mumu te' totoram nyä ijtupä te' tzyapmujspapä'is tyojsykuy wä'kä te'se mujsä kyena sa'sa y kye'a te' tyojsykuy y te'se mujsä ma kyejna te' tyojsykuy ne tzyäjkupä.

Majktajsis ko majk majk tajskuy.- ne kyetuk te' anhkimkutyäjki ji' ne tzyäjkyaju te' tyojsykutyam te' anhkimyajpapä'is jujtzye ne tzyajmauyajuse, makapänhte tzyajme te' kyowina te' pänisnye o te' anhkimpapä'isnye, wä'kä te'se mojsa jama'omo, tzyäkä te' tyojsykuy jujtzye ne kye'jayajuse.

Ka te' anhkimkutyäjki kyetpa ke ja tzyäkäpäre te' tyojsykuy tzyajmayuse, makapänhte tzyajme mojsa jama'omo te' päntam kyetyajpapä'is te' anhkimkutyäjki tyojsykutyam, wä'kä te'is kyena jujtzye maka tzyäki o nyiwäkä ka te'se pyäjkpa.

Majktajsi ko yäjtpä artículo.- mumu te' päntam kyetyajpapä'is wä'kä tyojsya'ä sunyi te' anhkimkutyäjktam makapärinhte kyetyajkere nye' tyojsykutyam tumtum jama jurä makamä tyajk kimya'e te' tänhkujyaye'omoram myumu te' ne tzyäjkyajupä y te'serike wyätzäjkyä'a jujtzye ne tyujkuse te' yojsykuy ijtuse yä anhkimkuyomo, nye anhkimkutyäjki 'yanhkimkuyomo y eyarampä'omo kyetpapä'is yä serampä tiyä.

Te'serike te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is te' tyojsykutyam, makanh tumä yojsya'e te' anhkimkutyäjkinhtam, wä'kä te'istam kyetyajkerari jujtzye ne myaku te' tyojsykutyam y te'se tyukä jujtzye tzyampase te' anhkimkuyistam ijtayupä yä anhkimkutyoto'omo, maka mä tzä'yi jayupä ka ne tzyäjkyaju tyojsykuy o ji'ne'e y jujtzye ne kyäweyaju, makamä kyetya'ä sa'sa y nyäjkyä'e jujtzye ne tyujku tumtumäpä yojsykuy, ji' ma mä kye'ya'e koyo'a y jänä ma tyajk tujkyä'e.

Ku'yapyä capitulo

Jujtzye maka wa'koya'e ka te' anhkimkutyäjki o anhkimyajpapä'is ji' tzyapmujsya'e te' tyojsykutyam

Majktajsis ko yäjt ko tumäpä articulo.- mumu pänt mujspa wä'koya te' anhkimkutyäjki kyetpapä'is te' anhkimkutyäjki tyojsykutyam, ka yä'istam ji' tzyapya'e tire ne tzyäjkyaju jujtzye kejpase te' tukis ko majk majktajskupyä articulo'omo nukpa anhkas te' majktajsis ko tukurujtapyä articulomä ijtupä yä anhkimkutyoto'omo, makamä tyajk yojsya'e te' jaye ijtupä te' ku'yapyä capitulo'omo kyojampapä mojsapyä titulo'is y te'serike jujtzye tzyampase yä anhkimkutyoto'is.

Majktajsis ko majkpä articulo.- te' wä'kokyuy yä'senhte makapä tzyäjkyä'e:

- I. Wäpänhte wyä'koya te' anhkimkutyäjki kyetpapä'is
- II. Kye'a tumä totojayejin te' yojsykutyam ne tzyäjkyajupä te' anhkimyajpapä'is.
- III. Jujtzye maka tuki te' wä'kokyuy.
- IV. Jujtzye maka tyajk tukpäjkya'e te' tujkupä wä'kokyuy.

Majktajsis ko yäjt ko tu'kapyä articulo.- te' wa'kokyuy ja tzyäjkya'ä anhkä te tyojsykutyam sunyi tzyajmayajuse, yä'senhte wäpä tzyäjkya'ä:

- I. Nyäyi, jujtzye nyäimayajpa o jujtzye 'yijspäjkyaajpa te' pät ne nyiwakäyajupä.
- II. Tzya'manhwakä sa'sa y tikoroyare ja tzyäkäpä sa'sa te' tyojsyku te' ne nyiwakäyajupä.
- III. Te' ne wyakoyupä makapänhte tyumi te' totoram tyajk kejpapä'is tikoroya ne wya'koyu wä'kä mujsä pyämipäkä te' wya'kokuy y te'se mujsä kyämetzya'ä te' ne nyiwakäyupä.
- IV. Ka te' wa'kokyuy nere tzyäjkyaajupä tumä totojayejinh, te' ne wya'koyupä'is makapänhte tzyame juräre ijupä y mumu tiyä jurä mujspamä pya'tya'ä y pyäjkintzyowa te' ore. Ka te' wa'kokyuy tzyäjkyaajpa te' tänhkutzyajyomoram mujsparinh te'se tyajk nu'kayajkera te' ore. Ka ji' kyore juräre ijupä o juräre tyäjk o kyojampamä 'yijtkuyis yä' makanh tyajk mujsya'e te' ore te' anhkimkutyäjkis tyänhkutzyajyomo.
- V. Te' ne wya'koyupä'is nyäyi y ka te'se syutpa makanh tyaj keje wyinäjkpajk, y makarinh tyajk yojsya'e wä'kä mujsäri kye'a ire o jujtzye ne myaku te' wa'kokyuy. Yä'ä makapänhte syaje te' ne wya'koyupä'is ka te'se syutpa. Jinänhte pyena syajä yäserampä totoram te' ne wyakoyupä'is y tyukpäkä te' wa'kokyuy.

Majktajsis ko yäjt ko majksykuy.- te' wa'kokyuy mujspapänhte tzyäjkya'ä yä'se:

- I. Tänhkutzyajyomo:
 - a) Te' anhkimkutyäjkis tzyapmujspamä tyojsykutyam;
 - b) Tänhkutzyajyomo, tzyampamä juräre ne kyä'wejupä
- II. Jayupä y nyä mawä te' anhkimkutyäjkomo.

Mojsispä articulo.- te' anhkimkutyäjkis makapänhte tyajk mujsya'e te' päntam jujtzye mujspa tzyäjkya'ä te' wa'kokyutyam, ka te'is syutpase tzyäjkya'ä o tyajk yojsya'ä. Te'serinh maka mujsi tzyäjkya'ä te' pänis te' wyakokyutyam jujtzye syutya'ä, jujtzye kejpase yä' anhkimkuyomo.

Mojsis ko tumäpä articulo.- te' anhkimkutyäjkis makapänhte wyätzäki te' wa'kokyuy tu'kajama käjsi pyäjkintzyokukam y te'serinh maka tzyajmakyere te' ne nyiwakäyajupä tzyapmujspapä'is te' tyojsykuy tu'ka jama käjsi pyäjkintzyokukam.

Mojsis ko metzapä articulo.- te' pät tzyamanhwajkpapä'is te' tyojsykuy nyiwakäyajupä wäpänhhte kyäwe'a te' anhkimkutyäjkomo tumä totojaye tikoroya ne nyiwakäyaju tu'ka jama käjsi tzyajmayajukam ke nyiwakäyaju.

Mojsis ko tu'kapyä articulo.- te' anhkimkutyäjkis makapänhte mujsi kyena mumu ne tzyäjkyaajupä tyojsykuy te' anhkimyajpapä'is te' tänhkutzyajyomo, te'serinh maka

kyejakyere eyarampä yojsykutyam tzyäjkajupä te' tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam ka te'se pyäjkpa, wä'kä te'se mujsä wyätzäjkya'ä te' wä'kokyuy.

Mojsis ko majksykupyä articulo.- Te' totoram makapä syajanhäya'e, te' anhkimyajpapä'is tzyapmujsyajpapä'is tyojsykutyam makapänhte 'yaktzowe te' ne kyejayupä'is tu'ka jama'omo kyejayajukam.

Mojsis ko mojsapyä artículo.- Te' anhkimkutyäjkis makapänhte wyätzäki te' wä'kokyuy i'ps jama'omo makamä tzyame te' tzyapmujspapä'is tyojskuy tikoroyare ne nyiwakäyajupä y te'serinh maka syajanhäkyere te' toto kejpamä tzyäjkupä tyojsykuy jujtzye tzyampase te' käjsmäpä anhkimkuyis.

Ka maka wyätzäki te' wa'kokyuy te' anhkimkutyäjkis wäpänhte tzyäkä sunyi y sa' sa tza'manhkupä jurä makamä tzyame ka wiyunhsere tzyäjkupä o ja tzyäkäpä tyojsykuy te' ne nyiwakäyajupä.

Mojsis ko tujtapyä artículo.- Te' anhkimkutyäjkis makapänhte tzyajme te' wa'koyupä y te' nyiwakäyajupä jujtzye tzyä'yu te' wa'kokyuy, tu'ka jamakäjsi myujsukam jujtzyere tzyä'yupä.

Makapä tzyame te' anhkimkutyäjkis jujtzye kejpase yä capitulo'omo, te'semänhte makapä tzyä'yi ni'isamänhte ji' mujsipä ma pyikä myenakomo wä'kä nyiwakäya'ä te' tzyapmujsyajpapä'is te' tyojskutyam. Ka i'is sutpa kyämetzanhä mujspapänhte tzyäkä jujtzye tzyampase te' anhkimkuyistam ijtyajupä yäti kyetyajpapä'is yä'serampä tiyä.

Te' anhkimpapä'is tzyapmujspapä'is tyojsykuy makapänhte 'yaktzowe te' wa'kokyuy yäjta jama'omo, jo'pijtäjkseri tzyajmayajukam ke nyiwakäyaju.

Mojsis ko ku'yapyä artículo.- Katukam te' jama tzyampase te' ko'yajpapä parrafo'is te' käjsmäpä articulo'is, te' anhkimpapä'is tzyapmujspapä'is te' tyojsykuy makapänhte tzyajme te' anhkimkutyäjk ke 'yaktzokumänhte te' wa'kokyuy tzyäjkayajupä.

TRADUCCION EN LA LENGUA ZOQUE

Anhki'mkutyäjki ma kyene wa' tujku wä'ajkuy y ka yänhis kyenpa ke te pä'ni ni'wa'käyupä tzyäjk wä'aju'am mä'tzyäki jujtzye kye'ayajusye, ma tzyaki tumä todo' juwä tzyampapmä ke wä'aju'am, jejtzyetike ianh'ki'mä wa' ianka'myajä je ni'wa'kokyuy'.

Ka anhkí'mkutyäjki kyenpa ke ja 'yaktzonhyajuti ni mumu o usyanh'ojmä tzajmatyäjupä, ma kä'wejatyäji tumä toto'jaye juwä ijtumä anhkí'mkutyäjki kyokenpapä'i yäksetä'mpä tiyätä'p ijtupä juwä yojsпамä jikä päť nä kyä'ojkitäyäjupä, kyowi'na yospapä'ijnye wa' tsyäkä ke'jatyäjupä, wa yäkse mojsa jama'käsi tzyäkä y tukä tiyä wa'katyäjupä.

Ka anhkí'mkutyäjki kyenpa ja tzyäjkyajuti ni usyanh'ojmä o myumu tiyä nä kye'upä wa'ku wä'aju'am yä tiyä, mojsa jama'ojmä yosku'jama'ojmapä kyä'wejayaju'kap tyoto juwä tzyampamä ja pyäjintzyokyajä mä'tzyäki na wa'katyäjupä kä'wejatyäjupä yosppapä'i kyowi'na, je anhkí'kujtyäjki ma tzyäki toto'jaye tzyampamä ja wya'anhjamyajä y 'yaktzonhyajä tiyä wya'kupä, jejtzyetike ma tzya'manhwake tu'mkuyojmä, wa'ku tzyamyajä jutzä ma 'yak koyojyajtäji kyoja.

Kuyapyä titulo

Toto' kenkopinkuy'ijnye

Winapä capitulo

Tzyampapä yä anhkí'mkutyoto'i jutzä ma kyenkopinhyaje y nta mapä kyenkopinhyajepä tzameta'p.

Artículo 108. Muspamij ntzäkä käme'tzku' wa'ku ntzyamayajä y ntzyiyajä nä sunupä mujsä anhkí'kutyäjkiijnye'ta'p, ndamij ma ntziyaje ka'nda ntzäjkpa mä'tzyäki, jutzä tzyampasye o ijtusyete toto'ojmä kenkopinkuy'ijnye o ijtupä nda muspapä ntzyi'yajä o tzämpunhyajä, jutzä tzyampasyete anhkí'mku tyoto' jaye'i (Ley), o jutzä kyo'anki'mpsyete mäja anhkí'kutyoto'i (Ley General).

Artículo 109. Toto' kenkopinku' näjmapyatä yäkse tzyäkpapä pä'ni nä kyä'ojkitäyäjupä, nye'ktam myusyajpa'ajkä tiyätam sutpa wä'nyajä o iakmusyajtäjä, kyowätsäjkyajpa tiya nta muspapä tzyampusyajä jutzä kye'pasyete anhkí'mku tyoto jaye'i (Ley), jejtzyetike jutzä ijtusyete yä anhkí'mku tyoto'ojmä.

Artículo 110. Yosku kowi'natam ijtyajupä tumtumäpä yosku'ojmä juwä yojsyajpamä päť y yomota'm kä'ojkitäyäjupä, yänhtya'p ma tzyäjkyaje y tzyamyaje

tiyá ma kyenkopinhyaje, jutzá tzyampasye mája anhkí'kutyoto'i (Ley General) y yá anhkí'mku tyoto jaye'i (Ley) y ni iyá'i nda mujspa tzyamá eyapá tiyá.

Artículo 111. Tzyampapá tumtumäpä toto'ojmä kenkopinhyajupä wá'nyajupä tototap ma 'yajkmushaytäji, ka:

- I. Ja'itákap nitipyá tzame tiko tzotzu'ajká kyenkopinku.
- II. Yaju'kap jyama kyenkopinkukyota'.
- III. Itpa'ák tumá tzamwá'ajku anhkí'kuyosku'ijnye tzyampamá ijtyaju sunpapá'i myusyajā tiyá'ojmota'p wá'nyajupä tototap ntapá ma 'yajmusyajtäji'ijna'pä.
- IV. Ka anhkí'mku' tu'myajupä kyetpapá'i wupá tzäjkuy tzyampa wa'ku janam kyenkopinhyajā, jutzá tzyampasye yá titulo'ojmä yá anhkí'mkutyoto'ojmä (Ley).

Artículo 112. Toto' kenkopinhupä wá'nupä ijtupä, jejtzya muspa itá mojsa ametiyá. Myajyayajpa jyama u 'yame je jama nyitzäjkü'ák wa kyenkopinhyajā je totota'p.

Artículo 113. Mumupä pät kä'ojkitäyupä, ka anhkí'mku tu'mäyajupä kyetpapá'i wäpä tzäjkuy muspa 'ya'nhäyajā ameta'p wa nyä'ijtyajā totota'p wá'nupä, y 'ya'nhäyāyaja'nhäyajā mojsa amtyiyāma, ka nämyajpa ijtuma komeke tiyá'i iak tzo'tzu yá kyenkopinhotyäjk, y ka kyenyajpa myetzku'yojmä ke ja yajyajāti yá totota'p.

Wa'ku ntä nkena jutzá tzyampasye metzapyä Fraccion'ojmä articulo 111'ojmäpä yá anhkí'mku tyoto'ojmä, jujtzye'ák ijtpa totota'p muspapá'i yajoktukä o janam y'ak yojsyaje weneta'mpä anhkí'nkutyäjkta'p syajyajpapá'i tityam o nyatzapyajpapá'i mumu pänta'p, o jejtzyetike jutzá tzyampasye o ijtusyē fracción IV articulo 125'ojmäpä yá anhkí'mku tyoto'ojmä y tumäpä pät nä kyä'ojkitäyajupa kotoya mujspa 'yanhäyayajā yameta'p wa ijtyaju wänyajupä tototap jana mapä 'yajmushaytäjepä, anhkí'mku tu'myajupä kyetpapá'i wäpä tzäjkuy ma kyä'wejaye jaye anhkí'mkutyäjk, yá toto'ojmä ma tzyame tikotoya nä wya'ku y ka tototap wänyajupä ijtyajupä ja 'yisyajätäk totzyäjkü', ma tzyame jujtzyenh'ojmo nä syunyaju wänyajtjäjä, tuka poya'ojmä wina'ojmä ma'kap ta'ne jyama wá'nyajupä.

Ka toto kenkopinkutya'p mapä tzyäjkwätzäjkyaje kyenkopinku' y ma yojse wa a'nhäyäjajä jyamata'p wa nyä'ijtyajuä wä'nupä jutzä tzyampasye winapä jaye'i, yänhyojmä wäti tzyamä jyaye'ojmä jujtsye'nhojmyante ma ijta'nhäyi wä'nupä.

Artículo 114. Tumtumäpä yojsku'ojmä yosyajpamä pänta'b nä kä'ojkitäyajtäjupä ma tzyäki tumä ma'yokyu' nitzäjku muspamätä mpatä tumtumäpä tototata'p kenkopinhyajupä wä'nyajupä, tumtumäpä'i ma nyä'iti tyoto' y tiyä tzyäjkyajupä.

Ma'yokyu' nitzäjku ma tzyäjkyaje kuya poya'ojmtya'p y ma tzyampunhyaje jaye'ojmota'p jyo'pi'k jama'ojmä tzäjkyaju'äk. Yä ma'yokyu' nitzäjku'i ma tzyame jutäp yosku'ojmä tzäktäju je totota'p, jutä nyäyi je toto'i, ka wa'ku wyä'npäyaju myumu o usyanh, jama nyitzäjka'äk y ko'yajpa'äk toto wä'nku, tikota', jujtsye'ojmä ma wyä'nyaje y, titya'mpä totota'p ma wyänyaje y ka ijtyaju ya'manhäyajpapä. Ni jujtzye'nhojmä ma'yokyu nitzäjku mujspa nämyajä wa' wyä'nyajupä.

Artículo 115. Ka'nta mujspa täjkäyajä mye'tzajpapä'i totota'p nä wyätzäjkyaju'ajkä anhke tipyä totota'p kyenkopinhyajupä, anhki'mku'i tu'myajupä kyetpapä'i wäpä tzäjkyu ma tzyamwä'aje, wyätzäki o tyänse'te toto kyenkopinyajupä.

Waku tzyäjkyaju kenkopinkuy toto'ijñeta'p y a'nhäyä jyamata'p wa wyä'nyaju, wäti wa nämyaju tiko tzyämtzi'yaju päntä nä kyä'ojkitäyajupä wa yänhi y'ak tukä y ke tyotota'p tzyäjku jutzä wyakpasye y tzyampashe anhki'mku tyoto'i kyo'anhki'mpapä'i. Jetzyetike päntä nä kyä'ojkitäyajupä yaktyi tipyä jama o poya'ojmä ma tzyäki y tzyame ka totota'p ja yajyajäti.

Ka ijtyaju totota'p mapä wyätzäjkyaje kyenkopinku'ojmä, ma tzyamyaje jujtzyenhojmona ma iti wänyajupä je totota'p.

Artículo 116. Wa tzyäjkyaju y myusyajä ka totota'p ja yajyajuti, päntä nä kä'ojkitäyäjupä tzyamanwake:

- I. Wa tzyampunhyaju tiyä ijtyajupä toto'ojmtya'p yänhä mujspa kipkuajä, kyenyajä y pyi'ktzamäyajä y papäki y'ak isyajä toya kumku pyänta'p o kumku'i wyäpä ijtkutya'p.

II. Kipkuyi'i 'y'ak toya ysyajpaptu tzyampunhkuji'k, yänhä mäja'ajpa y kyopa'tanhäpya kumkutyam tzyampunhkuji'k.

III. Muspatä jana ntzäkä y jejtzye jana myusyajä mumu'i, y yäксе jana pujtyajä iskuyji'k eyatampä.

Waku tzyäjkajä y tzyamyajä ka ja yajyajäti totota'p, pänta'p nä kyä'ojkitäyajupä'i ma kyenyaje ka ijtyaju tiyä'iyä muspapä'ji'k kyi'psyajä y tyum tzamyajä ka tzapmuskuy y tzyampunhuy toto'ijnyeta'p ma yak totzyäjkajä jä'nä, o mujspa tujkyajä eyata'mpä kipkutya'p kyomäpyapä anki'mku'ista'p nta wä'ta'mpä kyo'anki'mku'kota. Yänhji'k muspatä näktyäyä ke toya yä'ti'mete ijtupä y nta jä'nä jä'nä u poya namaye, ka itpa tiyä'i 'yak tukä y yäксе'mete mujspa tukä y jana 'yak isyajtjäjä toya mumupä'i.

Artículo 117. Pät kä'ojkitätyäjupä ma wyinpä'yaje usyanhojmä tiyäta'p ntatä mujspapä wa myusyaju pä'nista'b, jutzä tzyampasye yä titulopä totojaye'i y ma tzyame juwä pujtu yä tiyäta'p.

Wa'ku tzyamyajä tiko nta ma mujsi syajyajä ijtupä totojaye'ojmä mapä wyä'tzäjkajä anhke tipyä'ojmä wyä'nyajupap, yänhä ma tzyäki pä'ni na kä'ojkityäyajupä.

Artículo 118. Kenkopinhku' toto'ijnye'ta'p ma tzyäjkajä jujtzye'äk:

I. Ka pyäjkajpa tumä totojaye nä ke'jayajtäjumä wa mujsä me'tzyajtjäjä totota'p ijtyajupä anhki'mku'tyäjkojmä.

II. Ka 'yanhki'mpa wya'ajku tumä anhki'mpapä'i.

III. Ka itpa eyata'mpä jaye'ta'p mujspapä myusyajä pä'nista'p y jejtzye mujsä 'yakta'nyajä kyenyajpapä wäpä ajkukyota ijtusy yä anki'mku tyoto'ojmä.

Artículo 119. Totota'p kenkopinhajupä wenenh'ojmä o myumu'ojmä ma nyämawe tzätäpäjaye tzyampapmä jutzäpäte, jujtzyeäk kyenhekopinhajaju, tipyä toto anhki'mku'i kyo'anhki'myaju y jutzye ma yama wä'nyajupä.

Artículo 120. Pänta'p kyä'ojkitäyajpapä nda ma mujsi tzyajkyajä tzamwä'ajku' myumuko'ta ni usyanh'ojmä'kota wa'ku kyenkopinyajä totota'p o tzä'yajupä

wä'nupä. Kenkopinhku' ma tzyäjkyaaje wene'nhojmä o myumu kyenyaaju'ka'p jutzä ijtyaju totota'p, jejtzyetike ka tzyäjkyaaju'ka'p wyatzäjku' jutzä wakpasye yä titulo'i wa kyenkopinyaju totota'p.

Ni jujtzye'ojmä na ma mujsi kyenkopinhyajä totota'p ka ja itäti nä mye'tzyajupä.

Kenkopinku' me'tzku'ijnye toto' wänyajupä'ijnye ma tzyäjkyaaje ka 'yojkenhyaju'ap' tumtumäpä' tiyä, y isyajä ka ja yajayajäti je totota'p.

Artículo 121. Anki'mku tyotota'p kyäwejpapä anki'mkutuyajaki kyo'anhiki'papä' mejico najs tzyampapä'i jutzä mä tzyäjkyaaje kenkopinku' todo'me'tzku'ijnye wänyajupä y wa tzyäjkyaaju mapä 'yak tzapmusyajtäjpä, mä'tzyäki wa myojoyajä mum pa'ni nä kä'ojkitäyajupä.

Artículo 122. Totota'p kenkopinyajupä me'tzku'ijnye wänyajupä mä'tzyäki ma kenyaajtäji y wänyajtäjä jutzä kyoanhki'mpasye anhki'mku tyoto'i y, tzyampasye anki'mkutuyajaki kyo'anhiki'papä' mejico najs.

Artículo 123. Ka tumä toto'i nyäijtu usyan'ojmä jyaye wä'nkukyota o nda muspapä myusyajä pä'nista'p, pä't nä kä'ojkitäyajupä'i wa müjsä 'yanhtsonhnyajä nä wa'kayajtäjpä toto'käsipä, yä'nhi ma tzyäki tumä musjpapä myusyajä mumu pä'i, juwä tzyi'ämä weneta'pä totota'p kenkipinnyajupä, tzyampapä tiyä nyä'ijtupä toto'i, y jyayë tiko tiko tzyäjku yäксе y tiko kyenkopinhu.

Artículo 124. Totojayeta'p ijtyajupä kye'yajpapä wäpä'ajku kyota nda mujspa jana tzyäjkyaajä ya myusyajä mumu pä'nista'b.

Metzapyä capitulo

Me'tzku toto'jaye'ijnyeta'p wänyajupä

Artículo 125 Toto me'tzku'jaye'ta'p wänyajupä mujspa kyenkopinyajä jiktya'p anhwajkyajupä, pujtyajupa'p totota'p, tzyampunhyajupa'p o syajyajupap.

- I. 'Yak koja'patyajä o kipku'ajä, kumku pyänta'wäojmota'p y nya'itä kipsokyu' wäyunsyepä y toya'iskuy nkenpaptä.

- II.** Mujsä tyotzyäkä, 'yaktentzyä'yä o tyajintukä tzamwä'ajkutya'p y tzamtzamnakyutya'p eyata'mpä nasomji'kta'p.
- III.** Ka tzi'yajtäjpa yä nasojmäpä anhki'mkutya'p (Estado) mä'tzyäki tujkupä jutzä ijtusye o eyapä jana musujpä tiyä u eyata'mpä pänta'p kyo'anhki'mpapä mumu najsta'p, y nta jujtzye'äk mäja ko'ja pa'tyajä jana mojoyaje'ajkä toto' kyo'anhki'papä'i mumu pä'ni' wya'pä'ajkukyota o kojata'p tyotzyäkpapä'i pänta'b kyo'anhki'pasye anhki'mku tyoto'i mumu eyata'mpä nasijnye.
- IV.** Mujsä tyotzyäkä wäta'mpä kipsokyutya'p ijtyajupap wa'ku mesyajtjäjä tumit, kak'kunyeta'p o jutzä mapä kyenyaje tumit yä nasojmä (país), mujsä nyä kipku'ajä wyäpä ijtku' täjkijnye'ta'p nyäyosyajpapä tumit papäkipä nyä'ijtyajä nta wäta'mpä tiyätä'b myumu'ojmä o anhki'mku'ojmä nyäyojpapä'i tumit yä Mejiko najsojmä, mujsä 'yak koja'pa'tä wäta'mpä' tiyä intyajupap wa' nyä'itu tumit yä najsi, o mujsä a'nhäyajä jujtzye'nhojmä ma kyoyojoyaje o kyajkyaje tiyä tzyajkyajepä pä'nista'p Kyä'ojkitäyajpapä weneta'mpä ko'ta yojsyajpapä anhki'mkutyäjkojmä ijtyajupä mumu yä Mejiko nasojmä.
- V.** Mujsä kipku'ajä wintamkäsi, wäpä ijtku'käsi o sunyi ijtku'käsi tumä pä'nijnye.
- VI.** 'Yakwintukä nä tzyäjkajupä yosjku nä kyenme'tzajumä titya'p, wä'anhjamokyu'i y metzkuy ka myojoyaju anhki'ku tyotota'p, o ka'nta tyotzyäkpä tyu'myajpapä tuminta'p.
- VII.** 'Yakwintukä nuktäjku o majtäjku koja'ijnye'ta'p.
- VIII.** Ka nyä'ijtu tzameta'p, tzamtzajku' o eyata'mpä tzameta'p ijtyajpapä tzamanhwa'ku kuenta pänta'm'ijnye yosyajpapä ahnki'mku täjkojmtya'p, ka ja itätä'k mä'tzyäkipä ki'psokyu' wä'ajkukota', yänhä wäku tzä'yä toto'jaye'ojmä.
- IX.** 'Yakwintukä tu'nhajku' wa'ku 'yajkojapatyajä pänta'p yosyajpapä ahnki'mku tyäjkojmo, ka anhki'mku'i ja tzyäjkajätä'k totojaye wyä'ajku'kyota.
- X.** Tyotzyäkä toto' kyo'anhkimpapä'istä nä tunhpäjku'äk käme'tzku'.

- XI.** Jana myojkoyä nä nyanhyaju'äk toto'ta'p ni'wakokyu'ojmä o tuhnpäjkyajupä totojaye wyä'ajku'kyota nä tzyäjkyajupä ni'wakokyu'kuenta, ka ja kyäyojyajäti ijtusye'ijna.
- XII.** Ka ijtu nä tzyäjkyajupä käme'tzku'ojmä tujkyajupä anhki'kutyäjki tzyampapä koja'ajkutye y kyä'weyjajä anhki'ku'ojmä kyenyajpapä'i mumu koja pa'tyajupä (Ministerio público).
- XIII.** Ka anhki'mkutyoto'i tzyampa wa' nyäitä jutzä tzyampasye, ka ijtu wäpä tzamtu'mku' tzyo'tzkuyojmä, y jutzä kyo'anhki'mpasye mumupä anhki'mku totojaye'i y sunä jana myojoyajä, jejtsyetike jutzä' ijtusye anhki'mku'tyoto kyo'anhki'mpapä'i mumu eyata'mpä nasta'p.

Tiyä'ista'p tzyäjkyajpapä wa'ku itä totota'p wä'nyajupä tzyampasye yä articulo'ojmä wäti wa kyojtyaju jaye'ojmä tiko yäксе tzyäjkyaju, y ka ja itä totzyäjku kyi'psokyu'ojmä, jutzä tzyampasye yä tiulo'ojmä.

Artículo 126 Nta musjpa nämyajä que todo wä'nhkukyotate jujtzye'äk.

- I.** Ka ijtu mäja totzyäjku' pänkotata'p o kojata'p tyotzäjkyajpapä'i pänta'p.
- II.** Jujtzye'äk ijtpa toto'metzkutya'p nä tzäjkyaju'mä jana wäta'mpa tiyäta'p y nta jutzä tzyampasye anhki'mku tyoto'ista'p.

Artículo 127 Ka itpa eya eya kyipspapä'i tzyampunhyajupa'p toto'ijnye'ta'p y wä'nyajupä' toto'metzkuyajnye'ta'p, kä'ojkitäyajpapä y anhki'mkutyajk ma myetzyaje wäpä'ajku jutzä kyo'anhki'mpasye anhki'mku tyoto'i yä Mejico nasojmäpä'i (constitución) tzyampunhkukyota, jejtzyetike ma tzyäjkyaje totota'p muspapä myusyaju mumu pä'nista'b tiyä ijtupä.

Tukapyä capitulo

Me'tzku toto'jaye'ijnyeta'p käwä'nupä nä'ijtyajtäjupä

Artículo 128 Nyäyayajpa me'tzku toto'jaye'ta'p nta mujspapä tzyampunhyajä nyä'ijtyajupä'i pänista'p nyäyi, 'yame, juwä yitku, y eyata'mpä tiyäta'p nye'ta'mpä mujspapä'i 'yak ispäjkyaje.

Ma täjkäyaje me'tzku toto'jaye'ta'p nta mujspapä tzyampunhyajä: totota'p täjkijnyet'ap juwä wyänyajpamä tyuminta'p, nyukspä'yajpapäji'k tyumit o tityam nyä'ijtupä, mäja yoskutäjkta'p nyä'ijtyajupä, ma'okyutya'p, totota'p jujtzye yojoyajpa anhki'kutyäjkta'p tyu'myajpapä'i tumita'p, mye'tzyajpamä pä mipä tumin kaku', y juwä käwejayajtäjpamä jayeta'p, ka yäntya'p eya ne'ta'mte o pä'nijnye'ta'p kyoanhki'myajpapä'i anhki'mku tyoto'i mumu eyata'mpä nasijnye o kä'ojkitäyajpapä jujtzye'k jana pyi'kyajä y myesyajä anhki'mku tuminta'p, jejtzyetike jiktya'p 'yajkenyajpapä'i eyata'mpä pä'nista'p kä'ojkitäyajupä, ka ijtu tiyä tzyamyajpa nye'kusita'p, yänhä jutzá ijtusye anhki'mkutyoto'ojmtya'p mumu eyata'mpä nasijnye ijtyajupä y wyä'anhjamupä anhki'mku'i Mejico najsojmäpä'i.

Artículo 129 Me'tzku toto'jaye'ta'p nta mujspapä tzyampunhyajä nta ma ijtyaje wempe poya'ojmä, y 'ma musi täjkäyajä 'ianhtyi tzyäjkiajupä, kyo'wi'nata'p y anhki'ku pyänta'p yosyajpapä mujspapä'i kyenyajä.

Artículo 130 Kä'ojkitäyajupä' tzyajkyajpa tumä tu'mku' wa 'anhki'myajä, nyäyüyajä kyo'winata'p o mapä tzyajkyajaje titya'p nyäijtyajupä toto'jaye'ojmä tumit nu'ksku'ijnye juwä myesyajumä anhki'mku tuminta'p, nta ma mujsi kyopinyajä toto'jaye' me'tzkutya'p ijtyajupä yä tiyä'käsi'ojmä, y nümyajä ke mujsä kyäwä'nyajä totota'p täjkijnyet'ap juwä wyä'nyajpamä tyuminta'p o titya'p nyä'ijtyajupä, y jana yak totzyajkyajtäjä eyata'mpä kopinku me'tzkutya'p, wya'kpapä yä anhki'mku tyoto'i.

Artículo 131 Kä'ojkitäyajupä' tzyajkyajpa tumä tu'mku' nye' wyäpä'ajku'kotata'p o täjkom'kuenta juwä wyä'nyajpamä anhki'mku tuminta'p, nta ma mujsi kyenkopinyajä toto'jaye' me'tzkutya'p ijtyajupä yä tiyä'käsi'ojmä, toto'jaye'ta'p ijtyajpapä käwä'nupä myesyajupä yänh'ojmä, täjkijnyet'ap juwä wyä'nyajpamä tyuminta'p, jana yak totzyajkyajä eyata'mpä kopinku me'tzkutya'p, wya'kpapä yä anhki'mku tyoto'i.

Artículo 132 Kä'ojkitäyajupä' tzyajkyajpa tumä tu'mku' kotzo'nhokyukyota o anhki'mku'kuenta juwä tyumä tu'myajpamä tumit, ka myesyaju anhki'mku tuminta'p

nta ma mujsi kyenkopinyajä toto'jaye' me'tzkutya'p y nyä'ijtyajä käwä'nupä totota'p jujtzye yoyajpa anhki'kutyäjtam tyu'myajpapä'i tumita'p.

Artículo 133 Waku kä'ojkitäyajupä'i mujsä yajkenyajtjä tyotota'p metzku'ijnye käwänyajupä syunpa wa nyä'ijtyajä wämä'kyu tzameta'p neneta'mpä tzyäjkajupä'ijnyeta'p toto'jaye' me'tzkutya'p.

Nta pyena wa itä wämä'kyu tzameta'p tzyäjkajupä'ijnyeta'p toto'jaye' me'tzkutya'p käwänyajupä jujtzye'äk:

- I. Ka toto'jaye' me'tzkutya'p ijtyaju'ap ja'yäyupä anhki'mku'ojma juwä tzampusyajtjäpamä mumu pänkotata'p o juwä napyamä mumupä'i nä myusytyo'upä.
- II. Anhki'mku' tyoto'i tzyampasye wa myusyajä mumupä' pä'nista'p.
- III. Ka itpa tumä ni'wa'kokyu' ahki'mkutyoto kyo'an'ki'mpapä'i.
- IV. Wa itä wäpä kenku' y wäpä'ajku' mumukota' o wa'ku mä'tzyäki kenyajtjäjä eyata'mpä'ta'p y jana totzyäjkajajtjä kyo'ankimku' tyoto'ojmä, ka wäjake syunyajpa tsampunhyajä.
- V. Jujtzye'äk kä'ojkitäyajpapäji'nta'p nyek'sita'p na tzyäjkajajtjäpa toyoto kakutya'p y pänta'p kyo'anhki'mpapä anhki'mkutyoto'i mumu nasijnye, jutzä tzyampasye y kye'yajpasye ahki'mkutyoto'ista'p y tu'mku tyotyota'p tujkyajupä anhki'kutyäjkjinhta'p jayajupä y wä'mä'yajupap anhki'ku'i mumu yä Mejico nasojmäpä'i, jujtzyeäk toto'jaye' me'tzkutya'p ijtyaju'ap mesyajtjäjä wa mujsä kyokijpoyajä wyinta'p, y'anhki'kutya'p o tiyä tzyäjkajapapä nye'kta'p.

Wa ntä wa'anhjamä tzyampapä maksykupyä fraccion'ojmä (fracción IV) yä artículo'ojmä, anhki'mkutyäjki wäti tzyäkä tzyäjkisku' jutzä kyenayajpa mumupä pä'nista'p. Jejtzyetike wa' iajkenä jutzä na tumä kenyajtjäpa toto'jaye' me'tzkutya'p ijtyaju'pä kyäwä'nyajupä y tumpä jaye jutzä kyenayajpa mumupä pä'nista'mi y wene'nho'mtya'p jutzä kejjajpa täjkäkyu'ojmä y nye'käsi'ojmä tujku'ajkä tzyampunh'ku toto'jaye' me'tzkutya'p ijnye käwä'nyajupä y jutzä kyenayajpa mumupä pä'nista'mi toto'jaye' me'tzkutya'p.

Artículo 134 Ka itpa eya eya kyipspapä'i tzyampunhyajupa'p toto'ijnye'ta'p y ja zyampunhyajä'ajkä pänista'p nyäyi, 'yame y juwä yitku, kä'ojkitäyajupä y anhki'mkutyäjki ma wyatzäjkyaaje y kyenyaje wäpä'ajku' anhki'mku tyotoji'k mäja kyo'anhki'mpapä'i y kyowäajä mumupä pä'nkotata'p syunyajpasye.

Tukutujtapyä titulo

**Tunhta'p mujspapä mejsa wa me'tzä toto'jaye'ta'p ijtyajupä
anhki'mku'ijnyeta'p**

Winapä capitulo

**Tupä tunhta'p mujspapä mejsa wa me'tzä toto'jaye'ta'p ijtyajupä
anhki'mku'ijnyet'ap**

Artículo 135 Pänista'b mujspa myesyajä anhki'mkutyotota'p wäpä'ojmä wa nyä'ijtyajä, täjkuyaju, mye'tzyajä, kyä'me'tzyajä, kye'yajä, pyäjkyaajä y tzyampunhyajä toto'jaye'ta'p ijtyajupä anhki'mku'ojtya'p, jejtzyetike mujspa 'yojkenyajä tiyä jayeta'p ijtyaju toto'ojmtya'p, tiko musjpa myesyajä ijtupä jetyomtya'p, 'yak kopuksyajtjäjä totota'p jutzä' ijtusye jana ji'päyupä o ka syunyajpa waku tumu anhki'mku'i jyi'päyä yä totota'p y mujspa kyopuksyajke'ä eyata'mpa wä'ntäjköjmäta'p y 'yojkenyajä eyata'mä tä'nkuy'ojtya'p mujsämä kyenyajä.

Mumu pä't tyumkä'yipä o tumä pä't kyowinajpäpä'i tumä tu'mäyajupa, yä mäja nasojmäpä o eya nasojmäpä, ijtupä jojmä o anhköjmä yä mäja nasojmäpä, muspa kye'a y pyäktzyowa toto'jaye'ta'p ijtyajupä anhki'mku'ijnyeta'p nyä'ijtyajupä kä'ojkitäyajupä pä'nijnyeta'p, nta mujspa wenenh'ojtyampä kye'a ka jejtzye 'yanhki'mpa yä ahki'ku tyoto jaye'i; y mujspa tzyäkä nye'kä' o mye'tzä eyapä'i nyäyäpyapa wa kyowinajä'ajä, jejtzyetike mujsä kyä'wejä toto jayeta'p jujtzye naka syunpa kyä'weja anhki'mkutyäjköjmä wäpä'ajku'kyota kyokenpapä'i pänta'b kä'ojkitäyajupä, wa tzyäjkyaaju jujtzye ijtyajupä kene'ojmtyap yä mäja nsasojmä o muspamuptä nkena tä'nkuy'ojmtya'p ijtyajupä o anhki'mku tyäjkömtya'p ijtyajupä yä tiyä'kota, mujspa kyenyajä kyäwejayajpamä toto'kentäjtä'p tä'nhkuy

la'pstäjkojmä, o eyatampa jaye'omtyap kä'wejayajtäjpapä, tzamtzamnakyu'ojmä, o eyata'mpä kene'ojmtya'p wyamäyupap anhki'mku'i yä mumu nasojmäpä'i.

Artículo 136 Anhki'mku tyäjktä'p wäpä'ajku'kyota ijtyajumä pänta'p kä'ojkitayupä ma myetzyaje jutzäta'p mumä pä'nista'p mujsä kyenyajä myezyajpapä' toto me'tzkutya'p ijtyajupä anhki'mku'ojmtya'p ka kye'yajpa toto'jaye'ojmä, anhki'mkutyäjkojmä yosyajpapä'i ma kyotzonhyaje wa tzyäjkyaju tyoto jayeta'p nä kyeyaumä.

Artículo 137 Ka kye'yajpapä'i käme'tzku' tyotojayeta'p ahnki'mku'ijnyeta'p y tzyajkyajpa jujtzye ijtyajupä kene'ojmtya'p yä mäja nsasojmä o muspamuptä nkenä tä'nhkuy'ojmtya'p ijtyajupä, yänh'ista'p ma tzyäkpuytjaje tumä totojaye juwä tzyampamä pyäktzyonyaju'ap toto'jaye ke'okyu'ijnye y ma tzi'yajtäji tumä ma'yokyu, tipi'k nä kye'yajupä'i käme'tzku' tyotojayeta'p mujspa tyunhtzi'yajä jyayeta'p ke'okyu'ijnye. Eyata'mpä ke'okyu'ojmtya'p, anhki'mku tyäjkiäta'p wäpä'ajkukyota'ijnye nä'ijtyajupä kä'ojkitäyajupä ma jyatzyäyi y jyayä tä'nhkuy lapstäjkojmä y ma kyä'wejayaje jaye pä'nista'b tzyäkyajupä'i ke'okyu juwä tzyampamä sa'sa' jujtzye'äk pyäktzyonyaju toto' ke'okyu'ijnye, tipyä ma'yokyu nyä'ijtu y jutzä y jujtzye'äk'anku mujspa kyäwiytjajä.

Artículo 138 Ka kye'yajpapä'i käme'tzku' tyotojayeta'p wyakyajpa jujtzye ijtyajupä kene'ojmtya'p yä mäja nsasojmä o muspamuptä nkenä tä'nhkuy'ojmtya'p ijtyajupä, muspatä näktyäyi ke musjpa anhtzonhyajtäjä jejtzyetike tzyajkyajusye, u ka tzyajmyajpa jutzta'p mujspa anhtzonyajtäjä jejtzye ma käwejayajtäji.

Ka ke'okyu tyoto kyäwejayajpapa päktzyonyajtäjpä eya känäyi'ojmä y nä tzyajkyajupä'i ke'okyu' nta tzyamyjapa juwä musjpamä pa'tayajtäjä yitkutya'p o wujä mujspampa kä'wejayajtäjä anhtso'nhokyu tyotota'p, o ka' ja mujsä tsäjkyajtäjä anhtsonhokyu, ma kä'weyajtäji tyototam 'yantsonyajpamä y yänhä ma mye'tzyaje y pyäjkyaje ahnki'mku tyäjkojmä juwä kyojampamä.

Artículo 139 Wa' mujsä tzyajkyajä tumä toto ke'okyu' nta ma wa'kayajtäji sone tiyätä'b ke yänhtyamti.

- I. Nayi o nayita'p iyä' nyäyäpyapa wa kyowinajä'ajä.
- II. Juwä pa'tyajtäjpamä o jutzä mujspampa kä'wejayajtjä totota'p.
- III. Wa tzyamyaju tyoto ke'okyu'ojmä tityap nä sunupä myusyajä.
- IV. Eya tiyätä'p musjapapä'i kyotzowa wa me'tzyajtjä y pa'tyajtjä
- V. Jutzä nä syunyaju wa tsi'yajtäju totojayeta'p nä wya'kyajupä, ka mujspa tzi'yajtjä tzaptzapnaye'ojmä, ka yänhü mesyajtäjpä wa mujsä jutzä tyuntziyajä, ka tzajkyajtäjpä wa myetzyaju totota'p juwä wä'nyajtäjumä y tzi'yajtäjpä totota'p kenkopukskutya'p tisyë ijtyajusyë o jyi'päyupä tumä anhkimku'i o eya kene'ojmtya'p muspamä mye'tsa tä'nhkuy'ojmtya'p.

Nä kye'upä'i totot'p ma tzyame jutzä nä syunu wa tzi'täju nä kye'upä o tipyä ote'ojmä nä syunu me'tzku tyoto jaye jutzä kyo'anhki'mpasyë yä anhki'mku tyoto'i.

Tzyampapä tumäpä y makxkupyä fraccion'ojmä yä articulo'ojmäpä, yänhtya'p ma syaje kyä'wejupä'i toto ke'okyu' ka jetij syunpa tzyamä y ni jujtzye'nhojmä mujspa tzyamyajä jana ma mujsi kyenyajä wa tyuntzi'yajä tyoto ke'okyu'.

Artículo 140 Tunhpäjkuy metzki'ijnye ma tzyäjkuyaje tzi'sajkuy'kuenta'ojmä y kan'ta yäkse mujspa tzyäjkuyajä jutzta'p wya'pasyë tzyäjkupä'i toto ke'okyu'.

Jujtzye'äk toto jayeta'p nta mujspa kyä'wejyajä jutzya kyopinyajusyë tzyäjkuyajä, kä'ojkitäyajupä'i ma metzyaje jutztao mujsä syajyajä.

Ahnke tipyä'ti'ojmä sajku y tzyäkyajepä, ma tzyamyaje y kyojtyaje jyaye'ojmä jutzta'p känuyi'ojmä mujspa syajyajä totota'p.

Artículo 141 Mumu totota'p kye'yajpamä toto'jaye'ta'p ijtyajupä anhki'mku'ojmtya'p ma 'yanhtzonyajtjä jä'nä, nta ma kätiki i'psan jama wa 'yanhtzonyajä yosku jamatap'ojm mayajupä jyo'pi'pä jama pyäktzyonyaju'äk toto ke'kutya'p.

Ka itpa tiyä'i tzyäku wa jana pya'tyajä, pyotyejyajä o tyu'myajä nä ke'ayajtäjpä toto'jaye'ta'p anhki'mku'ijnye'ta'p ta'nu'kap jyama, wa anhtzonyajtäju mujspa a'nhäyä jyamata'p, ianhtyi yä umnaka'kota, y mujspa 'yanhtzonyajä majka jam'ojmä yojsku jyama'ojmä, ya nyä'ijtyaju jutzta'p kyoki'psyajä y tzyamyajä mü'tzyäki tiko ja tzyajkyajä, yänhtyam ma 'yojkene y wyä'anhjamä tu'mayjupä

pänta'p mapä'i tzyamwätzäjkyaje y tzyäjkyaje tumä jaye wä'ajku'ijnye mapä kyäwejayaje tzyäjkyajupä'i ke'okyu' yä toto'jaye ma kyä'weje anhki'mku tyäjki wäp'ajkukyota, ma'kak ta'ne jyamata'p.

Nta ma mujsi nämyajä wa'ku wyakyajä a'nhäyajtjä jyamata'p wa 'yanhtzonyajä totota'p ke'okyu'ijnye ka nyeta'p ja sunä 'yanhtzonyajä wina o ka kä'ojkitäyajupä'i ja sunä tzyäjkyajä kuenta pyäktzonyaju'äk o tyunhtzi'yaju'äk ke'okyu totota'p.

Artículo 142 Jujtzyeäk nä tzyäjkyajupä'i ke'okyu ja jyayajä sa'sa totyo'ojmä tiyä nä syunyajupä y nta mujsa me'tzyajtjä totota'p nä kye'yajupä, kä'ojkitäyajupä'i mujsa tzyajmayajä tumnyakojmti wa mojsa jama'ojmä mayupä jyo'pi'kpa jama'ojmä pyäktzyonhyajuäk ke'okyu jaye, tzajmayajtäju titya'mpä anhki'ku toto jaye'ta'p nä syunyajupä, waku majka jama'käsi kyä'wejayä nä wa'kayajtäjumä, tzyamyajä tiyä nä syunyajupä tzi'yajtjä, tzyamyajä sa'sa tyo'tojmä o tzyäwätzäjkyajä tyotota'p, ma tzajmayajtäji ka'nta kyä'wejaypa nä wa'kayajtäjumä ma tzyäjkyaje ja kye'yajupusye nityä wa tzi'yajtjä toto'jaye'ta'p ijtyajupä anhki'mku'ojmtya'p. Ka itpa jujtzyetiyä ja tzya'manwakyajätipä, ma tzäjkyaje pyäjkintzyonhkyajupusye ke'okyu tyoto, ka ijtyaju weneta'mpä jayeta'p ja täjkäyajepe wakayajtäjumä'ojmpä.

Yä wa'kokyu'i ma 'yaktentzyä'yi jamata'p wa 'yanhtzonyajä toto ke'okyu'tya'p jutzä tzyampasye artículo 141'ojmä yä anhki'mku tyoto'ojmä, jik'mete ma nyitzäjke'uti ma'yokyu jama jyo'pikpä jama'ojmä jujtzyek kyä'wejayupä'i tyoto jaye ke'okyu'ijnye kyäwejayä mä'tzyäki mumu wakayajtäjumä wa tzäjkyajätäju tyotota'p. Yä tiyä'ojmä, kä'ojkitäyajupä'i ma kyene tyoto jaye ke'okyu'ijnye jutzta'p kyenusye wa'kayajtäjumä wa käwejayajtjä eyata'mpä jaye'ta'b ke'okyu'ijnye.

Ke'okyu' tyoto ma tzäjkyaje ja tzyajkyajäsye ka tzyäjkyajupä'i nta 'ya'nhäyajä y kyäwejaypa nä wa'kayajtäjumä. Ka itpa wenetiyä totota'p ja tzya'manhwajkyajätipä, ma tzyäjkyaje wyä'anhjamyaje pyäjkajusye toto ke'okyu' tiko yänhtya'p ja täjkäyajä wa'kayajtäjumä 'ya'nhäyajä kyä'wejayupä'i keokyu tyoto.

Artículo 143 Ka toto kä'metzku nä kye'yajupä keokyu tyoto'ojmä kyä'wejayupä pä'nist'a'p nta wa kyenu kä'ojkitäyajupä pä'nista'p pyäjkajupä'i keokyu tyoto

ka'metzu'ijnye, syunpa wa yänhi 'yanhtzon'ä toto jaye kyäweyjajupä'i nä kye'yajupä'i anhkimku tyodo käme'tzku tuka jamapi'k yojsku' jama'ojmä pyäktzyonyaju'äk je toto y ka mujspa wyätzäkä, wa' tzyajmayajä pänta'p nä kye'yajupä'i toto itya'mte kä'ojkitäyajupä'i ma kyenyaje.

Ka pänta'p kä'ojkitäyajupä'i mujspa kyenyajä y wyätzujkyajä anhke usyan'ojmä nä kye'yajupä'i wa tzi'yajtjä toto'jaye'ta'p ijtyajupä anhkimku'ijnyeta'p mujspa tzi'yajä anhtzo'kyu mapä syajyaje'ojmä. Ijtupä toto jayeta'p ja mujsäpä mye'tzyajä y syajyajä, ma 'yanhtzonyaje jutzta'p tzyampasye ijtupä yä winapä jaye'ojmä.

Artículo 144 Ka toto'jaye'ta'p nä kye'yajupä ijtyajupä anhkimku'ijnyeta'p ijtyaju'ap wa kyenyajä mumupä'i tzäkpujtupä anhke tipä toto'jaye'ojmä, anhkimku'ojmä juwä tzapmusyajtäjpamä mumu päntotata'p, jaye'ta'p muspapä kyenyajä tänhkuy lapstäjkojmä ijtyajupä kä'ojkitäyajupä'ijnye'ta'p, internet'ojmä; o eyata'mpä tä'nhkuy ojmtya'p ijtyajupä juwä musumä kyenyajä titya'p 'yakmusyapapä anhkimkutyäjkista'p o tä'nhkuy'ojmtya'p ijtyajupä yä mäja nasojmä (nacional) kyenyajpapä'i wäpä'ajkuy tzapmujsku' o eyata'mpä kene'ojtya'p, kä'ojkitäyajupä'i ma 'yajmusyajtäji nä kye'yajupä'i totota'p mojsa jama'ojma, jutya'p mujspa pya'tyajä nä sunupä myusyajä tä'nhkuy la'pstäjkojmä o internet'ojmä, jejtzyetike jutzta'p mujspa myetzyajä, 'yajkopuksyajä o nyä'ijtyajä totota'p nä syunyajupä.

Artículo 145 Jujtzyektiyä, ka itpa mä'tzyäkipä jaye tzyampamä sa'sa tiko yäkse tzyäjkuyaju totota'p y tsyäkä pä'ni nä kä'ojkitäyajupä'i jikä'ojmyta'p nä ke'ayajtäjumä totota'p ka ijtyajupä kä'ojkitäyajupä'i kyä'ojmtya'p syunpa wa 'yojkenyajke'äti, kyi'psyajä o tzyajkwätzäjku' toto'ijnyeta'p ijtyajupä wa syajyajä o kyopusyajä nta musipä kyenpä'ä pä'ni kä'ojkitäyupä'i wa 'yakta'nä nä kye'yajupä, jama'ojmtya'p tzi'yajtäjupä yänhkotata'p, mujspa tzyajmayajä nä kyeyajupä'i totota'p wa tzi'yajtjä totota'p nä syunyajupä y myetzyajä nye'kta'p tiyä mapä myesayaje, nta ma mujsi nyä'ijtyajä totota'p kenhkopinyajupa.

Anhke jutzta'p ma tzi'yajtäji kenkopuksyajupä totota'p jutzä ijtyajusy e o jyi'päyupä anhkimku'i, jejtzyetike wa mujsupä kyenyajä yaktyi tipya tä'nku'y kentäjkojmä

ijtyajupä yojspamä pät kä'ojkitäyupä o juwä tzyampamä nä kye'yajupä'i, 'anhtzonhojkyu yänh'ojmä mätyäki sunpa wa tzyäjkya jä y tzyamyajä.

Artículo 146 Kä'ojkitäyajupä syunpa wa 'yajkenyajtjä totota'p nya'ijtyajupä wä'nupä nye'kta'p o mujspapa 'yajkenyajä jutzä kyomäpya ijtu'anhkä nye'küsi muspapä tzyäkä, jutzä'p syunpashe wempe tipyä totota'p tzyäjkya jä o juwä ijtyajumä yojskutyäjkta'p.

Ka toto nä kye'yajupä sunyajpa eya' kene'ojmä wa mujsä kyenyajä tumtumäpä'ojmä mujspa tzi'yajtjä jutzta'p mujsye tyanhyajä wa kyenyajä.

Artículo 147 Anhki'mku tyäjkista'p wä'ajku'ijnye wäti wa kyä'weyjä totota'p ke'okyu'ijnye juwä yosyajpamä pänta'p kä'ojkitäyajupa muspapä'i kyenyajä, nyä'ijtyajä totota'p o mujsä nyä'ijtyajä jutzä kyomäpyasye, kyo'anki'myajpasye o titya'p tzyäjkya jä papä yojsku'ojmä, waku jejtzye yä'nh'istap tzyäjkya jä tumä mätyäkipä y wäpä me'tzku myu'ojmä toto jaye'ijnyeta'p nä kye'yajupä.

Wa tujkyaju yä tiyä nä tzyamupä jaye'i, kä'ojkitäyajupä'i ma tzyamyaje jutzä y jujtzye'äk ma 'yak tuhntzi'yaje toto jaye ke'okyu'ijnye nä syunyajupä'i toto'jaye'ta'p ijtyajupä anhki'mku'ijnyeta'p.

Artículo 148 Anhki'mku tyäjkista'p tumäyajupä wä'pä'ajku ma nyä'ijtyaje toto'jaye'ta'p ijtyajupä anhki'mku'ijnyeta'p pänis' nä kye'yajupa, tujta jamtyiyäti, ma'yokyu'i nyitzäjkpa jama jujtzye'äk pänistab kyoyoyaju'ka'p, yänhä syunpa wa tzyäjkya jä i'ps ko majka' jama käsi.

Kätäjkya jä kap jamata'p tzi'yajtjäjupä, kä'ojkitäyajupä'i mujspa nämyajä ke ko'yaju'ap ke'okyu' y mujspa yajoktujkyajä tiyä'omtya'p kyopuksyajupä o wyä'nyajupä totota'p tzyäjkya jä.

Artículo 149 Ka kä'ojkitäyajupä numyajpa yojsku totota'p tzyäjkya jä nä keayajtjäjupa'ijna, sunpa kyenkopinhyajä, ma tzyäjkya jä jutzta'p tzyajmayajtjäjpasye:

Juwä yojspamä kä'ojkitäyajupa ma kyä'weje tumä toto jaye, jejtzyetike ma tzyäki eyapä jaye juwä tzyampamä y kyotpamä tiko nä tzyäjkya jäjtyo'u toto kenhkopinku',

yä jayeta'p ma kyä'weje ijtyajumä anhki'mku tu'myajupä kyetpapä'i wäpä tzäjkuy y yänhi ma tzyamwä'aje:

- a) Wya'mä'yä toto kenkopinku';
- b) Wyätzäku toto kenkopinku y syajā myumu'ojmä o usyanh'ojmä toto metzkutya'p,
- c) Jana wya'mä'yä toto kenkopinku' y syajā wa mujsä tzyajkyajā toto metzkutya'p.

Anhki'mku' tu'myajupä kyetpapä'i wäpä tzäjkuy mujspa täjkäyā wa kyenä toto'jayeta'p ijtyajupä yojsku'ojtya'p tzyäjkuyajumä kenkopinkutya'p.

Tzamwä'ajku tzyäjkpapä Anhki'mku' tu'myajupä kyetpapä'i wäpä tzäjkuy ma kyä'wejaye pänta'p jama'ojmtya'p muspap'mä anhtzonyajtjäjä keokyuta'p jutzä tzyampasye 141'ojmäpä articulo'i yä anhki'mku tyoto'ijnye.

Artículo 150 Jujtzye'äk totojayeta'p jana ijtyajā wä'nyajupä juwä yojsyajpamä kä'ojkitäyajupä, Anhki'mku' tu'myajupä kyetpapä'i wäpä tzäjkuy:

- I. Ma kyipsi yä tiyā y kyene tiyā tzyäjkä wa pya'tä toto'jayeta'p.
- II. Ma tzyäki tumä toto'jaye juwä tzyampamä ja pya'tyajā toto'jayeta'p.
- III. Ma 'yanhki'mi, ka wyäko jampa, wa tzyäjkuyajä o tzyäjäwätzäjkuyäjä toto'jayeta'p, ka yänhä syunyajpa wa itä ka yäkse kyipsyajpa yojskupyä tzyäjkuyajpapä, 'yanhki'myjapa, mujspapä tzyäjkä o tzajmatyäjpapä tzyäkä, u ka tzyampa nta muspa tzyäkä totojayeta'p, tzyamä mä'tzyäki tiko ja tzyäkä ka mujspa'ijna tzyäkä yojskupyä tzyäjkpapä'ajkä, kyo'anhkimyajpa'ajkä wa tzyäkä nye'käsipä ijtupä, y ma tzyajmayaje nä kye'yajupä'i.
- IV. Ma tzyajmayaje anhki'ku ijtupä pä'ni kä'ojkitäyajupä yosku'ojmä, wakä nyi'tzäkä tunhpäjku koja'ijnye, jutzta'p 'yanki'myajpasye nyek'käsi'ojmä.

Artículo 151 Anki'mku tzyame tzäjkpapä Anhki'mku' tu'myajupä' kyetpapä'i wäpä tzäjkuy tzyam'wuyunhajpamä ja itä toto'jayeta'p nä kye'yajupä ma nyä'ijti jutzyetiyä jayeta'p juwä 'yak näktyäpyamä kye'yajupa'i mye'tzyaju tzyok tzoko y mä'tzyäki yä

totota'p, yäksetike ma tzyamyaje ti'yajku, tiyä'i, jutzä y juwä tujkyaju y ja pya'tyajā nitiyā yänh'ijnye y tzyamtzajkayä anhki'mku yojspapä wa tzäkä toto'jayeta'p wa'katyäjupä.

Artículo 152 Ka'nta 'yanhtzonh'yajpa tumä ke'okyu wya'kyajpamä tzi'yajtäjä toto'jayeta'p nta mujspa kyomä'yajā nta nä tzi'yajtyojupäshe tiyā nä kye'yajupä, yänhä ja sunä ajkä tzyäjä mapä'ijna tzäukipä tzyamtziüpä anhkimk'ista'p tu'myajupä' kyetpapä'i wäpä tzäjkuy, o eyata'mpä pänta'p yosyajpapä anhki'myajpapä juwä yojsyajpamä kä'ojkitäyajupä tzyamtzi'yajupä, ja tzyäkä'ajkä kojapa'tpa y ma 'yakyojyaje jutzä kyo'yanhki'mpasye anhki'mku tyoto jaye'i mumu yojsyajpapä'kota anki'mkutyäjkojmtya'p kojapa'tyajpa'äk ijrupä yä Chiapas nasojmä y eyata'mp'anhki'mku tyotota'p ijtyajupä pän kotata'p nta tzäjkayajpapä'i yojskutya'p 'yanhki'myajpasye.

Artículo 153 Jama'ojmtya'p nä tyunhtzi'yaju'äk toto'jayeta'p mumu pän kota, nta mujspa tzyäjkayjä eyata'pä tiyätä'p wa' kyämetzyajā eya tiyätä'p pänijnyetta'p nä kye'yajupä'i toto'jayeta'p, o wa käme'tzyajtäjä tikota nä syunyaju nä kye'yajupä anhki'mku tyotojayeta'p y tiko ma 'yajyosyajtäjä.

Artículo 154 Pänta'p tyumkä'yipä o tumä päť kyowinajpäpä'i tumä tu'mäyajupa ka pyäkpa y myespa anhki'mku tyumit o ka anhki'myjapa, yänh'ista'p ma tzyamtzä'yaje jujtzye'äk y jujtzyekta'p ma syajyaje anhki'ku tyotyota'p.

Artículo 155 Ke'okyutya'p wya'kyajtäjpamä anhki'ku tyotyota'p mumu kotata'p y 'anhtzonhokyu tzyäjkayajpapä tumtumä kotata'p, kyä'weyjajpamä anhki'ku tyotyota'p, ma tzyampünhyajtäjä jutzä 'yanhki'pasye wäpä tzäjkü'yi y nta ma mujsi nyätzäyajā wä'nupä jana musipäsye 'yakmusyajtäjä. Ahnki'kutyäjkta'p tu'mäyajupä wäpä'ajku kyota'ijnye ijtyajumä kä'ojkitäyajupä mujspa kyojtyajā je anhki'ku tyotota'p wa mumupä'i mujsä kyenayajā, y wa jana tsyamusyajā iyä'ista'p nä kye'yajupä toto'jayeta'p.

Artículo 156 Jamata'p mumu toto'jaye'ijnye'ta'p 'anhtzo'nhojajpamä jutzä ijtusye yä anhki'mku tyoto'jaye'ojmä, nyitzäjkpa jyo'pi'kpa jama tzäjkajapa'äk: Jujtzye'äk

tzi'yajtäjpapä jutzä 'yankipasye yä anhki'mku tyoto'i jama'ojmä myayajpa, yänhtya'p ma myajaye yosjku jama' myayajpasye.

Metzapyä capitulo

Jujtzye'käsi ma tzyäjkpüjtyaje y jujtzye'käsi ma kä'wejayajtäji anhki'mku tyotota'p kye'yajupä

Artículo 157 Wa' mujsä kye'yajä toto'jayeta'p mumu'kotata'p anhki'mku'ijnye'ta'p nda ma yojoyaje nitiyä, ma yojoyaje ka jeitze 'yanhki'mpa ahnki'mku'i ka tzajmayajtäjpä jujtzye ma yojoyaje wa tzäjkpütayajtäjä y kä'wejayajtäjä ahnki'mku tyoto'jayeta'p nä kye'yajupä.

Artículo 158 Ka tzajmayajtäjpä wa yojoyajä wa mujsä tzi'yajtäjä ahnki'mku tyoto'jayeta'p, nä kye'upä'i ma yoje wina wa jeitze mujsä tzi'täjä tyoto, mapä yoje nta mujspa sone'ajä:

- I. Ka jujtzye kyoyojoyaju myesayajupä totota'p wa tzyäjkopuksyajä anhki'mku tyoto'yajeta'p.
- II. Jujtzye kyoyojoyaju wa kyä'weyaju.
- III. Ka kyoyojoyaju wa anhki'mku'i jyi'payä je totota'p, ka yäkse tyuntzi'yaju.

Artículo 159 Kä'ojkitäyajupa'i mujspa tzyamyajä jujtzya ma yojoyaje pe wa jana yojoyajä sone y tzyäjkaju jutzä tzyampasye anhki'mku tyoto'i yä Chiapas nasojmäpä, yänhtyam ma tzampnyajtuji tä'nhkuy' lapstäjkojmä ijtyajupä wa tzyapmusyajtäjä kä'ojkitäyajupa'i nye'ojmä. Tzyamyajupä jujtzye yojoyajä, yänhä wa mujsä nyä'tä jutzta'p tziyajtäjä anhki'mku tyoto'jayeta'p, y jeitzyetike tzi'yajtäjä tumä jaye juwä tzyampamä jutäpä täjkojmä wyänyajpamä tuminta'p (Banco'ojmä) ma kyoyojoyaje wa yäkse nä kye'yajupä'i anhki'mku tyoto jayeta'p mujsä yojoyajä nuä kye'yajupä.

Artículo 160 Anhki'mku tyoto jayeta'p mujspa tzi'yajtäjä y jana yojoyajä nitiyä, ka nä kye'yajupä ip'san toto'ojmtyiyäti. Anhki'mku' tyäjkista'p tu'mäyajupä wäpä'ajkukyota'ijnye mujspa tzyamyajä wa jana yojoyajä ma tzäjkpujtayajtäji' y kä'wejayajtäji'ajkä totota'p ka kyenyajpa ja ijtyajä tyämit tzyäjkajupä'i ke'okyu'.

Wa tzäikyajtjäjä musjapapä myusyajä mumu pä'nista'p, ka yänh'i kyopukskutya'p o kyä'wejkutyä'p syunpa wa yojoyaju, ma tzi'yajtjäji ka 'yajkenyajpa ke yojoyaju'ap.

Ka ja itätu anhtzonh'ojkyu ke'okyu'ijnye poya o jama'ojtya'p tzi'yajtjäjpapä y ka wuyunhsye tunhpäkpä, yänhi kyoyojku' kyopuksku'ijnye y kä'wejku' ma tzyäki kä'ojkitäyupä pä'nij.

Wäpä'ajku'ojmä, kä'ojkitäyupä pä'nij ma kyä'wejyaje totota'p ke'ayajtäjupä syajyajpapä'j'knhta'p toto'ta'p pä'tzyajupä ijtyajupä Mejico najsojmä.

Wa tzyajkyajtjäjä tzyampapä yä winapä jaye'i, ma yojoyaje jutzä tzyampasye toto'ij ijtyajupä juwä kejpapmä jujtzye ma yojoyaje myesyajpapä syajyajpapä'i toto'ta'p pä'tzyajupä ijtyajupä Mejico najsojmä, tzyamusyajupap anhki'mku tyoto'ojmtya'p yä Mejico Nasojmäpä (Diario Oficial de la Federación).

Ma kyä'wejyaje 'yantyi ke'ayajtäjupä jujtzye'ak nä kye'yajupä'i 'yajkenyajä ka yojoyaju'ap jujtzye tzajmayajtäjupä wa yojoyaju, o eyapä tiyä tzäikyajä jutza kyo'anhki'pasye mumu mäja anhki'mku tyoto'i o yä anhki'mku tyoto'i.

Makstujtapyä titulo

Anhki'mkutya'p jutzä musjapämä kyokijpyajä ja wä'ajapä toto'jaye'ta'p

Winapä capitulo

Jutzä mujspa metzyajtjäjä

Artículo 161 Nä kye'upä'i mujspa kyä'wejä, nye'kä'ojmä o eyapäojmä nyäyäpyapä wa tzyäkä, ma tzyakä tyoto o kyä'weja tänhku'y lapstäjkojmo, juwä wyakpämä mätyäki me'tzyajtjäjä totota'p y kyä'wejä instituto' anki'mkutyujkojmä o anhki'mku tyäjköjmä tu'mäyajupä wäpä'ajkukyota'ijnye 'yispäjkupä'isa'p toto jaye ke'okyu'ijnye, yäjta jama'käsi yojsku jama'ojmä pyäjkaju'äk anhtzonh'okyu o ma'ka'p ta'ne'äk jyamata'p anhtzonh'okyu'ijnye.

Ka 'yajktäjkäyajpa tyotota'p me'tzkukyota anhkimku tyäjkojmä tu'mäyajupä wäpä'ajkukyota'ijnye, yänh'i ma kyä'weje instituto' anki'mkutyujkojmä jyo'pi'k jama'ojmä pyäktzyonhyaju'ak toto'jaye.

Jujtzye'äk tyoto ka kyä'weyjajpa tä'nkuy' la'pstäjkojmä, anhtzonhojkyu mapä tzyäki instituto anhkikutyäjki jejtzyeti ma kyä'wejke'e.

Ka tyoto me'tzkukyota kyä'weyjajpa jaye'ojmä, anhtzonhojkyu ma tzi'yajtäji y pyäkyajä ijtumä anhkikutyäjk.

Artículo 162 Me'tzku'tya'p ma tunhtzi'yaje ka'nta itpa wäpä anhtzo'nhokyu tiyä'ijnye:

- I. Kenkopinyajupä totoijnyet'ap.
- II. Ka tzyamyjapa ja'itä toto'tap.
- III. Ka kä'ojkitäyupä nämpa nta mujspa tzyäkä.
- IV. Ka wene'nhojmtyi syajyajpa totota'p.
- V. Ka totota'p syajyajpapä nta jikä nä ke'ajyajtäjupä.
- VI. Ka'nta 'yanhtzonyajpa toto ke'okyutya'p jama'ojmtya'p nyä'ijtyajupä jutzä kyo'anhki'pasye mumu mäja anhkimku tyoto'i o yä anhkimku tyoto'i.
- VII. Ka anhtzonyajpa, syajyajpa, o nyä'ijtyajpa toto'ta'p ntatä mujsпамätä nkena o eyata'mpä ke'ne känuyi'ojma ja ke'ayajtäjepä.
- VIII. Ka syajyajpa, o nyä'ijtyajpa toto'ta'p jana mujsäptä näktyüyä y nta muspa kyenä nä kye'yajupä'i.
- IX. Jujtzye ma yo'yaje o jujtzyenhkäsi ma syajyajpa totota'p.
- X. Ka'nta tyunh tzi'yajpa tumä keokyu'tyoto.
- XI. Ka' tzyamkowä'nyajpa o nta 'aktäjkuyajtäjpa wa mujsä myetzyajä nye'ta'p totota'p.
- XII. Ka ja itä, ja wyäko tzäkyajä o ja nyä'ijtyajä jutzä mujsä 'anhtzo'nhoyajä mä'tzyäki.
- XIII. Tunhtzi'okyu tumäpä toto'ijnye'tipä.

Anhtzojnhokyu syajyajpapä kä'ojkitäyajupä pä'nij tzo'tzpa tumä wäko anhtzojnhokyu'ijnye wa mujsä metzyajtjä tiyä'ta'p minhpapä tzyampapä tukapyä,

tujtapyä, tukutujtapyä, majsktujtapyä, majkapyä, y majktumäpä fraccion'ojmä, musjpa nyäk kokijpyajke'ti wa metzyajtjä, ahnki'mkutyäjki wyinanhojmä.

Artículo 163 Kopinku' me'tzku'ijnye ja wä'ajäpä tiyä'ijnye'ta'p, ma nyä'iti usyanh'ojmä tiyä wa'kayajtäjpapä:

- I. Kä'ojkitäyajupä pyäktzyonhupä'i toto'jaye tzyäjkajumä kye'okyu.
- II. Nyäyi nä kye'upä'ij oyupä'i tzyake tyoto' o eyapä'ijnye nye'kä nyä'yäpyapä kyowi'na'ajä y, eyapä tyuka'ojmäpä nä kye'upä'i, juwä ijtyajumä tyäktä'p o jutzä syunyjapa wa kä'wejayajtjä anhtzonh'okyu.
- III. Ma'yokyu' tzi'yajtäjpapä anhtzonhokyu'ijnye ke'okyu tzyäjkajupä'kota.
- IV. Jama jujtzye'äk kä'wejayajtäju anhtzon'okyu tzyäjkupä'i ke'okyu o myujsu kye'okyu'ijnye tzyäjkupä, o kyä'weju'ak tyoto ke'okyu, ka'nta tzi'täjpa anhtzonhokyu'.
- V. Juwä ma mujsi mawä.
- VI. Tiyäta'p o tiko nä kyokijpyaju.
- VII. Tumä tzäjkopuksku' toto'ijnye nä kyokijpyajumä ja wä'ajäpä tiyä y toto kä'wejayajtäjpapä, ka wúyunsye nyä'ijtyajä anhtzonh'ojkyu' ke'okyu'ijnye.

Jejtzyetike mujspa kyä'weja totota'p y jujtzye nyä'ijtupä kye'okyu'ijnye tzäjkajupä wa' kyenyjä tzo'tzumä instituto anhki'mku tyäjki.

Ni tumä käsi'ojmä ma tzyäjkajaje wa'ku kyä'wejupä'i toto ke'okyu ma tzyamwuyu'nhaje yä tipyä kokipku' tzyäjkupä ja'ku me'tzyajtjä ja wä'ajajäpä tiyä.

Artículo 164.- Ka jaye' 'yajtäjkäyajupä ka'nta itpa wäpä anhtzo'nhokyu tiyä'ijnye'ta'p ijütäk tiyä ja tyu'myajäpä jutzä tzyampasye winapä articulo'i y instituto anhki'mkutyujki ja nyä'itä jutzä muspa wyätzäkä, ma tzajmayajtäji nä kyäwejayupä'i je toto, tumnyakati'ojmä y ma kyä'wejayaje jutzä tzyamusye wa pyäkä jayeta'p, wakä jejtzye mujsä kyä'wejä tiyä jyampäupa y tzyäkä mojsa jama'käsi yojsku jama'ojmä mayajupä jyo'pi'kpä jama'ojmä kyä'wejayaju'äk toto'jaye, ma tzajmayätäji ka'nta tzyäjkajapa tzajmayajtäujupä, ma tyänhpätzajkyaje jaye wa myetzyajä tiyä'ijnye'ta'p.

Ka kä'wejayajtäjäp tzameta'p yänhi ma yajkwintukä jamata'p nyä'ijitupä instituto anhkimku tyäjki waku yajwä'ajä wa myetzyajä tiyätä'p, jikomete ma myayaje jamata'p jyo'pi'ksye yojsku jama'ojmä tsya'manwajkyajupä.

Nta ma mujsi käwejayajtjä jaye näyipi'k tzyamupä nä tzyajkupä'i ke'okyu.

Artículo 165.- Instituto anhkimku tyäjki ma wyätzäki jutzä mujspa me'tzyajtjä ja wä'ajäpä tiyä, ma tzyäkyaje y nta ma mujsi 'yajkätäjä'nhäyaje wästäki'ps jama'käsi yojsku jamapyä, mayajupä jamata'p pyäktzonhyaju'äk toto', mujspa 'anhäyä jyamata'p tumä nyaka'ojmä ip'san jama'ojmtiyä'ojmä yojsku jamapyä.

Tunh päjkuyojmä ma tzyäjk kajkyaje' nä kye'yajupä'i wyäko'ajku'kota, y nta mujspa kyäyojyajä tiyä tzyamyajupä o sunä wyätzäkyajä ijtyusyeyijna winapä jaye'ojmä o keokyu'ojmä tzyäkyajupä wa tzi'yajtjä anhkimku tyotota'p, y wiyunhtzäkyajä tumtumäpä'i y mujsä 'yajkenyajä tzaptzapnayupä o jayupä tiyä'istam 'yankimyajpa y tzyäkyajpa mä'tzyäki wa kye'yaju nä syunyajupä.

Jutzta'p tzyajkyajä, jayeta'p y tzamwä'ajku' nyäputpapä tumyajupä instituto anhkimku'tyujki Mejico nasojmäp o Anhimkutyäjki kyokenpapä kojata'p ijtyajpapä mumu yä Mejico Nasojmä, jejtzyetike anhkimku'istya'p ijtyajupä kyenayajpapä'i mumu eyata'mpä nasta'p, kyokenyajpapä'i yukseta'mpä toto'jaye anhkimkutyä'p, ma mujsi tzyamwuyu'nhajyajä o kyäme'tzyajä tumyajupä instituto anhkimku'tyujki y yänhi mujspa nyäyäyä jujtzye'kta'p tzyäkpä jyayeta'p tzamwä'ajku'kyota.

Artículo 166.- Anhke tipyä poya o jama, pänta'p tzamtziyajtäjäp mujspa mye'tzyajä anhkimku tyotota'p kenkopinhayajupä wa mujsa tzyamyajä jutzä ijtyaju. Wa mujsä mye'tzyajä ma tzyame kä'ojkituyupä pä'ni jutzta'p wa tzyäkyajä 'yanhki'pasye toto'jaye'i tzyäjkupä kä'ojkitäyupä pä'ni wa mujsä wyä'nä mu'tzyäki anhkimku tyotota'p nyä'ijitupä.

Anhkimku tyotota'p wä'nyajupä o nta sunpapä wa myusyajä mumuta'mpä'i, ka syunyajpa wa myetzyaju tiyä'iyä pänta'p tzamtziyajtäjäp, wakä kyotzonyajä wyinta'p wa mujsä 'yak wä'ajyajä tumä yojsku, wäti wa jejtzye nä'ijtyajtjä y nta anhne'kupä toto'ojmtya'p, o nta musjpa nyä'ijtyajä yäксе ka tzyamyajpa wa yajyajä

kenkopinku' tzajkyajtäjupä toto'jaye'ijnyeta'p y tzä'yajä wä'nupä kä'ojkitäyupä'i kyä'ojmä o jujtzye'äk sunpa mesyajtjäjä ka ijtu mujata'mpä kojata'p y totzyäjkyajtjäpämä pänta'p, jutzä 'yanhki'mpasye anhi'mku tyoto'jaye'i yä Mejico Nasojmäpä y toto'jaye'ista'p kyo'anhki'mpapä mumu eyata'mpä nasta'p y kyokenke'tapä yä Mejico Najs.

Artículo 167.- Ijtu'ka'p tzamwä'ajku' metzyajtäjupä ja wä'ajapä tiyä'ijnyeta'p, Instituto anhki'mku tyäiki ma tzyäki tzäjkisku' jutzä kyenyajpa mumupä pä'nista'p, ka oye, ka'nta yaksyu, nama we'nyajupä, jujtzye'äk ijtpa tumä kipku' anhkim'ku tyoto käsipä'.

Ya tiyä'käsipä mujspatä näktyäyä:

- I. **ka oye:** Ka wyä'mä'yaju'ap ahnki'mku tyoto'jaye pyäjkintzyokyajupä ijtpä' pyämi, mujspapä myesyajä wa'pä' ajku'kota' 'yanhki'mpasye anhki'mku tyoto'jaye'i wa' pyotejyajä nä syunyajupä kye'yajä.
- II. **Ka yaksyu:** Ka ja' itä jutzta'p waku jana totzyäjkyajtjäjä nä 'yanhwajkyaju'äk anhki'mku tyotota'p, wakä tzi'nhpapä tzä'yajä mumu pä'nta'p.
- III. **Nama we'nyajupä:** Wa itä jutzta'p jana puityajä komek totzyäjkupä y kotzonyajtjäjä mumu pä'nta'p, wa jejtzye tzamwä'ajku' tzyäkyajä wäpä'ajku'kota y nta totzyäjkukota kumkukotata'p.

Artículo 168.- Instituto anhki'mku tyäiki ma tzyamwä'aje me'tzyajtäjupä ja wa'ajyapä tiyäta'p yäkse:

- I. Pyaktzonyaju'kap toto'jaye ke'ayajtjäpämä wa me'tzyajtjäjä ja wa'ajyapä tiyäta'p, anhki'mpapä kowi'na pänijnye tzamtziyajtäjupä'i ma kyä'wejaye eyapä pä't tzamtziyajupä mapä'i kyene, yänhi ma 'yojkene, kyipsi y tzyäkä toto'jaye tzyampämä ka pyäkyajpa o nda pyäkyajpa.
- II. Ka pyäkyajpa toto'jaye ke'ayajtjäpämä wa me'tzyajtjäjä ja wa'ajyapä tiyäta'p, pä'ni tzamtziyajupä mapä'i kyene ma tzyäki tumä mäja toto'jaye y ma tzyake wa kyenyajä nä kye'yajupä'i y anhki'mku'ista'p, wa jejtzye kuya jama'ojmä tzyamyajä tiyä ma tzyäkyaje.

- III. Jama'käsi tzyampasye metza'ojmäpä fraccion'ojmä yä anhki'mku tyoto'ojmä, myetzykäyita'p mujspa tzyäkyajä yaktyi tipyä toto'jaye, kyokijpyajä o 'yajkenyajä totota'p, nda ma mujsi 'yajkenyajtäjä tzya'manhwajkyajupap kä'ojkitäyajupä'i y eyata'mpä tiyätä'p ja itä'pä'i tyäjkäkyu yänh'ojmä.
- IV. Pät tzamtziyajupä mapä'i kyene ke'okyu, mujspa tzyamä ka itpa tu'mku myetzykäji'nhta'p wa wäpä tyunhpäkä me'tzku ja wa'ajyajäpä tiyä'ijnyeta'p.
- V. Yaju'ka'p jamata'p nyä'ijtyajupä'ijna jutzä tzyampasye metzapyä fraccion'ojmä yä articulo'ojmäpä, pä'ni tzyamtziyajupä mapä'i kyene ke'okyu ma tzyame wa 'yanhkamyajä 'anhki'myajtäjupä.
- VI. Instituto anhki'mku'i nta mujspa ojkitätyäji wa kyena toto'jayeta'p kä'wejatyäjupä kä'ojkitäyupä pä'nij, tzyamyaju'ka'p wa 'yanhkamyajä 'anhki'myajtäjupä.
- VII. Tzyamyaju'ka'p 'yanhkamyajä 'anhki'myajtäjupä, toto tzyäkyajupä ma tyänhtzi'yaje wä'ajkukyota, i'psanh jama käsi'ojmä.

Artículo 169.- Instituto'i tzyamwä'ajku'ojmä mujspa tzyamyajä:

- I. Wa tyänhpätzajkyajä o 'yaktentzyäyajä toto jayeta'p.
- II. Wa wyä'anhjamyajä anhtzonh'ojkyu tzyäjkupä pä'ni kä'ojkitayupä'i.
- III. Tyunse'tyajä o wyä'tzäkyajä anhtzonh'ojkyu tzyäjkupä pä'ni kä'ojkitayupä'i.

Artículo 170.- Toto ke'okyu wa me'tzyajtäjä ja wa'ajyajäpä tiyätä'p, mujspa tyänhpätzajkyajä y jana tyunhtzi'yajä jujtzye'äk:

- I. Ka 'yaktäjkäyajpa eya poya'ojmä kätäjkuka'p poya jutzä tzyampasye anhki'mku tyoto'jaye'i 161 articulo'ojmä yä anhki'mku tyoto'ojmä.
- II. Ka nä tyuntzi'yaju anki'mku'ojmä juwä kyenyajpamä totojayeta'p kyo'anhki'myajpapa'istä, wa kyokijpu wyit tzyäjkupä'i ke'okyu.
- III. Jana wyätzäkä wa'kayajtüjupä tzyampapä 162'pä articulo'ojmä yä anhki'mku tyoto'ijnye.
- IV. Jana tzyamwätzäkyajä'ajkä tzajmatyäjupä jutzä kyoanhki'mpasye 164'pä articulo'ojmä yä anhki'mku tyoto'ijnye.
- V. Ka tzyäkyajpa toto'jaye wa musjä kyokijpyajä tzamwäjukyutya'p ahnki'ku toto'jaye'ijnyeta'p tzi'yajtäjupä.

VI. Kan ä tzyäkyajupä tumä kämetzkytyi.

VII. Ka nä tzäjkupä'i ke'okyu ma 'ya'nhüyi kye'okyu wa me'tzyajtjä ja wä'ajyapä tiyätä'p, yänhtya'p ka jomyepä toto'jayeta'p nä 'yakmetzyajtjtyo'upä.

Artículo 171.- Toto'jayeta'p me'tzku'ijnyeta'p ja wä'ajapä tiyä'ijnyeta'p ma yaktentzyä'yaje, myumu'ojmä o wene'nh'ojmä ka pyäktzonhyaju'kap, ma wyätz'jkyaje weneta'pä tiyä jyaye'ojmota'p:

I. Ka nä tzyäjkupä'i ke'okyu nämpa nta'p ma tzyäki.

II. Ka nä tzyäjkupä'i ke'okyu ka'pa nä tyunhpäjku'ak kye'okyu.

III. Ka kä'ojkitäyupä pä'ni nä kyenupä'i jyawyätzäkpä o tyänhse'tpa waku nä me'tzyajtjäupä ja wä'ajyapä tiyätä'p jana nitiyän tzä'yä.

IV. Ka pyäktzyonyaju'ka'p ke'okyu' tyoto wa me'tzyajtjä ja wä'ajyapä tiyätä'p, kejpa tumä ja kyipsyapä tiyä wa jana tyünhtziyajā jutzta'p 'yanki'mpasye yä capitu'ojmä.

Artículo 172.- Tzamwä'ajkutya'p tzäkyajtjäpapä mapä 'yajkoputi me'tzku' ja wä'ajyapä tiyä'ijnye'ta'p ma tzampunhyajtjä, ma tujkyaje jaye'ojmtya'p mä'tzäyi tzyamyajpamä y tiyä tzyamwätzäkyaju y ma jyi'puyaje tukanhpänista'p tu'myajupä tzamtzi'yajtjupä 'yajwä'ajyajā, ma kyotzonhyajā kyowina'ista'p 'yanhki'myajpapä'i.

Jaye tzamwä'ajkutya'p ma käwejayajtjä anhki'mkutya'p y tzyäkyajupä'i ke'okyu y ma tzamusyajtjä ne'ksäyupä juwä musämä kyenayajā anhki'mku tyäjköjmä, tuka jamapji'k yojsku jama'ojmä wyämä'yajuka'p.

Kä'ojkitäyupä pä'ni ma kyä'weje jaye Instituto anhki'mkutyäjköjmä ja'ku myusä tzyäkyaju'ap tzamwä'ajku', tuka jamapji'k yojsku jama'ojmä.

Wempe tipya'ojmä, tzamwä'ajku'ojmtya'p ma tzyamyaje jutztye'äk y jutzä ma tzyäktä'nyaje y jutzä ma tyunhtzi'yaje wa tzyäkyajā, yänhtya'p nta ma musji 'yak'kätäkyajā majka jama yojsku jama'pyä wa tzi'yajtjä totota'p.

Ka jutzä kyi'psyajpa, Instituto anhki'mku tyäjki, mätyäki jayupä, mujspa wyäkä tzi'yajtjä wa a'nhäyajtjä jyamata'p ka yojsku'yi yäkse syunpa.

Artículo 173.- Tzamwä'ajkutya'p Intituto anhki'mku'i tzyäjkpapä mujspa nakajkyajtjäjä, nta'p ma mujsi wätzäkyajtjäjä y ni iyä'i ma mujsi nyäk'kokijpyaje kö'ojkitäyajupä pä'nista'p.

Tzamwä'ajku'ojmä me'tzku'ijnye ja wä'ajyajäpä tiyä'ijnye'ta'p, Intituto anhki'mku'i ma tzyajmaye pänta'p jutz't'ap mujspa tzyäjkjyajä tyotota'p wa kyokijpyajä.

Artículo 174.- Tzamwä'ajkutya'p tzyäjkpapä Instituto anhki'mkutyäjki pujt'papä me'tzku'ijnye ja wä'ajyajäpä tiyä'ijnye'ta'p, 'yanti eyata'mpä pu'nista'p mujspa kyokijpyajä ka tzyäjkjyajpa Instituto Anhki'mku tyäjköjmä ijtupä yä Mejico nasojmä, ka kyä'weyjajpa toto'jaye juwä tzyamyajpamä nta oye'pä tzi'yajtäjupä, yänhä ma tunhtzi'yaje jutzä 'yanhki'mpa toto'jaye'i kyo'anki'mpapä' mumu Mejico najs, o eyapä' anhkimku'ojmä tzyäjkjyajpamä toto anhki'mkutya'p ijtupä mumu yä Mejico Nasojmä jutzta'p kyo'anhki'pashe anhki'mku tyoto'ista'p.

Artículo 175.- Tumu'yajupä pänta'p Instituto anhki'mku tyäjkinjye ijtupä yä Mejico Nasojmä, ijtyajupap o nyäyayajpapä Instituto anhki'mkutyäjki, mujspa kyo'anhki'mä wa metzyäjtjäjä y 'yispäjkjyajä me'tzkyutya'p ijtyajupä ja tzyamwä'ajyäjätipä ka kyenyajpa ma 'yak yosyajtäji, yänhä ma tzyäjkjyaje jutzä 'yanhki'mpasye toto'jaye'i kyo'anki'mpapä' mumu Mejico najs.

Metzapyä capitulo

Wa 'yaktanu tzamwä'ajkyutya'p Instituto anhki'mku'i

Artículo 176.- Kä'ojkitäyajupä pänist'ap, anki'kutyäkji'k tu'mäyajupä kyenpapä'i wäpä tzäk'ku' ma 'yaktanyaje mä'tzyäki tzamwä'ajkyutya'p Instituto anhki'mku'i tzyäjkpapä y ma tzyajmaye jaye'ojmä nap tzamwä'ajyajupä; ka ijtü eyata'mpä tiyäta'p tzamwä'ajku'ijnye'ta'p, Kä'ojkitäyajupä pänist'ap mujspa wya'kayajä Instituto anhki'mkutyäjk mä'tzyäkipä tzäktäjupä jaye'ojmä wa a'nhäyajtjäjä jyamata'p wa 'yaktanu tzamwä'ajkyutya'p.

Jaye mapä kyä'weyjaje mujspa ma tzyajkyajä tuka winapä yojsku jama'ojmtya'p tzi'yajtäjupä wa 'yaktanu tzamwä'ajkyutya'p, u ka Instituto 'yanhtzowä toto'jaye tzo'tzupä kätäjkjyajupap mojsa jama käsi'ojmä.

Artículo 177.- Kä'täjkaju'ka'p jamata'p jutzä tzyampasye wi'nojmäpä articulo'i, Kä'ojkitäyajupä pä'ni ma tzyajmaye Instituto anhki'mkutyäjk 'yakta'nyajupap tzamwä'ajkyu'.

Instituto anhki'mkutyäjki, ma kyene tipyä toto jaye tzäjkajtäju, y jyopi'sepä jama'ojmä yosjku jamapyä pyäktzonhuäk je jaye, ma 'yajkenyaje pä't nä wya'kupä'i toto jaye wa'ku yänh'i mojsa jama'käsi minyajpapä, tzyamä tiyä sunpapä tzyamjä jutzä kyo'mäpyasye nye'kä. Ka je jama'ojmtya'p pä'ni nä wyakupä'i toto jaye nämpa ke 'yakta'nyajupä tzamwä'ajku' nta jutzä 'yankimusye Instituto'i, ma tzyame tiyä' jejtzye nä 'yaj ki'psu y tiko jejtzye nä kyomä'yu.

Artículo 178.- Instituto anhki'mkutyäjki ma tzyamanwake, mojsa jama'käsi yojsku jama'ojmtya'p mumu tiyä tzyamupä pä'ni nä wyakupä'i toto jaye jejtzyetike me'tzku'ijnye tzäktäjupä. Ka Instituto anhki'mkutyäjk nämpa tujku'ap tzamwä'ajku, ma tzyakputi tumu tum'ku tyoto'jaye tzamwä'ajku'ijnye y 'yanhkimi wä'nyajtäjä. K aja tukiti tyoto'jaye tzamwä'ajku, Instituto anhki'mkutyäjki ma tzyäki:

- I. Ma tzyäki tumä toto jaye juwä tzyampamä ja tukäti tzamwä'ajku.
- II. Ma tzyajmaye kyowi'na 'yanki'mpapä'i nä kyenupä'i wa itä tzamwä'ajku, wa'ku yäkse mojsa jama'ojmä, tzäjkajtäjä tyoto'jaye tzamwä'ajku'ijnyeta'p.
- III. Ma tzyame jutzta'p ma makje'jsyajtäji y 'yakyojyajtäji, jutzä kyomäyajpa, jutzä o tiyä ma tzämtzi'yajtuji o tzäjkajyajtäji, jutz'ta'p kyo'anki'mpasye nä minupä titulo'ojmä yä anhki'mku tyoto'ijnye.

Majkapyä titulo

Jutzta'p ma makje'ksyajtäji y 'yakyojyajtäji

Winapä capitulo

Jutzta'p ma makje'jsyajtäji

Artículo 179.- Instituto anhki'kutyäjki, kyo'anhki'mpasye'nhojmä, mujspa tzyajmayä anhki'mku yosyajpapä kyenpapä'i wa tujkyajä toto jaye

tzamwä'ajkutya'p, o ijtyajupa tumäyajupä sindicato'ojmä, **we'nyajupä politico** (partico pol'itico), o wempe tipyä päť, o päť kyowi'najpapä'i tumä tu'mäyajupä pänta'p kyenpapä'i, tiyäta'p mujspapä tujkyajä wa makje'ksyajtäjä wa wiyun tzäjkyaä tiyä tzyamyajupä.

- I. Toto jaye juwä ni'astüjpamä.
- II. Wa kyoyoju tumit \$ 10,956.00 (Diez mil novecientos cincuenta y seis pesos 00/100 M.N), o kimanhüya \$ 109,560.00 anhkä (Ciento nueve mil quinientos sesenta pesos 00/100 M.N), mayokyu ame ame ma tzyäkjomye'ajyaje, jutzä'p tzyamwä'ajyajpasye tu'mäajyajupä mujkokyu tzyäkjomye'ajyaje y tzyäjkyaäpapä.

Ka kä'ojkitäyajupä päni nta myojoyajpa ma tzapmusyajtäji juwä kenyajtäjpamä tzyäkpapä anhki'mku'tyäjki kyenajpapä'i wäpä'ajkutya'p Instituto anhki'mku tyäjkijnye y kenyajä jutzta'p ma tzyäjkyaä tzyamyajpapä.

Ka jana myäyjajpä tzyamupä Instituto anhki'mku'i y yänhä tumä'ajpa kojaji'k o tumä nta oyepä ki'psokyu 'yanki'mpasye 183'pä articulo'i yä anhki'ku tyoto'ijnye, Instituto anhki'mku'i mujspa nyiwakäyä nä tujkyajupä tiyäta'p eyata'mpä anhki'mku'ojtya'p muspapä'i kenyajä.

Tzajmayajtäjpapä wa kyoyoajä koja' patyaju'ajkä, nta ma muji yoajyä anhki'mku tyuminji'k.

Artículo 180.- Wa' tzyamyajä jutzye ma "akyojyajtäji kojata'p 'yanki'mpasye yä capitulo'ojmäpä jaye'i, Instituto anhki'mku'i ma kyene':

- I. Ka mäja koja tzäjkupä Kaä'ojkitäyupä pä'ni, ma tzyamyaje jutzye tyotzyäkku ijtu, ka kyenajpa ja sunä'ajkä tzyäjkyaä tzajmayajtäjpapä, jutzye yamu wa jana myojoyajä tzyamupä Instituto anhki'mku'i y jutzye tyotzäjku 'yanhki'mkutya'p, tzäjkyaäpapä y nye yoskutya'p.
- II. Ka ijtu tyumit koja pa'tupä.
- III. Ka tzyäk'ketati jana mojokyu myenakojmä.

Instituto anhkí'mku'i ma tzyäki toto jaye' mamä tzyame jujtzye anhkä kyojamyajpa tumtumäpä yosjku'ojmä tzamtzi'yajtäjupä wa' kyenyaaju kojata'p y tzyamyajä ka jujtzye mäjata'p ja mojoyajä'ajkä y tzyäjkyaajä'ajkä yoskutya'p y anhtzonhokyutya'p y tzyamyajke'e jutzä ma 'yak'koyojoyaje wa tzäjkyaatäjä, jutzä ijtusye anhkí'mku tyoto jaye'ojmä yä capitulo'ojmä.

Instituto anhkí'mku'i mujspa wya'kä koja' pä'tupä pä't wa tzyamä jutzä ijtu wa'ku mujsä kyenyaajä ka ijtu tyumit, ma tzajmatyäji ka'nta sunpa tzyamä jutzä ijtu, mujspa a'nhäyä mapä 'yajyojoyaje y ma kyenyaaje totota'p jujtzye ijtusye winapä tzyame'ojmä tzyäjkupä, tosyeta'mpä ijtyajupä jayajupä anhkí'mku'ojmä tzapmusyajtäjpamä mumu pänkotata'p, ka ijtyaju wujä mujsämä kyenyaajä totota'p o tä'nkuy lapstäjkojmä, o eyapä tiyä'ojmtya'p musämä kyenyaajä jujtzye pä'ni yitku, Instituto anhkí'mku'i itpa 'yanhkí'mku wa'ku mujsä wya'kä eyata'mpä anhkí'ku'ojtya'p toto jayeta'p ijtyajupä kye'nupyapä mujspa myejsa.

Näjmyajpa kojaptketati tumä pä't, tzyäjku'kap wina'naka y 'yayojoyajtäju y tzäk'ketati je koja myenakojmä.

Artículo 181.- Wa' 'yajkoyojoyajä kyojata'p ma tzäjkyaatäji' yäjta jama'käsi, mayajupa je jama'ojmä tzyi'yajpa'ak toto'jaye pä't koja tzäjkupä.

Ka anke 'yajkoyojoyajtäju'ap pä't ko tzäjkupä tzyampasye yä capitulo'ojmä nta yaj tzyäktä'nyajpa jutzä tzyamusye Instituto anhkí'mku'i, ma tzyajmayaje wa yakta'nä kyowinajpapä'i yojsku'ojmä, wa'ku mojsa jama'ojmä tzyajmayajä wa 'yakta'nyaju y jana tzyakä eyapä jama'kota. Ka'nta 'yakta'nyajpa, ma 'yajkojoyaje yojspapä'i kyowi'na' jutzä tzyampasye yä capitulo'i.

Ka kätäjkyaaju jama tzi'yajtäjupä y ja 'yakta'nyajä, ma tzyamyaje jutzä ma akyojoyajtäji.

Artículo 182.- Tzyamyajupap jutzä ma 'yajyojoyajtäji ijtusye yä capitulo'ojmä, ma kyene y tzyäki Instituto anhkí'mku'i y yä'nistike ma tzyäki o ma mye'tze jutäpä anhkimku'i mujspa kyotzowä wa'ku tzyäjkyaajä, tzyäjkyaajä y tyunhtzi'yajä jutzta'p

'yanhki'mpasye anhki'mku tyoto'ista'p y eyata'mpä toto'yajeta'p tujkyajupä tu'mku'ojtya'p ijtyajupä.

Kyoyojoyajpapä koja'ajku'inye tzyampapä Intituto anshki'mku'i ma kyenyaje wa yojoyaju anhki'mku'ojmtya'p kyenpapä'i anhki'mku tyumit yä Estado'ojmä, y tunhpäkyajä jutzä 'yanki'mpasye toto jaye anhki'mku'i, y yänhi ma tzyi'se'te Instituto anhki'mkutya'jk mumu tumit täjkäyupä kyoyojoyaju'ajkä koja'kota, yä tumit ma myesyaje wa tzyapmusyajä y tzyampunhyajä jutzä mujspa tzyäkyajä wa kyenyajä anhki'mku toto jayeta'p, jejtzyetike wa'ku 'yanhmayajä mumu pänta'p y kä'ojkitäyajupä pänta'p.

Ka kyokijpyajpa nä tzajmayajtäyupa wa yojoyaju koja'ajyaju'ajkä, ma tzäkyajtäji tu'mku anhki'mku'ojmä juwä kyenyajpapä mumu kojata'p yä Estado'ojmä (Poder Judicial del Estado) juwä tzya'manhwäj'kyajemä wa janam yojoyajä, yänhä 'yantyi wä'ajkukyota tyunhtzi'yajupap tzajmayajtäju'kap wa kyoyojoyaju.

Metzapyä capitulo

Tiko ma 'yakyoyajtäji

Artículo 183.- Ma 'yajyoajtäji ja 'yajta'nyajä'äk yoskutya'p waka'yajtäyupä, jutzä ijtyusye yä anhki'mku tyoto jaye'ojmä, y mumupä toto jaye'i kyo'anhkipapä'istä, ka tä ntzäkpa yäntya'p:

- I. Ka'ntatä anhtzonhpa keokyutya'p wa kenyajtäjä anhki'mku tyoto'ta'p jama'ojmtya'p ijtyajupä jutzä 'yanhki'mpasye ankinki'mku tyoto jaye'i.
- II. Ka'tä tzäkpa jana oye, komekpa o untzampa wa'ku jana wäpa tyuhnpäkä ke'okyu tyoto'jaye nä kye'yajumä anhki'ku tyotota'p o kantatä tzapmujspa toto anhki'mkutya'p wäpä ajkukyota ijtyajupä tzyampasye anhki'mku tyoto'i kyo'anhki'mpapä'i.
- III. Ka'ntatä ntzäkpa jama'ojmtya'p tzi'yajtäyupä kyo'anhki'mpasye anhki'mku toto'yaye'i.
- IV. Ka tä mejspa, mpäkpa, tzampunhpa, nkäwä'npa, nkakpa, ntzitzpa, o yajpa, myumu o usyanh'ojmä, ka ja' itä tiko ntzäkä, nta mij anhki'mku'ojmä

ijtupä, toto'jayeta'p ijtyajupä wä'nupä kä'ojkitäyupä pä'ni kyä'ojmä y yosyajpapä anhkikutyäjkojmtya'p o juwä musämä ntyäjkäyä o mujsä mij yojsku'ojmäpä.

- V.** Ka sajpa toto jayeta'p ntatä näktyäpyapä o usyanh'oipätipä, tumä kene'ojmä nta mujsumätä nkena, nkä'weja eyata'mpä kä'wejkuy'ojmä y nta tzyamusye tzyäjkupä'i ke'okyu tyoto nä kye'umä mujsä nyä'itä anhki'mku tyotyota'p, ka anhtzonhkuy ntzäkpa jana itäpä'i juwä tzyampamä tiko jejtzye ntzäjku y kyo'snhki'mpsyeh anhki'mku tyoto jaye'i.
- VI.** Ka'nta ntzäkjomye'ajpa ijtyajupä totota'p käme'tzyajtäjpapä wäpä'ajkukyota jama'ojmtya'p ntzyipapä toto'jaye'i kyo'anhki'mpapä'i.
- VII.** Ka ntza'manwakpa jana oye o 'yuntzampa y nyämpa ja ijtyajä totota'p jujtzye'äk kä'ojkitäyupä pä'ni ma ijna tzyäki', yojsku'ijnye tzyäkpapä o 'yanki'mi'ojmä ijtupä.
- VIII.** Kamij nyämpa ja itä nitipyä totota'p y ka ijtu myumu'ojmä o usyanh'ojmä wä'nyajupä.
- IX.** Ka'nta jyatzyäkpa jana oye o untzamkij'k, yosku 'yanki'mi tzyäkpapä, myusokyu', yojsku o 'yanki'kuy, jutzä kyo'anhki'myajpashe toto'ojmtya'p.
- X.** Ka ntzäkpa eyata'pa tiyätä'p wa nhtzäkntzä nä kye'yajupä'i anhki'mku tyotota'p o nhtzajmayajä wa'ku jana tzyäjkayä ke'okyu.
- XI.** Kamij nhki'psup'ajkä ntzamkäwä'npa totota'p ja ijtyajutipä kenkopinyajupä wa wä'nyajtjä o jana musipä tzapmusyajtjä.
- XII.** Kamij nhkenkopinyajpa wa wä'nyajtjä, jana oye o untzameji'k, totota'p y jana akta'nyajä jutzä känäyi'ojmtya'p kyo'anhki'mpsyeh anki'mku tyoto jaye'i. Ma iti koja koyojku' itpa'äk tumä tzamwä'ajku winti mapä tzyäki Instituto ahmki'mku'i, wyuyunh tzamyaju'ka'p.
- XIII.** Ka'nta nämpujtyajpa totota'p wä'nyajupä wa nhkäyoyajajä kyenkopinku ka ja ijtyajap tiyä'i yak tzo'tzyaju o yajyaju'ap jyamata'p wa nä'ijtyajtjä, ka jujtzye'äk Instituto anhki'mku'i tzyamä ka ijtu pänista'p mapä'i myesyaje, o jana wyakayajä anhki'mkutya'p tu'mäyajupä kyenyajpapä'i wäpä tzäjkuy wa a'nhuyajtjä jyamata'p.

- XIV.** Ka'nta kyenyajpa jutzä känäyi'ojmtya'p ntzäkä jutzä tzyampasye yä anhki'mku tyoto'i, tzyäjkupajpa Instituto anhki'mku'i.
- XV.** Ka'nta myojoyajpa tzamwä'ajkutya'p tzyäjkupap Instituto anhki'mku'i, yojsku tzäkpapäsyepä.

Wa kyoyojoyajä kyojata'p tuminpi'k, nta ma mujsi yojoyajä anhki'mku tyuminji'k.

Artículo 184.- Ka ntzäkpa titya'p tzyampapä winapä articulo'i, ma kyojapa'te y 'yajkyojä Instituto anhki'mku'i y ka jutzta'p kyenpasye ma tzyajmaje eyapä anki'mku' mujspapä'i kyenyajä wa tyumtzyamyajä o 'yajyojoyajä jujtzye kyomäyajpasye.

Artículo 185.- Ka tä koja tzämtzi'yajpa tujkpapä tunhpäkuy'ojmä tzäjkajpapä anhki'mku'ista'p ja nhtzäjkätä'äjkä tzyampapä 183'pä articulo'i yä kyo'anhki'mpapä'istä, eya kene'tamte tzäjkajajtäjpapä tumä pänkota o muja koja'kota'ta'p tujkyjapapä yäkseta'mpä tiyä'ijnye'ta'p.

Koja tzämtzi'ku' ma tzamyajtäji, ne'ne wuyunh tzame'ojmä, y ma tzäjkajajtäji jutzta'p mujspasye tzyäjkajajä 'yanki'mpasye ahnki'mku tyoto'ista'p y koja yojkutya'p jejtzetike ma tzäjkajajtäji ne'neta'p jutzä tzyamyajpasye anhki'mku'ista'p kyenyajpapä'i yukseta'mpä tiyäta'p.

Instituto anhki'mku'i mujspa nyitzyamäyä anhki'mku'ista'p wyi'nanh'ojmä kyenyajpapä'i kojata'p anheke'tipä tiyä ijtpapä 'yajkoja pa'tpapä'i yä anhki'mku tyoto'käsipä y tzyamä o y'ajkenä tiyä ijtyajupä musjapapä'i 'yaknäkyäyä je koja'ijnyepä tujkupä, jutzta'p kyo'anhki'myajpasye anhki'mku tyoto'ista'p ijtyajupä.

Artículo 186.- Ka' **we'nyajupä politico** (partico político) nta ntzyäjkajpa wya'kpapä wäpä tzäk'kuy'ijnye y toto kämetzkutya'p ijtyajupä, Instituto anhki'mku'i ma kyene, jutzä kyomäpyasye, ma tzyajmaje Insituto ahnki'mku ijtpapä yä mejico nasojmä kyenpapä'i vota'tzäjknamä y/o Insituto ahnki'mku kyenpapä'i wa mumu pänta'mi mujsä zyäjkajajä vyoto'ta'p, wa wyätzäkä jutzta'p kyenpasye, y jana itä totzyäk'ku koja'ijnyeta'p ijtyajupap **we'nyajupä politico'ijnyet'ap** (particos políticos) ahnki'ku tyoto jaye'ta'p'ojmä ijtyajupä.

Ka koja pa'tyajpa myesyajpa'ajkä tumit nu'ksku'pyä o anhki'mku tyuminta'p, tumäyajupä sindicato'ojmä o wempe tipyä päť, o päť kyowi'najpapä'i tumä tu'mäyajupä pänta'p, pyajkyajpapä'i o myesyajpapä'i ahnki'ku tyuminta'p o nyä'ijtyaju'ajkä anhki'mku', Instituto anhki'mku'i ma yak'isi yojskupyänta'p ijtyajupä kyenajpapä'i yä tiyäta'p kä'ojkitäyajupä pä'nijnye'ta'p yänh'ojmä ijtyajupä o kyenpapä'i nye yoskutya'p, ka anhki'ku yosyajpapä, wa kyowätzäjkyaju anhki'mku tunhpäk'kutya'p ijtyajpapä.

Wempe tipyä pänta'p o päť kyowi'najpapä'i tumä tu'mäyajupä pänta'p pyajkyajpapä'i o myesyajpapä'i ahnki'ku tyuminta'p o nyä'ijtyaju'ajkä anhki'mku', wäti wa syajyajä toto jayeta'p tzyampapä kä'ojkitäyupä pä'nij, kyenä mä'tzyäki anhki'mku wäpä'ajkukyota, kyenke'a y 'yanhtzowa keokyu'tya'p toto jaye anhki'mku'ijnye'ta'p.

Artículo 187.- Jikä ojmotä'p koja pa'tupä päť nyä'itä ahnki'mku yojsku, Instituto anhki'mku'i ma kyä'wejaye yojskupyänta'p ijtyajupä kyenajpapä'i yä tiyäta'p ahki'mku'ijnyeta'p wa kyenajjä, ni'tzyamäkyu'ji'nta'p ijtyajupä, toto jayeta'p nyä'ijtyajupä'i mumu tiyäta'p musjpapä 'yajkena koja anhkimku ijtupä.

Yojskupyänta'p ijtyajupä anhki'mkutyäkojmtya'p yispäjkyajpapä'i yä tiyäta'p ahki'mku'ijnyeta'p ma tzyajmayaje Instituto anhki'mku kyo'yajyaju'ka'p tyuntzi'yajupä tiyä jejtzyedike tzäjkyajupä wa yak'koyojojajä.

Artículo 188.- Wa' mä'tzyäki tyunhtzi'yajä tiyä tzyampapä winapä articulo'i, Instituto anhki'ku'i ma tzyäki tumä ni'tzamukyu' kyä'wejpapa yojskupyänta'p ijtyajupä anhki'mkutyäkojmtya'p kyenajpapä'i wa itä wäpä anhki'mku', juwä tzyampamä sunyi tiyä tiyä tzäjkyajtäju o ja tzäjkyajtäjä, kyenpapä ka tyotzyäkpa wa mesyajtäjä yä anhki'mku tyoto y mujsä itä tumä koja'ajku'.

Jejtzyetike ma tzäki tumä toto juwä tyu'myajämä mumu tiyäta'p musäpä 'yajkena wa mujsä numyajä ka kejpamä je koja' tzäktäjupä. Wa mesyajtäjä, ma kyenayaje jutzä na tumä kenyajpa totota'p koja'ijnye'ta'p y totota'p 'yajkenyajpapä.

Ni'tza'mäkyu y totota'p tyu'myajupä mumu tiyä'ijnye'ta'p mujspäpä 'yajkena ma kyä'wejayaje yojskupyänta'p ijtyajupä anhki'mkutyäkojmtya'p kyenyajpapä'i ijtyajä wäpä anhki'mku' yäjta jama'käsi minyajpapä, myuspa'ka'p Instituto anhki'mku'i tiyä tujkupä.

Artículo 189.- Jutzye'äk kyenyajä ke pänta'mte nta mojoyajpapä kä'ojkitäyajupä ja nyä'ijtyajäpä'i musokyu' anhki'mku yosyajpapäsyä, Instituto anhki'ku'i musjpa kyena y mesya 'yanhki'mku wa musyajtäjä y wyätzäjkyajä tunhtzi'kuy koja yojku'ijnye jutzä 'yanki'mpasye mumupä anhki'mku tyoto'i y yä anhki'mku tyoto'i, y mujspa mye'tzä jutzä 'yak koja pa'tyajä y tzyämtzi'yajä wa yojyajä.

Artículo 190.- Tunhtzi'ku'y tzyampapä winapä articulo'i ma nyitzäki jyama Instituto anhki'mku'i kyä'wejayu'kap toto wa 'yak mujsä pänta nta mojoyajpapä koja'pa'tupä.

Toto'i ma tzyame sa'sa jyaye'ojmä tiyä'ista'p 'yak tzo'tzyaju tunhtzi'ku'y koja'ijnye, y tzyamke'e jutzye jama'ojmä pänta ja mojoyapä koja'pa'tupä wa mojsa jama'käsi, mayajupä pyäktzyonh'u'kap tyoto, mujsä mye'tzya y 'yajkenä totota'p nye'kä kyi'pspapä wäta'p y jyayä tiyä tzyamtyo'papä wa kyokipä wyit.

Ka'nta tzyäjkpa, Instituto anhki'mku'i ma wyätzuki, jä'nä, ijtyajupä toto'ji'nhta'p nyä'ijtyajapä.

Artículo 191.- Anhtzo'okyu'ojmä pänta ja mojoyapä koja'pa'tupä ma tzyame tumtumäpä tiyätä'p nä tzämtzit'jupä tzame'ojmä, mujspa wyuyunhtzamä, tzyamkäwä'nä, tzyamä jana yispäkä nta nye'ajkä, o tzyamä jutzä tujkyaju, jutzä kyi'pspasye, y 'yajkenä tototap o tzameta'p muspapäji'k tzamkowätzäkä je koja wa kyokipä wyit 'yajkenupapji'nhta'p.

Ka 'yajkentyo'pa eyata'mpä tzäkita'p mujspapä ma 'yajkena juwä ijtyajumä tityap o tujkyajumä wuyunhsyeta'mpä, ma tzyamyaje jutzta'mte y tzyamajke'e näyita'p y juwä ijtyajumä mapäi kyenyaje o kyenyajupä'i tujkupä, ajkenyajtäjä tiyä ma kä'me'tzyajtäji yä tiyä'ijnye. Ka'nta tzäkyajtäjpa nta ma mujsi nämyaja wyinpäyajupä jutzä kyenyajemä.

Instituto anhkí'mku'i tzyamwä'ajku'ojmä y mojsa jama'käsi, ma tzyame ka pyäkpä o nta pyäkpä 'yajkenyajupap tiyäta'p koja kokipkukyota y ma tzyame tiyä ma tzyäki.

Ka wäpä kyomäpya, ma tzyame juwä, jama y ti'ora ma kyenyaje tiyäta'p ijtyajupä koja kokipkukyota ka jejtzye kyenpa wäpä, jama ma tzyajkyaje mojsa jama'käsi kätäjkyajpapä pyäktzyonyaju'ka'p tiyäta'p koja kokipkukyota. Ma tzyäkyaje tumä toto tu'mku'ijnye juwä kejpamä tu'myaju'ap y kyenyaju tiyäta'p koja kokipku'ijnye.

Artículo 192.- Kyenyaju'ka'p tiyäta'p koja kokipku'ijnye, ma kyä'wejayaje jaye koja pa'tu'pä y nyä'ijtu mojsa jama mayajupa jyo'pi'kpä jama'ojmä pyäktzyonhu'ka'p toto jaye kä'wejatyäjupä, wa 'yajkena jyaye mujsäpäji'k kyokipa wyit. Yajyaju'ka'p jamata'p nyä'ijtyajupä ma y Instituto anhkí'mku'i ma tzyäki tumä toto tzyamwä'ajku majka jama'käsi kätäjkyajupap jama'ojmä 'yankamyaju'ka'p anhkí'mku'.

Ka tu'myajupä pänta'p Instituto anhkí'mku'ijnye ijtu tiyä' kyenyajuma mujspa tumnyaka'ojmä 'ya'näyajā jamata'p jujtzye tzyamyajpasye itpa'anhkä kowä'ajku'.

Kowä'ajku ma tzajmatyäji koja pa'tupä pänt mojsa jama'käsi y nä minyajup majka jama'ojmä pyäktzyon'u'ka'p toto kowä'ajku, ma tzyapmusyaje 'yaktujkyaju'ap kowä'ajku'.

Artículo 193.- Ka itpa kokipku' nta wyä'mäpya'ajkä tuntzi'kuy koja koyoju'ijnye mujspa tzyamyajā wa janam yojyajā y ma tzyäkyaje anhkí'mku'ojmä juwä kyenyajpapä mumu kojata'p yä Estado'ojmä (Poder Judicial del Estado), 'yantyi kowä'ajku'kyota y koja koyoju'kyota tzyämtzi'yajupä tunhpäk'ku'ojmä koja koyoju'ijnye tzyampapä yä capitulo'ojmä.

Winapä jaye, jana tyotzyäku tzyamwä'ajku' tzyäjkupap metzku'ijnye instituto anhkí'mkutyäjki y eya tzyamupa instituto anhkí'mkutyäjki yä Mejico nasojmäpä yäntya'p tumätzäjkyaju'ap, tyumtzyamyaju'ap y ni'iyä kä'ojkitäyupä pä'ni nta ma mujsi nyäk'kokijpäyä y 'yaktanku eya känäyite tuntzi'ku'ijnye'pä tzyampapä yä capitulo'ojma.

Artículo 194.- Toto jayeta'p tzyamyajpamä tujkyajupä tiyäta'p y kyowä'ajku' tzyampapä yä titulo'ojmä, ma kenyajtäji y tzäjkyaajtäji jama'ojmtya'p jutzä kyo'anhki'mpasye 156'pä articulo'ojmä yä anhki'mku tyoto'ijnye'pä.

Jamata'p ma mayajtäji jyo'pi'kpä jama'ojmä jama'yojskupyä pyäktzyonhu'ka'p toto jaye kä'wejayajtäjupä.

Artículo 195.- Toto tzamwä'ajku y tzyäkpapä Instituto anhki'mku'i mätyäki ma tzyame tiko y jutzä tzyäjkü, yänhi ma nyu'iti usya'nhojmä tiyäta'p wa'katyäjpapä:

- I. Jama myusayaju'äk tiyä nä tujkupä.
- II. Kyi'psokyitya'p y tiyä tzyamyajpapä mumu tujkupä'ijnye.
- III. Ka tyumtzamyajpa ijtu o ja itä tiyäta'p 'yak koja pa'tpapä'i.
- IV. Jutzta'p wa mujsä 'yak koyojoyajä y jutzä mujspa wyätzäjkyajä.

Ka mesyajtäjpä eya tiko'ta 'yak isyajpapä'istä pänij nyäyita'p ma tzajkayajtäji wa 'yanhki'myaja tiyä sunpapä tzyäjkyajä jutzä y jutya'p musämä, kyo'anhki'mpasye anhki'mku tyoto'ista'p ijtyajupä.

Artículo 196.- Musjpa kākajkyajä tzyampapä yä anhki'mku tyoto'i koja koyoju'ojmäpä anhki'mku tyotoj'ik tunhpäkuy'ijnye kyo'anhki'papä'i yosyajpapä anhki'mkutyäjkojmya'p ijupä yä Chiapas nasojmä.

Artículo 197.- Koyojkutya'p tzyampapä Instituto anhki'mku'i, ma tzäjkyaajtäji anhki'mku'ojmtya'p kyenpapä'i anhki'mku tyumit yä Estado'ojmä, jutzä 'yanki'mpasye anhki'mku tyoto'ista'b, je tumit pyäjkyaajpapä ma tzyi'se'tyaje Instituto anhki'mkutyäjk myumu'ojmä täjkäpyapä koja koyojkutya'p, yänhtya'p ma myesyajtäji wa tzyapmusyaja y tzyampunhyaja jutzä mujspa tzyäjkyajä wa kyenya jä anhki'mku toto jayeta'p, jejtzyetike wa'ku 'yanhmayaja mumu pänta'p y kä'ojkitäyajupä pänta'p.

Artículo 198.- Koja koyojkutya'p tzyampapä yä anhki'mku tyoto'ojmä kä'ojkitäyajupä'kota ja nyä'ijtyajäpä'i musokyu' anhki'mku yosyajpapäsye, ma akyojoyajtäji jejtzye:

I. Ma tzajmatyäji, tumnaka'ojmä, wa'ku käojkitäyajupä pä'ni 'yakta'nä jä'nä tzajmatyäjupä, jutzta'p tzyampasye yä anhki'ku tyoto jaye'i ka nämyajpa ma kyoyoje kyoja tzyäjkupä ijtyujupä jaye'ojmä I, III, V, VI y X 183'pä articulo'ojmä yä anhki'mku tyoto jaye'ijnye.

Ka tzajmatyäju'kap nta yakta'npä jä'nä nä 'yojkitäyajupä, jutzta'p 'yanhki'mpasye yä anhki'mku tyoto jaye'i, ka koja'pa'tu jutzä tzyampasye yä fraccio'ojmä, ma 'yakyoyajtäji \$ 10,956.00 (Die mil novecientos cincuenta y seis peso 100/M.N), känäyi'sye'nhojmä o mujspa 'yak yoja'nhätyjä \$18,260.00 (Diesciocho mil doscientos sesenta pesu'anhkä).

II. Koyoju' \$18,260.00 (Diesciocho mil doscientos sesenta pesu'anhkä), ka kojata'p tzyäjkuyajupä kyojampa jutzä tzyampasye II y IV fraccion'ojmä 183'pä articulo'ojmä yä anhki'mku tyoto'ijnye.

III. Koyoju' \$58,432.00 (Cincuenta y ocho mil cuatrocientos treintay dos pesu'anhkä) o ki'manhäyä \$109,560.00 (ciento nueve mil quinientos sesenta pesu'anhkä), ka kojata'p ijtyaju jutzä tzyampasye fraccion'ojmtya'p VII, VIII, IX, XI, XII, XIII, XIV, y XV 'ojmä 183'pä articulo'ojmä yä anhki'mku tyoto'ijnye.

Ma a'nh'äyi kyoyoju' usya'nh'ojmä \$3,657.00 (tres mil seicientos cincuenta y siete pesu'anhkä) tum tum jama'ojmä, ka ijtyaju itya'p ya'manhäyajpa tzyamyajpapä winata'mpä wenyajupä jaye'ojmtya'p (incisos anteriores).

Jujtzye tzyamyaju wa koyoyajtäjä koja'kotata'p, ma tzäjkwätzäjkuyaje ame ame jutzä'p tzyamwä'tzäjkuyajpasye tu'mäajyajupä mujkokyu' y tzyäkjomye'ajkutya'p ijtyajupä.

Artículo 199.- Ka'nta 'yakta'nyajpa tiyä 'yanki'mupä Instituto anhki'mku'i y kojata'p käweyajtäjpa emäk, Instituto anhki'mku'i ma nyi'tzyamäyi nä tujkupä eyata'mpä anhki'mku'ojmä wa kyenyaju.

Artículo 200.- Wa tzyamyajä jujtzye kyoyojoyajä koja'pa'tku'ijnye y wyämä'yajä kyoyojoykutya'p mapä tzyäjkyaaje jutzta'p ijtyajusye jayupä yä capitulo'ojmä, Instituto anhki'mku tyäjki ma kyi'psi.

- I. Ka komek mäja koja tzyäjkupä kä'ojkitäyupä pä'ni, ka ijtyaju tiyä'ista'p 'yajkojapa'tyaju totzyäjkutya'p 'yak'isupä; ka jyowi tzäjkupä, jujtzye yamu ja 'yakta'nä tzyajmayupä Insituto anhki'mku'i y jujtzye totzyäjku nye 'yanhki'mi, kyi'psokyu', myusokyu' o yojskutya'p.
- II. Ka ijtu tyumit koja pa'tupä pä't.
- III. Ka koja tzäjke'tati myenakojmä.
- IV. Ka 'yakta'nu jujtzye'tiyä tzajmatyäjupä 'yak tzotzupä'i koja koyojku' tunhtzi'ku' y yänhtya'p ma mesyajtäji wa tzyamyajä jujtzye ma kyoyojoyaje.

Instituto anhki'mku'i ma tzyame toto'jik ijtyajupap jayajupä mumu tiyä'kotata'p, jutzye'anhkä mujspa tzyäjkyaajäyojsspapä'ista'p ijtyajupä anhki'mku tyäjkoymtya'p mapä kyenyaje ka jujtzye mäjä tzäktäju kojata'p y ma tzäjkyaaje wa 'yajyojyajtjäjä ijtyajupä o mapä ijtyaje, jutzä 'yanhki'mpasye yä capitulo'i.

Artículo 201.- Ahnke jutz, yä kyipsyajä y nyäkyäyajä pänista'p koja pa'tyajupä, 'yanhki'mku nyäijtupä Instituto'i wa 'yispäkä, mye'tza, kyä'weja totota'p y, ka sunpa 'yakyoyajä, ma ko'yaje mojsa ame'käsi, jyopi'tuksye'pä jama'ojmä tzäjkyaajtäju'ak kojajku o jama'ojmä jujtze'äk yajyaju, ka yänhä matäk kenyajtäja'nhäyi.

Majktumäpyä titulo

**Anhki'mku tyotota'p, anhki'mku tyotota'p ijtyajupä tumtumäpä
anhki'mku'ojmtyap o mumu tzamwä'ajkyutya'p tujkyajpapä kä'ojkitäyajupä
pä'nijnye'ta'p**

Tumtipä capitulo

Anhki'mku tyotota'p mumu kyo'anki'mpapä

Artículo 202.- Wa' kenyajtäjä tumtumäpä jutzä ijtyajä, kä'ojkitäyajupa pänta'p, mujspa'anhkä kyenyajä yojskutya'p tzyäjkyaajpapä, ma tzyäjkyaaje anhk'i'mku jayeta'p, jayeta'p ijtyajupä anhk'i'mku'ojmtyap o mumu tzamwä'ajkyutya'p tujkyajpapä, totota'p mujspapä tzyäjkyaajä wa kye'yaju tiyä, anhk'i'mku tyäjki mujspapä'i kyena, jutzta'p, jutztye'ta'p y tunhtzi'ku'y mapa tzyäjkyaaje nene'ojmota'p wa 'yajkenyajtäjä yoskutya'p tzyäjkyaajpapä y syajyajä pänhji'nhta'p anhk'i'mku tyotota'p tujkyajpapä, wa tzyäjkyaaju ma kyenyaaje jutzta'p anhk'i'myajtäjpä tzyäjkyaajä, nyitzäjkuy, jutztye jamata'p nä'ijtyaju, y jutzä tunhtzi'yajä tzyampasye anhk'i'mku tyoto'i mumu kyo'anki'papä'istä y yä anhk'i'mku tyoto'i.

Artículo 203.- Jutzä kyo'anhki'mpasye anhk'i'mku tyoto'i mumu kyo'anki'papä'istä y yä anhk'i'mku tyoto'i, anhk'i'mku jayeta'p, jayeta'p ijtyajupä anhk'i'mku'ojmtyap o mumu tzamwä'ajkyutya'p tzyäjkyaajpapä kä'ojkitäyajupä pä'ni ma tzyamyaje mä'tzyäki tyoto'omtya'p tumtumäpä tiyä.

- I. Anhk'i'mku tumäyajupä y anhk'i'mku tu'myapapä tzamwä'ajku'kyota.
- II. Tunhtzi'kuy tzyäkpapä anhk'i'mku'i wa tzyamusyajä y tzyäkjome'ajyajä totota'p kä'ojkitäkyu'ijnye tzamwä'ajku'kyota y ma kyenyaaje keokyutya'p ijtyajupä kyeyajpamä mujsä nä'ijtyajtäjä anhk'i'mku tyotota'p, jeitzyetike jutzä mujspa täjkäyajä, wätzäjkuy, jana tzäjkuy, y wa jana tyuntzi'yajä totota'p juwä 'yak ispäjkyaajtäjpamä pänta'p.
- III. Tunhtzi'kuy tzyäkpapä anhk'i'mku'i wa tzyäjkyaajä kenkopinhkutya'p y nyä'ijtyajä totota'p wä'nyajupä y nda mujspapä 'yakmusyajtäjä.
- IV. Tunhtzi'kuy tzyäkpapä anhk'i'mku'i wa tzyäjkyaajtäjä anhk'i'mku jayeta'p tzyampamä jutzä ma tyunhpäki tzyäkpapa anhk'i'mku tu'myajupä kyenpapä'i wäpä tzäjkuy. Anhk'i'mku jayeta'p tzyäjkyaajpapä yänhkota'ta'p, nta ma mujsi jana wyämä'yäjä jayeta'p tzyäjkupap Insituto anhk'i'mku'i, Insituto anhk'i'mku'i mejico nasojmäpä y anhk'i'mku'i ijtyajupä yä mejico nasojmota'p, jeitzyetike anhk'i'mku tyoto' mumu kyo'anki'papä'istä.

Majkustäjkapyä titulo

Anhki'mku tyotota'p musjapapä kākajkyajä

Tumtipä capitulo

Kākajkuy'ijnye

Artículo 204.- Wa tzäjkajytäjä tzyamapä anhki'mku tyoto'i, ijtyaju anki'kutyotota'p mujsapapä kākajkyajä, mujspa kākajkyajä anhki'mku tyoto' mumu kyo'anki'papä'istä, anhki'mku tyoto' kyo'anki'mpapä mumu mejico najs kyenpapä'i wäpä tzäjkuy y kyeyajpamä wa'ku mumupä'i mujsä nä'ijtyajtäjä anhki'mku tyotota'p, anhki'mku tyoto kyenpapä'i tuntzi'kutya'p anhki'mku'yosku'ijnye'ta'p ijtyajupä yä Chiapas nasojmä, anhki'mku tyoto tuntzi'kuy'ijnye pänhkotata'p yä yä Chiapas nasojmäpä y eyatampä mujsapapä mesyajtäjä.

USYANHOJMOTI IJTYAJPPÄ

Winapä articulo.- Yä anhki'mku tyoto ma täjkäyi wa mojoyajtäjä je jama tzyampunyajpa'äk totojaye'ojmä tzyäkputpapa anhki'mku Estado'ojmäpä'i.

Metzapyä articulo.- Nta'p ma mesyajtäji anhki'mku tyoto wyä'kotzampapä'ijna wäpä'ajkutya'p y anhki'mku tyotota'p anhki'mku yojsku'ijnyeta'p yä Chiapas nosojmäpä, tzyampujtyajupä totojaye'ojmä tzyäkputpapa anhki'mku 388 mayokyupä, pujtupä majkustäjkapyä jama'ojmä octubre poya'ojmä 2016'pä ame'ojmä.

Tukapyä articulo.- Nta'p ma mesyajtäji anhki'mku tyotota'p mesyajtäjpapa'ijna wa nyäk'kokijpyajä yä anhki'mku tyoto.

Maksykupyä articulo.- Ka'ntatä'k tzyäjkajpa anhki'mku tyotota'p kyo'anhki'mpapä'i 'yak isyajtäjä pä'nij nyäyita'p totota'p ijtyajupä kä'ojkitäyajupä pä'nij wä'nyajupä, matä'k mesyajtäji anhki'ku tyotota'p ijtyajupä estado'ojä o kumku'ojmtya'p.

Mojsapyä articulo.- Insituto anhki'mku'i ma tzyäki' tipyä yojskutya'p kyomä'pyapä, wa 'yaj mujsä kä'ojkitäyajupä pänta'p y mumu pänta'p tiyä tzyampapä yä anhki'mku tyoto'i.

Tujtapyä articulo.- Kä'ojkitäyajupä pä'ni ma 'yakta'nyaje wa'kayajtäjpapä wäpä ajkukyota' jutzä tzyampasye yä anhki'mku tyoto'i, jama'ojmtya'p tzajmatyäjpapä anhki'mku tyoto'ojmä tzyäjkupä mumu kyo'aniki'papä'istä y ma mesyajtäji 'yanhtyi nä tzyäjkyaajupä totota'p wa 'yakta'nyajä wa'kayajtäjpapä wäpä ajkukyota' tzajktäjupä täjkäyu'ak wa mesyajtäjä yä anhki'mku tyoto.

Kuyapyä articulo.- Toto kipkutya'p pujtyajpapä ja wyämäyajä'ajkä anhki'mku tyotota'p tzäjkyaajtäjupä käweyajtäjupä mäja anhki'mku'ojtya'p wa kenyaajtäjä o ja tzamwätzäjkyaajtätä'tk ma'kap täjkäyi wa mesyajtäjä yä anhki'mkutyoto, ma tyuntzi'yaje wa kyenyajä anhki'mku tyäjköjmä ijtyajupä tome kyenyajpapäi koja tumtum pä'nijnyeta'p (sala Regional Colegiada en materia civil), kyo'ankimyajpapä'i anhki'mkutyäjki kyenpapä'i mumu kojata'p yä estado'ojmä, ko'yajpa'anhkä, anhki'ku tyoto'jii'nhta'p ijtyajupä nä mesyajtäjupä jujtzye'äk kyentzo'tzaju'äk je koja.

Tukutujtapyä articulo.- Ijtyajupä yäti tü'myajupä pänta'p instituto anhki'mku'ojmä kyenyajpapä'i wa nä'ijtyajtäjä toto jaye'tap ijtyajupä anhki'mku'ijnyeta'p yä Chiapas'nasojmä ma tzamtzi'yajtäji wa tzyäjkyaajäti yoskutya'p y nda ma 'yisyaje toya 'yanhki'mku'ojmä tzyamtziyajtäju'ajkä mäja anhki'mku'i tu'mäyajupä wa 'yanki'myajä yä estado najs (Honorable Congreso del Estado), y ma yamyaje yojsku'ojmä jujtzye ame tzyampasye totojaye tzi'täjupä nyä'yäkyü'ojmä.

Yäti'nhojmäpä kyo'wijpapä'i tü'myajupä pänta'p, ma tzäyi tzamtzi'täjupä yojsku ko'wi'na'ojmä y mana nyä'iti anhki'mku' y kyowi'najä Instituto anhki'mku', ma ya'manhäyi yojsku'ojmä jujtzye tzajmatyäjusy yä'yäyajupä'i tu'mku'ojmä.

Makstujtapyä articulo.- Maktajsi's ko-mak jama'ojmä (90 días), yosku' jama'ojmota'p mayajupä täjkapya'äk wa myesaju yä anhki'mku tyoto, tzamtzi'täjupä yojsku ko'wi'na'ojmä tu'mku'ojmä ma tzyapmusi toto jaye tzäktäjupa tzyampamä titya'p ma kyo'anhki'mi y tzyäjkyaaje yä anhki'mku tyäjköjmä, y ma kyene tiyä anhki'mku tzyamtzi'yajupä.

Majkapyä articulo.- Kä'ojkitäyajupä pä'ni ma tzyäjkyaaje o wyätzäjkyaaje tyoto anhki'mkutya'p, toto jaye tzyampamä titya'p ma kyo'anhki'mi o mumu tzamwä'ajku

tzyäjkyajpapa, wa wyätzäjkyaju o tzyamwä'ajkyajä jujtzye'anhkä 'yanhki'kutya'p jutzä 'yanki'mpasye yä anhki'mku tyoto'i, y yänhä ma tzäjkyajtäji mojsi'ps ko maktasis jama'ojmä (180 días), nä minyajupä täjkäyu'ka'p wa myesaju yä anhki'mku tyoto.

Maktumäpä articulo.- Tu'myajupä pänta'p Instituto anhki'mku'ijnye ma tzya'manhwajkyaje wa ijtyajä tü'myajupä pänta'p mapä'i tzyamyaje tiyä wa tzäjkyaju yoskutya'p anhki'mku'ista'p (Consejo consultivo), 'yanki'mpasye yä anhki'mku tyoto'i.

Anhki'mpapä'i yä Estado'ojmä ma tzyame wa tzapmusyajtäjä, tzampunhyajtäjä y 'yakta'nyajä tzyampapä anhki'mku tyoto'i.

Tujkyajupä anhki'mku tyäjkojmä juwä tu'myajumä anhki'mpapäta'p yä Chiapas nasojmäpä, Kowa tujkmäpä kumku'ojmä, tukapyä jama kyojampapä mayu poya'ojmä 2016 ame'ojmä. D.P.C. Judith Torres Vera. D.S.C. Alejandra Cruz Toledo Zebadua. Jyi'päyajupä.

Manuel Velasco Coello, Anhki'mpapä yä Chiapas nasojmo.- Jyi'päyajupä.